

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Studijní program: Sociální práce

Studijní obor: Sociální pracovník

ČINNOST ODBORU SOCIÁLNĚ PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ

CHILDREN SOCIAL PROTECTION DEPARTMENT AND ITS ACTIVITIES

Bakalářská práce: 12-FP-KSS- 3028

Autor:

Vladimír NETUŠIL

Podpis:

.....

Vedoucí práce: PhDr. Kateřina Thelenová

Konzultant:

Počet

stran	Grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
69	4	2	0	33	7

V Liberci dne: 25. června 2013

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická
Akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Vladimír Netušil**
Osobní číslo: **P10000666**
Studijní program: **B7508 Sociální práce**
Studijní obor: **Sociální pracovník**
Název tématu: **Činnost odboru sociálně právní ochrany dětí**
Zadávací katedra: **Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky**

Z á s a d y   p r o   v y p r a c o v á n í :

Cíl bakalářské práce:

Zmapování typických činností, postupů pracovníka odboru sociálně právní ochrany dětí a jejich časové náročnosti za vybrané období. Doporučit opatření k optimalizaci činnosti odboru sociálně právní ochrany dětí.

Požadavky:

Formulace teoretických východisek, příprava průzkumu, sběr dat, interpretace a vyhodnocení dat, formulace závěrů.

Metody:

Sekundární analýza dat, dotazník.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

- KALÁBOVÁ, S., ŠTĚRBOVÁ, D., 2008. Náhradní rodinná péče a transformace systému péče o ohrožené děti v České republice. 1 vyd. Brno: Triada - Poradenské centrum. ISBN 978-80-254-3353-9.
- DUNOVSKÝ, J., DYTRICH, Z., MATĚJÍČEK, Z., 1995. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. 1. vydání. Praha: Grada. ISBN 80-7169-192-5.
- HAWKINS, P., SHOHET, R., 2004. Supervize v pomáhajících profesích. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-715-9.
- MATOUŠEK, O., 2003. Metody řízení sociální práce. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-548-2.
- JANKOVSKÝ, J., 2003. Etika pro pomáhající profese. 1. vyd. Praha: Triton. ISBN 80-7254-329-6.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Kateřina Thelenová

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce:

1. dubna 2012

Termín odevzdání bakalářské práce:

26. dubna 2013

doc. RNDr. Miroslav Braezina, CSc.

děkan

L.S.

doc. PaedDr. PhDr. Hana Pešatová, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 23. dubna 2012

Poděkování

Tímto bych rád poděkoval vedoucí mé bakalářské práce PhDr. Kateřině Thelenové, za vedení, poskytnutí cenných informací a připomínek ke zpracování mé bakalářské práce. Zároveň bych rád poděkoval pracovníkům OSPOD statutárního města Liberec za poskytnutí podkladů a cenných informací ke zpracování této bakalářské práce. V neposlední řadě patří velký dík mé ženě a rodině za trpělivost a podporu v průběhu studia.

V Liberci dne: 25. června 2013

Čestné prohlášení

Název práce: Činnost odboru sociálně právní ochrany dětí
Jméno a příjmení autora: Vladimír NETUŠIL
Osobní číslo: P10000666

Byl jsem seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 25. června 2013

.....

Název bakalářské práce: Činnost odboru sociálně právní ochrany dětí

Jméno a příjmení autora: Vladimír Netušil

Akademický rok odevzdání bakalářské práce: 2012/2013

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Kateřina Thelenová

Anotace:

Cílem bakalářské práce bylo popsání jednotlivých činností OSPOD, které aplikuje pracoviště v Liberci. Ve výzkumné části bylo odpovězeno na otázku, *jaké jsou typické činnosti pracovníků OSPOD, jaká je jejich celková časová náročnost a jaké opatření lze zformulovat ke zlepšení činnosti vybraného pracoviště?* Objektem zkoumání byl v celém textu „Roční výkaz o výkonu sociálně-právní ochrany dětí za rok 2011“ OSPOD statutárního města Liberec.

Metodou sekundární analýzy a rozhovoru bylo zjištěno, že časově nejnáročnější činnostmi jsou administrativní úkony a nejčastější sociální šetření v rodinách. Primárním návrhem opatření je proto sloučení úkonů, navýšení počtu pracovníků a tvorba pracovní pozice specialisty. To vše i s ohledem na legislativní změny chystané k 1. 1. 2014.

Klíčová slova:

Sociálně právní ochrana dětí, ohrožené dítě, náhradní rodinná péče, osvojení, pěstounská péče, poručenství, opatrovník, ústavní výchova, sociální pracovník OSPOD, odbor sociálně právní ochrany dětí.

Title of the bachelor thesis: Children Social Protection Department and its Activities

Author: Vladimír Netušil

Academic year of the bachelor thesis submission: 2012/2013

Supervisor: PhDr. Kateřina Thelenová

Summary:

The aim of this bachelor thesis was to describe the OSPOD activities in particular among the department of Liberec. The research answered a question: *what are the typical working activities of the OSPOD workers, how much time consuming each activity is and what improvement can be suggested to make this social office more effective?* The research object was “A paper about the execution of the children social-law protection in the year of 2011”. That is a paper written for the purpose of the town of Liberec.

Thanks to the methods of secondary analysis and interview it was discovered that the most time consuming OSPOD activity was the paper work and the most frequent activity was the social investigation in families. Therefore in the first place it was suggested that some activities should be put together, there should be more workers and also a specialist position for one of them. All these suggestions should follow the new demands coming from the new legislation valid by 1. 1. 2014.

Key words:

Social-law protection for the children, endangered child, child foster care, adoption, guardianship, custodianship, social care, social worker in OSPOD, the social-law protection department.

OBSAH

ÚVOD.....	3
-----------	---

TEORETICKÁ ČÁST

1 Sociálně-právní ochrana dětí.....	5
2 Činnost orgánu sociálně-právní ochrany dětí.....	7
2.1 Cílová skupina OSPOD.....	10
2.2 Konkrétní činnosti prováděné za účelem sociálně-právní ochrany dětí.....	11
2.2.1 Preventivní činnost a oznamovací povinnost.....	11
2.2.2 Vyhodnocení případů dítěte v obtížné situaci.....	14
2.2.3 Odpovědnost a úloha sociálního pracovníka OSPOD.....	14
2.2.4 Základní kritéria a jejich vyhodnocení u dítěte v obtížné situaci.....	17
2.2.5 Výchovná a poradenská činnost.....	19
2.3 Rodina a OSPOD.....	20
2.3.1 Domácí násilí v rodině s dítětem a OSPOD.....	21
2.3.2 Děti cizí státní příslušnosti.....	26
2.4 Náhradní rodinná péče.....	27
2.4.1 Svěření dítěte do péče jiné osoby než rodiče.....	28
2.4.2 Osvojení – adopce.....	29
Mezinárodní osvojení.....	30
2.4.3 Pěstounská péče.....	32
Pěstounská péče na přechodnou dobu.....	33
2.4.4 Poručenství s péčí a bez péče.....	34
2.4.5 Opatrovník - opatrovnictví.....	35
2.5 Ústavní výchova.....	36
2.5.1 Místo nabízející okamžitou pomoc.....	36
3 Rodina jako podpůrná instituce.....	38
3.1 Sociální práce v rodině.....	40
4 Předpoklady a požadavky kladené na pracovníka OSPOD.....	42

PRAKTICKÁ ČÁST

<i>5 Cíl a předmět průzkumu .....</i>	<i>44</i>
<i>6 Metoda, technika a objekt průzkumu.....</i>	<i>44</i>
<i>7 Prezentace a interpretace dat .....</i>	<i>46</i>
<i>8 Ověření platnosti předpokladů .....</i>	<i>66</i>
<i>9 Doporučení.....</i>	<i>66</i>

<i>ZÁVĚR.....</i>	<i>68</i>
-------------------	-----------

<i>SEZNAM LITERATURY.....</i>	<i>70</i>
-------------------------------	-----------

PŘÍLOHY

- I. PŘÍLOHA – Přehled právních předpisů, doporučení a mezinárodních dokumentů vztahujících se k sociálně-právní ochraně dětí*
- II. PŘÍLOHA – Typy a přístupy náhradní rodinné péče*
- III. PŘÍLOHA – Roční výkaz o výkonu sociálně-právní ochrany dětí (analyzovaný) formulář*
- IV. PŘÍLOHA – ODDĚLENÍ SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ rozdělení obvodů a odborných činností*
- V. PŘÍLOHA – Informace k vyhodnocení situace dítěte během šetření (pomocný formulář)*
- VI. PŘÍLOHA – Počty pracovníků OSPOD dle návrhu vyhlášky - personální standardy kvality orgánů SPOD*
- VII. PŘÍLOHA – Seznam kladených otázek řízeného rozhovoru s vedoucí OSPOD*

ÚVOD

Tématem bakalářské práce je činnost Odboru sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD), jehož hlavním cílem je zajištění práva dítěte na život, přirozený vývoj a výchovu v rodině, tak aby mohla být dítěti poskytnuta veškerá dostupná péče, pomoc ve smyslu zákona č. 359/199 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v aktuálním znění. A to jak po materiální, tak i biologické a psychické stránce. Zkráceně se dá hovořit o provedení takových kroků, které vedou k zajištění blaha dítěte (Zákon č. 359/199 Sb., §5).

Cílem bakalářské práce je popsání jednotlivých činností OSPOD, které aplikuje pracoviště v Liberci. Ve výzkumné části bude odpovězeno na otázku, *jaké jsou typické činnosti pracovníků OSPOD, jaká je jejich celková časová náročnost a jaké opatření lze zformulovat ke zlepšení činnosti vybraného pracoviště?* Práce je strukturována do dvou částí, teoretické a praktické – výzkumné.

V teoretické části je cílem seznámit se s činností OSPOD, která bude naplněna na základě definování jednotlivých právních norem a vnitřních předpisů, které tuto činnost upravují. S ohledem na zkoumaný text budou tyto činnosti blíže upřesněny. Dále se okrajově zmíníme o změnách v náhradní rodinné péči, které souvisí se změnami legislativy, konkrétně nabytí účinnosti zákona č. 89/2012 Sb. občanský zákoník, v aktuálním znění, k 1. 1. 2014. Přičemž podrobnější rozbor této právní úpravy není předmětem této bakalářské práce. V neposlední řadě budou vymezeny konkrétní odborné, pracovní a osobní požadavky na sociálního pracovníka.

V praktické – výzkumné části budeme postupovat metodou kvantitativní analýzy dokumentů a technikou obsahové analýzy.

V praktické – výzkumné části se zaměříme na zmapování: typických činností OSPOD, postupů pracovníka odboru sociálně-právní ochrany dětí, četnost a časovou náročnost těchto činností v roce 2011. Bude provedena kvantitativní analýza konkrétní činnosti OSPOD ve sledovaném období. Na základě analyzování sebraných vyhodnocených dat bude odpovězeno na výzkumnou otázku a budou doporučena případná opatření k optimalizaci činnosti odboru sociálně-právní ochrany dětí.

Objektem zkoumání je v celém textu „Roční výkaz o výkonu sociálně-právní ochrany dětí za rok 2011“ OSPOD statutárního města Liberec.

Tato bakalářská práce bude sloužit jako výčet jednotlivých činností OSPOD, jejich počtu a časové náročnosti ve sledovaném období. Tato práce je zpracována na základě legislativy platné v době jejího zadání a odevzdání. Legislativní změny související s novým

„Občanským zákoníkem (zákon č.89/2012 Sb.)“ jsou v práci zmíněny jen okrajově. Z teoretického hlediska je tato bakalářská práce doplňkem studijních materiálů pro studenty sociálních oborů, Sociální práce a Speciální pedagogika.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Sociálně-právní ochrana dětí

Z historického hlediska se otázka sociálně-právní ochrany dětí začala společně s ochranou seniorů, o kterou se staraly jednotlivé obce a církve. Již začátkem 20. století byl v Rakousko-Uhersku zřízen fond pro podporu nezaopatřených dětí a sirotků. Správou tohoto fondu byly ustanoveny veřejnoprávní spolky působící v rámci okresních soudů. Postupem času začaly soudy provádět dohled také nad dětmi v cizí péči, spojenou s jejich poručenstvím. Orgány územní správy pak tuto činnost převzaly v předválečném období první světové války. Po roce 1921 dostaly tyto orgány další kompetenci – vykonávat dohled nad nemanželskými dětmi. Během roku 1947 vznikly samostatné odbory péče o mládež při zemských a okresních národních výborech. V průběhu padesátých let minulého století tyto činnosti převzaly úřady ochrany mládeže působící u jednotlivých soudů. Po schválení zákona o rodině roku 1963 byla nastavena zákonná pravomoc intervence státu ve prospěch zájmu dítěte do vzájemných vztahů mezi rodiči a dětmi. Po roce 1969 tyto činnosti přešly na místně příslušné orgány sociální péče o mládež (Tomeš 2011, s. 206 – 207).

V dlouhodobém vývoji ochrany dětí jsou zřejmé jednotlivé vývojové změny z pohledu občanského a rodinného práva. Na počátku změn byl patrný vliv transformace vztahu mezi občanem, státem, a socializací společnosti. Nezanedbatelný je také vliv vývoje teoretických psychologických, pedagogických a sociologických poznatků. Ty pojednávají o problematice duševního rozvoje a dětství. Zároveň s výše uvedenými vlivy jsou patrné i vývojové změny postojů společnosti k jednotlivým dosud uznávaným hodnotám, hodnotu rodiny nevyjímaje. I když se tyto vzájemné vztahy prolínají, může se stát, že příčinná souvislost není zprvu zřejmá. Z historického hlediska můžeme na tuto skutečnost pohlížet třemi směry. Nejprve se ochrana dětí z hlediska práva zaměřila na ochranu majetku, privilegií rodiny a praktické opatrovnictví osiřelých dětí. Následně pak tato ochrana začala brát v potaz i problémy dětí a jejich případné chudoby, vykonávání fyzické práce dětmi a žebrání. Nakonec se začala vnímat i otázka spojená s definováním dítěte ohroženého a vymezení vztahu stát – dítě – rodič, upřesnění možnosti státní intervence v rodině, to i v případě dočasného nebo trvalého odebrání dítěte rodičům a souvisejících omezení povinností rodiče (Pemová, Ptáček 2012, s. 2).

V následujícím textu bude uveden výčet činností OSPOD ve smyslu zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění, proto nejdříve musíme vymezit pojem dítě a skutečnosti, které reprezentuje v kontextu činnosti OSPOD.

Definice pojmu „**dítě**“ z pohledu sociálně-právní ochrany dětí. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve svém aktuálním znění, tento pojem „dítě“ vymezuje v souladu s Úmluvou o právech dítěte (Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb.) tak, že dítětem je **člověk nezletilý**. Článek č. 1 Úmluvy o právech dítěte hovoří o dítěti jako o každé lidské bytosti, která ještě nedosáhla 18 let věku. A to za předpokladu, že nenaplní podmínku právního řádu vztahující se na osobu dítěte, že není fakticky zletilosti dosaženo již před dosažením tohoto věku. O této variantě možnosti existence dřívější zletilosti pojednává Občanský zákoník v § č. 8, kde je stanoveno **nabytí zletilosti dovršení osmnáctého roku věku**, před tímto 18 rokem je možné stát se zletilým jen v případě **uzavření manželského sňatku**. Ale tato možnost platí až po dosažení 16 roku věku (MPSV 2012A).

Sociálně právní ochrana dětí je z obecného hlediska definována jako ochranu práv nezletilého dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochranu zájmů dítěte a to i po finanční stránce, ale také intervence ve prospěch narušené nebo nefunkční rodiny (Zákon č. 359/1999 Sb., § 1).

Sociálně-právní ochrana dětí je součástí veřejného práva, a její forma má na území nynější České republiky dlouholetou tradici. Praktický výkon sociálně-právní ochrany dětí je postoupen v rámci systému veřejné správy cestou Krajských úřadů na Obce s rozšířenou působností. Pro účely aplikovatelnosti zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění, se dále v rámci obce s rozšířenou působností zřizuje komise – oddělení OSPOD. Uvedený zákon stanoví jednotlivé povinnosti pro tyto úřady. Ministerstvo práce a sociálních věcí plní obvykle úlohu metodickou. Brněnský úřad pro mezinárodní ochranu dětí má stanoveny kompetence k řešení otázek týkajících se mezinárodní adopce a sociálně-právní ochrany dětí v zahraničí a je přímo podřízen Ministerstvu práce a sociálních věcí. Jednotlivé krajské úřady pak podávají soudu stanoviska ve věcech svěřením dítěte do pěstounské péče či osvojení dítěte. Dále pak krajské úřady organizují každý rok konference o výkonu pěstounské péče. Tyto konference jsou určeny pro všechny zainteresované strany, a to jak odborníky, tak pěstounské rodiny (pěstouni i děti). Úkoly veřejné správy byly primárně určeny úřadům s rozšířenou působností. Tyto úřady koordinují veškerou místně příslušnou činnost sociálně-právní ochrany dětí. V rámci soudních jednání týkajících se dětí

podávají své odborné vyjádření. Výjimkou jsou případy osvojení, které zprostředkovalo Ministerstvo práce a sociálních věcí nebo krajský úřad (Tomeš 2011, s. 214-215).

Samotná konkrétní realizace činnosti sociálně-právní ochrany dětí je velice složitá, vychází z velké řady právních norem a předpisů (přehled jednotlivých právních norem a předpisů je uveden v příloze č. I). Jednotlivé činnosti pracovníků sociálně-právní ochrany dětí musí být prováděny s velkou obezřetností, citlivostí a to s ohledem na vlastní intimitu dítěte a jeho rodiny. Případné problémy rodiny mohou být dlouhodobě skrývány, přičemž se nemusí ve všech případech dojit ke včasnému a správnému řešení. Praxe ukázala, že sociální pracovník vykonávající přímý styk s klientem musí disponovat odbornými teoretickými i praktickými znalostmi tak, aby se mohl dobře rozhodnout při řešení složitých životních situací dítěte. Do těchto situací se dítě může dostat samo nebo například v důsledku nezodpovědného jednání vlastních rodičů (Novotná, Fejt 2009, s. 11).

Komplexní problematika sociálně-právní ochrany dětí a její opora v právním řádu České republiky přímo nesouvisí s vlivem aktuální politiky vlády. Jedná se o ucelenou problematiku primárně související s vývojem a proměnou společnosti. Nejdříve se ptáme, co je konkrétním zájmem dítěte, jakým rizikům je vystaveno a jaké má aktuální potřeby. Aktuálně platná zákonná úprava má za úkol odpovědět na tyto otázky (Pemová, Ptáček 2012, s. 7).

Uceleně se dá konstatovat, že sociálně-právní ochrana dětí je v praxi zajištění práva dítěte na život, jeho příznivý vývoj a život v rodině. Tato ochrana se dále zaměřuje na ochranu vlastní identity dítěte, svobodu myšlení, svědomí a náboženství, na dostupnost přiměřeného vzdělání. Dále pak zajišťuje ochranu dítěte před fyzickým, sexuálním případně psychickým trýzněním, zanedbáváním či vykořisťováním. Vlastní realizace sociálně-právní ochrany dětí balancuje mezi povinnostmi chránit práva dítěte a současným respektováním práva každé rodiny na svou vlastní autonomii (Martinová 2012).

2 Činnost orgánu sociálně-právní ochrany dětí

Základním výkonným článkem systému státu v otázce sociálně-právní ochrany dětí jsou od roku 2003 v České republice místně příslušná pracoviště OSPOD. Tato pracoviště působí zpravidla v rámci agendy obecních úřadů s rozšířenou působností. Pracovníci OSPOD zajišťují tyto praktické činnosti (Statutární město Liberec 2012A):

- vedení evidencí dětí a spisovou dokumentaci v souladu se zákonem;
- navštěvuje dítě a jeho rodinu v obydlí a zjišťuje v místech, kde se dítě zdržuje, sociální podmínky dítěte a péči rodičů o ně;
- poskytování a zprostředkování poradenství při výchově a vzdělávání dětí; pomoci při řešení výchovných problémů; pořádání přednášek a kurzů, letních soustředění;
- kdy je soudem ustanovováno opatrovníkem dítěte, které nemůže zastoupit žádný z rodičů v řízení nebo při určitém právním úkonu (kolizní opatrovník) a účastní se soudních jednání a jednání na notářství;
- podání zprávy soudu, státnímu zastupitelství a Policii ČR o poměrech dítěte a vyjadřuje svůj názor při rozhodování soudu ve věci péče o nezletilé;
- podání návrhu a podnětu soudu zejména na nařízení předběžného opatření (a účastní se jeho realizace), nařízení prodloužení a zrušení ústavní výchovy, omezení nebo zbavení rodičovské zodpovědnosti, zahájení řízení ve věci určení otcovství; Policii ČR podávají návrh na zahájení trestního stíhání při podezření na spáchání trestného činu proti dítěti;
- navštěvují nejméně jednou za 3 měsíce děti, jimž byla nařízena ústavní výchova, a ty, které jsou v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, a vydávají souhlas s jejich pobytem mimo zařízení;
- při svěřením dítěte do výchovy jiných fyzických osob sledují jeho vývoj a navštěvují je pravidelně v rodině;
- ve věcech osvojení a pěstounské péče vyhledávají děti vhodné k osvojení a ke svěřením do pěstounské péče a fyzické osoby vhodné stát se osvojiteli nebo pěstouny a zabezpečují veškeré další činnosti, které na tomto úseku ukládá zákon;
- zajišťují činnost komise sociálně-právní ochrany dětí;
- vykonávají další činnosti podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí;
- poskytují pomoc rodičům, jehož dítě je umístěno v zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, a v této souvislosti je jednou za 3 měsíce navštěvují;

- informují dítě s ohledem na jeho věk a rozumovou vyspělost o všech závažných věcech jeho se dotýkajících a o rozhodnutích vyplývajících ze soudního nebo správního řízení, kterého je účastníkem.

Prakticky jednotlivé místně příslušné OSPOD zajišťují vyřešení otázky, která se primárně dotýká ohrožených dětí. OSPOD má za úkol hájit děti v opatrovnických sporech. Do zorného pole zájmu činnosti OSPOD náleží děti, které jsou obecně označovány jako problematické a na pracovníky OSPOD se ve svém místě bydliště má možnost obrátit kterákoliv osoba s vlastní žádostí o pomoc. O tuto pomoc má zákonné právo požádat rodič, ale i dítě. Současně mají občané možnost oznámit na pracoviště OSPOD existenci ohroženého dítěte, kterému náleží ochrana státu. Konkrétní jméno oznamovatele má možnost OSPOD nezveřejňovat, čímž je zaručena zákonná ochrana ohlašovatele. Samotná existence a informovanost o této možnosti může mít velmi zásadní vliv při rozhodování případného ohlašovatele, o tom, zda informovat nebo neinformovat příslušné pracoviště OSPOD o existenci ohroženého dítěte (Martinová 2012).

OSPOD v rámci probíhajících soudních řízení obvykle zastupuje nezletilé dítě jako jeho opatrovník. Toto pravidlo neplatí například v případě, kdy OSPOD padá soudu návrh na zahájení řízení (MPSV 2012).

Pracovníci OSPOD mají za povinnost chránit ohrožené děti, jejich zájmy, život a zdraví. Legislativa jim dává pravomoc, jako jediným pracovníkům pomáhajících profesí, aby bez předchozího souhlasu rodičů případně dítěte provedli místní šetření. Pracovníci mají právo se informovat na dítě a jeho vztah s rodiči, včetně rodinného zázemí, ve školním zařízení, u lékaře nebo na pracovišti rodičů. V případě zjištění závažných skutečností, jež by mohly mít za následek ohrožení dítěte, mají za povinnost podat k místně příslušnému soudu návrh na opatření, které je přiměřené zjištěné skutečnosti. Může se jednat například o nařízení soudního dohledu, umístění do zařízení Ústavní výchovy, nebo omezení případně zbavení rodičů rodičovské odpovědnosti. Ve zvlášť závažných případech mohou v rámci předběžného opatření odebrat dítě z rodiny a umístit ho, až do rozhodnutí soudu, do zařízení okamžité pomoci. V rámci jednotlivých činností OSPOD je nezbytná týmová spolupráce všech zainteresovaných stran (Bechyňová, Konvičková 2008, s. 25).

Ve chvíli, kdy OSPOD příslušného obecního úřadu s rozšířenou působností neplní řádným způsobem zákonem stanovené povinnosti, může Ministerstvo vnitra ve spolupráci s Ministerstvem práce a sociálních věcí pravomocně rozhodnout o odejmutí této kompetence místně příslušnému obecnímu úřadu, a ustanovit tuto povinnost jinému obecnímu úřadu s rozšířenou působností (Matoušek 2003, s. 163).

2.1 Cílová skupina OSPOD

V České republice jsou jednotlivé činnosti OSPOD přesně stanoveny zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění. Zákon uvádí, že oddělení sociálně-právní ochrany dětí poskytuje sociálně-právní ochranu dětem (Zákon č. 359/1999 Sb., §6):

- jejichž rodiče zemřeli, neplní povinnosti nebo nevykonávají či zneužívají práva, které jim plynou z rodičovské zodpovědnosti;
- které byly svěřeny do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče a tato osoba neplní povinnosti plynoucí ze svěřením dítěte do její výchovy;
- jež praktikují nemravný život, nebo jinak zahálí. Prakticky se může jednat o nedodržování školní docházky, nechtějí pracovat a to i za předpokladu, že nedisponují finančními zdroji. Dále se může jednat o případy konzumace návykových látek nebo alkoholu. Praktikování prostituce za účelem obživy sebe, ale i rodiny. Provedení skutku, jež je kvalifikován jako trestný čin. Nebo pokud ještě nedosáhly patnácti let věku, kdy se takto spáchaný skutek překvalifikoval a již není trestný. Také může jednat o stále se opakující činy, které jsou kvalifikovány jako přestupky, případně narušování občanského soužití;
- které utíká opakovaně od svých vlastních rodičů nebo jiných osob, jež odpovídají z hlediska zákona o jeho výchovu;
- na kterých byl spáchán nebo je podezření ze spáchání trestného činu;
- které jsou na základě žádostí rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte opakovaně umisťovány do zařízení zajišťujících nepřetržitou péči o děti nebo jejich umístění v takových zařízeních trvá déle než 6 měsíců;
- které jsou ohrožovány násilím mezi rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte, případně dalšími fyzickými osobami;
- které jsou žadateli o azyl odloučenými od svých rodičů, popřípadě jiných osob odpovědných za jejich výchovu,

a tyto děti vyhledává.

Výše uvedená vymezení stanoví pro cílovou skupinu činnosti OSPOD děti společný znak a to, že tyto děti byly, jsou nebo s velkou pravděpodobností by mohly být ohroženy ve výchově nebo ve svých zájmech a právech garantovaných zákonem. Mimo tyto děti zaměřuje OSPOD svoji činnost na narušené rodiny, na které působí s cílem obnovit její funkce a tak zajistit právo nezletilého dítěte na řádnou výchovu v rodinném prostředí. Tato činnost

nepřímo souvisí s prací pracovníků OSPOD se žadateli o některou z forem náhradní rodinné péče. Formami náhradní rodinné péče jsou svěřením dítěte do péče jiné osoby než rodiče, osvojení – adopce, také mezinárodní osvojení, dále pak pěstounská péče a pěstounská péče na přechodnou dobu, poručenství s péčí a bez péče a v neposlední řadě opatrovnictví.

Na základě výše uvedených informací můžeme říci, že typickou cílovou skupinu OSPOD jsou děti od narození do osmnácti let věku, respektive do jejich plnoletosti a osoby, které se přímo podílí nebo se chtějí podílet na výchově svěřeného dítěte. Tyto děti lze specifikovat jako děti, které: mají výchovné nebo sociální problémy, stali se opuštěnými (rodiče, pěstouni zemřeli nebo o dítě nemohou pečovat), jsou svěřeny do náhradní rodinné péče, úmyslně narušují standardy společenského chování (chodí za školu, konzumují alkoholické nápoje nebo jiné návykové látky, případně vedou nemravný život), se ocitly v ústavní výchově či výchovných zařízeních, jsou na útěku, byly účastníky trestního jednání a to jak vůči třetí straně tak vůči nim. Osobami, které se přímo podílí na výchově svěřeného dítěte, jsou vlastní nebo adoptivní rodiče, pěstouni, opatrovníci, ale také žadatelé o jednotlivé formy náhradní rodinné péče.

2.2 Konkrétní činnosti prováděné za účelem sociálně-právní ochrany dětí

V souladu s jednotlivými ustanoveními zákona číslo 359/199 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí je činnost jednotlivých OSPOD zaměřena na obnovení nefunkčních rodin a jejich primárních funkcí. Preventivní činnost je prováděna pověřenými pracovníky OSPOD za účelem předcházet vzniku patologických problémů případně jejich nežádoucím nárůstu. Tato prevence zajišťuje obecně žádoucí předpoklady efektivní a včasné ochrany vlastního života, zdraví a optimálního vývoje dítěte. Za tímto účelem je důležitá místní znalost konkrétní rodiny, jež by se mohla poptávat blíže nespecifikovanou formou vnější intervence. Z těchto důvodů patří mezi primární úkoly OSPOD činnost ryze preventivní v přímé souvislosti výchovným působením na klienty. Tuto praktickou činnost ve prospěch klientů mohou neprodleně realizovat, intervenovat ve prospěch zajištění práv dítěte a včas přijmout případná opatření k zajištění těchto práv. Tyto činnosti pak činí po zralé úvaze s ohledem na místní znalost a ve spolupráci s dalšími zainteresovanými lidmi a organizacemi (Novotná, Fejt 2009, s. 97).

2.2.1 Preventivní činnost a oznamovací povinnost

Pracovníci OSPOD provádí preventivní poradenskou činnost za účelem předcházení vzniku nežádoucích situací. Tato činnost je prováděna v souladu s §10 až §13, zákona číslo 359/199 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění, místně příslušným orgánem OSPOD v úzké spolupráci s fyzickými a právníckými osobami, které jsou v přímém kontaktu s dětmi – potencionálními klienty. Na tyto spolupracující subjekty, fyzické nebo právnícké osoby, je delegována přímá odpovědnost se o tyto děti starat a vychovávat je (Novotná, Fejt 2009, s. 97-98). V rámci těchto preventivních a poradenských činností OSPOD konkrétně realizuje tyto níže uvedené činnosti (Zákon č. 359/199 Sb., §10):

- vyhledávání dítěte, na které je sociální ochrana zaměřena;
- pozitivní motivaci rodičů tak, aby neporušovali své povinnosti plynoucí z jejich zákonné zodpovědnosti;
- intervence v rodině, s ohledem na zjištěné nedostatky související výchovou dítěte;
- rozhovor s dítětem o jeho špatném chování;
- kontrola zákazu kontaktu dítěte se společensky nežádoucím prostředím, které by mohlo negativně působit na jeho výchovu;
- poradenská pomoc rodičům k zajištění práv dítěte;
- upozornění příslušného obecního úřadu s rozšířenou působností na sociálně ohrožené dítě;
- monitoring vlivu nepříznivého prostředí na dítě a vymezení příčiny;
- pozitivní působení a potlačení nežádoucích vlivů okolí na dítě.

Účinnost vlastní prevence při zanedbávání povinné rodičovské péče je závislá na fázi rodičovství, věku dítěte, kdy dojde k nabídce pomoci - intervence a pomoci ohroženému dítěti. Konvičková uvádí, že v případě, kdy je poskytnuta podpora rizikovým rodinám ještě před narozením potomka, případně ihned po něm a pokud tato intervence trvá průběžně až do raného věku dítěte, minimalizuje se riziko možnosti odebrání dítěte od rodiny na základě zanedbání péče pracovníky OSPOD (Bechyňová, Konvičková 2008, s. 103).

K dosažení včasné intervence ve prospěch dítěte je dobré, aby měl OSPOD všeobecný přehled o rizikových rodinách, majících v péči nezletilé děti a jejich životních poměrech. S ohledem na tuto skutečnost je zřejmé, že mezi základní úkoly OSPOD patří také v přímé součinnosti s dalšími státními, právníckými a fyzickými osobami, které s dětmi pracují, detekovat rizikové rodiny a děti v nich, u kterých je společensky žádoucí intervence třetí osoby. O veškerých případných zjištěních musí být bezodkladně informovány místně

příslušné OSPOD. Tato povinnost je ukládána zákonem státním orgánům, zaměstnavatelům, jiným právnickým osobám, zvláště školám, školským zařízením, dále pak zdravotnickým zařízením a dalším specializovaným pracovištím, stejně tak tuto povinnost mají fyzické osoby za předpokladu, že jsou zřizovateli školských zařízení případně jiných zařízení, jež jsou přímo zřizovány pro potřeby dětí. Tuto oznamovací povinnost mají také zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, a to okamžikem přijetí dítěte do své péče. Tato zákonná povinnost má zvýšit schopnost OSPOD předejít společensky nežádoucímu vlivu na dítě, současně následně umožňuje přijmout včasné opatření k jejich eliminaci, nebo alespoň včasné zahájit případnou odbornou pomoc za účelem minimalizace následků z tohoto jednání. Na tuto zákonnou oznamovací povinnost neplatí zásada zachování mlčenlivosti ve smyslu §55, odstavce 2, zákona číslo 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, v aktuálním znění, a to v případě sdělení údajů z potencionálního podezření na zneužívání dítěte případně zanedbávání rodičovské péče (Novotná, Fejt 2009, s. 97-99).

Tyto uvedené, zákonem stanovené, oznamovací povinnosti jsou předpokladem k požadovanému výkonu příslušných pracovišť sociální ochrany dětí. Jedná se hlavně o případy, kdy je nutné získat zásadní informace a údaje o dítěti, rodičích, jejich okolí, které nese odpovědnost za výchovu, dále pak informace o prostředí, ve kterém je dítě vychováváno a ve kterém žije. OSPOD disponuje pravomocí přezkoumávat případnou informaci z pohledu její autenticity, úplnosti, s ohledem na její význam, zvláště v případech, kdy bylo zjištěno pochybení nebo dokonce došlo k porušení příslušného ustanovení zákona o poskytnutí této informace. V souladu s §59, odstavec 1 zákona číslo 359/199 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v aktuálním znění, může OSPOD udělit pokutu do výše 50.000,-- Kč a v rámci opětovného porušení tohoto ustanovení tato pokuta může dosáhnout až 200.000,-- Kč (Novotná, Fejt 2009, s. 99).

Oznamovací povinnost má také zdravotnické zařízení při opuštění narozeného dítěte matkou po narození, kdy toto dítě zanechala ve zdravotnickém zařízení, případně v takzvaném baby-boxu. Právě u těchto případů je zjevný smysl včasného oznámení a z něho plynoucího okamžitého řešení vzniknuvší situace. Opuštěné dítě bývá svěřeno do pěstounské péče nebo k osvojení. Tento zdánlivě jednoduchý proces sebou nese velké množství správních a soudních úkonů, jež jsou konkrétně popsány v zákoně. Tyto úkony je nutné provést bezprostředně po uplynutí zákonných ochranných lhůt, které tento zákon vymezuje. Následně je v pravomoci soudu rozhodnout o svěření opuštěného dítěte do péče osvojitelů případně pěstounů (Novotná, Fejt 2009, s. 99).

2.2.2 Vyhodnocení případů dítěte v obtížné situaci

Hned po zjištění o existence obtížné situace v rodině dítěte, musí být pracovníky OSPOD provedeno šetření a vyhodnocení objektivního rizika případné hrozby pro nezletilé dítě.

Samotné zjištění skutečné situace mapuje aktuální stav v rodině, označuje potřeby dítěte a jejich praktickou vykonatelnost. Na základě zjištěných skutečností je pracovníky OSPOD zpracován návrh na řešení této nežádoucí situace. Nastavení individuálního plánu péče o nezletilé dítě musí vycházet z úplných a zcela objektivních informací o konkrétním případě (Metodické doporučení MPSV č. 2/2009).

V případech, kdy dojde OSPOD během šetření k závěru, že je v nejlepším zájmu nezletilého dítěte jeho umístění do některého typu náhradní rodinné péče, provedou pracovníci OSPOD konkrétní kroky. Účelem tohoto postupu je nalezení nejvhodnější formy péče pro toto dítě. Pracovníci vytipují i vhodnou náhradní hodinu pro dítě. Svěření dítěte do náhradních typů rodinné péče má pro dítě s ohledem na jeho vývoj a kvalitu života velmi zásadní vliv. Právě proto by se mělo k tomuto kroku přistupovat v mezních případech, až v případech, kdy se veškeré intervence ve prospěch stávající rodiny ukážou jako jednoznačně nefunkční. Samotné dočasné, krátkodobé umístění dítěte mimo jeho biologickou rodinu by mělo trvat co možná nejkratší dobu tak, aby nedošlo k zpretrhání rodinných vazeb. V případech, kdy je dítě odebráno na přechodnou dobu, je důležité provádět pracovníky OSPOD intervenci v biologické rodině tak, aby se mohlo odebrané dítě v co nejkratší době vrátit zpět ke své rodině. V některých případech se může jednat o návrat pouze k jednomu z rodičů, případně neumožní-li okolnosti jinak, tak lze svěřit dítě do péče někomu z širší biologické rodiny. Může se jednat o prarodiče nebo o staršího již dospělého sourozence (Metodické doporučení MPSV č. 2/2009).

2.2.3 Odpovědnost a úloha sociálního pracovníka OSPOD

Konkrétní odpovědnost za faktické vyhodnocení případu dítěte v obtížné rodinné situaci nesou pracovníci OSPOD. S ohledem na skutečnost, že vlastní vyhodnocení vzniklé obtížné rodinné situace se stává součástí a podkladem k vyhotovení **Individuálního plánu péče** o dítě, který má za úkol negativnímu vlivu nejbližšího okolí předcházet umístěním nezletilého dítěte mimo jeho biologickou rodinu. Tento způsob řešení se neaplikuje v závažných neodkladných případech dítěte týraného, náhle osiřelého případně odloženého

novorozence. V těchto a obdobných případech je zpracován **rychlý, dočasný plán** péče o toto dítě (Metodické doporučení MPSV č. 2/2009).

V zájmu nezletilého dítěte je neodkladné dokončení tohoto plánu, a to i v případě, že se nejedná o konečné řešení, ale o průběžný proces. OSPOD cestou svého sociálního pracovníka musí provést rozhodnutí, které má zásadní vliv na další život dítěte. Zpravidla se stává, že pracovníku OSPOD nebude stačit vyřešení jen jednoho původně řešeného problému, ale postupně bude muset řešit další objevující se navazující problémy. V těchto okamžicích musí být tento pracovník schopen zvážit a rozhodnout se, zda přínos řešení jednoho dílčího problému bude či nebude mít hlubší nežádoucí následky (Metodické doporučení MPSV č. 2/2009). Sociální pracovník musí disponovat možnostmi a vlastními schopnostmi spolupráce s dalšími odborníky v této oblasti, tak aby mohl co nejlépe s ohledem na zájem dítěte dojít k požadovaným závěrům.

Úmluva o právech dítěte stanoví pro sociálního pracovníka povinnost řešit konkrétní nežádoucí situace, ve kterých se nachází nezletilé dítě tak, aby tato realizace byla v nejlepším zájmu tohoto dítěte. Konkrétní vymezení jednotlivých východisek podle úmluvy o právech dítěte a způsobu jejího řešení sociálním pracovníkem je uveden v obrázku č. 1.

Obrázek č. 1 (Metodické doporučení MPSV č. 2/2009)

Základní východiska úmluvy o právech dítěte	Řešení situace OSPOD
Dítě nejlépe prospívá ve své vlastní biologické rodině, se svými vlastními rodiči, nebo s blízkými a příbuznými (toto neplatí v případě, že jeden nebo oba rodiče vážně ohrožují vývoj a zdraví dítěte).	Sociální pracovník uplatní všechny zákonné možnosti, jak podpořit rodinu, aby nezletilé dítě mohlo zůstat doma nebo u blízkých příbuzných.
V případě, že dítě nemůže ani za podpory OSPOD zůstat s vlastními rodiči, má právo vyrůstat v rodinném prostředí, o to v náhradní rodině.	Sociální pracovník vyhodnotí a zváží veškeré potřeby dítěte a jeho biologické rodiny, najde náhradní adoptivní nebo pěstounskou rodinu. Prostřednictvím které má dítě možnost vyrůstat v rodinném prostředí.
Náhradní rodinná péče by měla být poskytována jen na nezbytně dlouhou dobu, v případech kdy je to možné a je to v nejlepším zájmu dítěte, se dítě vrací do původní biologické rodiny.	Sociální pracovník má na zřeteli, že pěstounská péče je náhradním dočasným řešením, průběžné vyhodnocování situace a průběžné plánování včetně revize případu umožní operativní návrat dítěte do původní biologické rodiny hned, jak je to možné.
Dítě potřebuje udržovat vazby k původní biologické rodině, být s rodiči v určité formě kontaktu, který je udržován tak, aby byla zachována emocionální kontinuita.	Sociální pracovník během vyhodnocování a plánování a umístění dítěte průběžně spolupracuje s původní biologickou rodinou, která se v nejvyšší možné míře podílí na řešení vzniklé situace. Kontakt je vždy dohodnut ve spolupráci s dítětem, rodiči, pěstouny, soc. zařízením a sociálním pracovníkem, a je součástí plánu péče.
Pokud je dítě již ve věku, kdy je schopno zvážit svoji nastalou situaci, je mu vždy nasloucháno a jeho přání je prioritně bráno v úvahu.	Vyslyšení přání dítěte v náhradní péči je věnována velká pozornost. Sociální pracovník využívá aktuálních moderních metod přiměřených věku dítěte tak, aby dítě mělo vždy možnost vyjádřit své pocity, potřeby a přání, tyto pak sociální pracovník musí vzít v úvahu.
V případě, kdy se jedná o dítě zcela opuštěné, bez vazeb na původní biologickou rodinu a je právně volné , přistupuje se k vyhledání dlouhodobé pěstounské péče do dospělosti dítěte nebo osvojení, které prakticky nahrazuje biologickou rodinu dítěte po právní i významové stránce.	Mezi pěstounskou péčí, i dlouhodobou, a osvojením je významný rozdíl. Sociální pracovník musí během vyhodnocování aktuální situace dítěte a vytváření plánu péče mít na paměti nejlepší zájem dítěte, ale i situaci, ve které se dítě nachází.

Z tohoto obrázku pro sociálního pracovníka vyplývají jednotlivé prováděné činnosti a účel jejich provádění. Zároveň si můžeme všimnout velkého rozsahu a různorodosti činností sociálního pracovníka OSPOD.

2.2.4 Základní kritéria a jejich vyhodnocení u dítěte v obtížné situaci

Primárním účelem vyhodnocení vzniklé nežádoucí rodinné situace dítěte je vytvoření plánu další péče. Tem má za úkol stanovit a blíže upřesnit následný směr života nezletilého dítěte. Jednotliví sociální pracovníci OSPOD objektivně posoudí stávající situaci dítěte – klienta a se vší svědomitostí a plnou odpovědností vyhotoví návrh řešení této situace. Při tomto vyhodnocování a zpracování plánu řešení se sociální pracovník nesmí opomenout níže uvedené skutečnosti (Metodické doporučení MPSV č. 2/2009):

- fakta posuzovat s ohledem na nejlepší zájem dítěte, nikoli zájem rodiče nebo rodičů,
- posuzování je závislé na věku a vývoji každého konkrétního dítěte,
- konkrétní posuzování se zaměřuje na prostředí, v němž dítě dosud vyrůstá,
- při posuzování je vzato v potaz kulturní, rasové a náboženské zázemí dítěte,
- vlastní posuzování se vztahuje na nezletilé dítě, jeho rodiče a širší rodinu,
- jsou posuzovány silné i slabé stránky konkrétní rodiny dítěte, současně objasňuje stávající obtíže,
- zpracovatel pracuje na mezioborové úrovni, vlastní součinnost poskytují veškeré dotčené státními úřady, neziskovými organizacemi, zdravotnické a školské zařízení,
- tato činnost se provádí průběžně, nikoliv jako jednorázová akce trvale platná,
- plánování a řešení situace probíhá souběžně s poskytováním dalších sociálních služeb podpory rodiny a dítěte,
- vlastní šetření a následné plánování se opírá o důkazy získané v rámci místních šetření nikoliv jen od stolu na základě získaných informací.

Z výše uvedeného vyplývají velké nároky na osobu sociálního pracovníka. Konkrétně zde můžeme vnímat nutnost emocionální vyspělosti, schopnost oprostit se od citových vazeb k dětem a řešit jednotlivé činnosti jako profesionál. Současně veškerá zjištění precizně zmapovat a na základě zevrubné analýzy zjištěných faktů zpracovat plán řešení této nežádoucí situace. Dále je nutné, aby sociální pracovník měl přehled o jednotlivých sociálních zařízeních, neziskových organizacích tak, aby s těmito institucemi dokázal spolupracovat a aby jejich společné kroky mohly dojít k požadovanému výsledku.

Obtížná situace ohroženého dítěte nebo jeho biologické rodiny je spojena s množstvím společně propojených faktů, které společně vypovídají o konkrétní situaci a jednotlivých skutečnostech, které jsou nebo nejsou v nejlepším zájmu nezletilého dítěte. Jednotliví pracovníci OSPOD mají za úkol, v souladu s metodickým doporučením Ministerstva práce a sociálních věcí, při posuzování a vyhodnocování obtížné situace dítěte posuzovat jednotlivé případy v jednotlivých oblastech ve smyslu níže uvedeného přehledu – obrázek č. 2.

Obrázek č. 2 (Metodické doporučení MPSV č. 2/2009)

Vývojové potřeby dítěte: sociální, emocionální, fyzický stav dítěte.	Schopnost rodičů pečovat o nezletilé dítě.	Širší rodina a okolní prostředí.
<ul style="list-style-type: none"> • Zdraví • Vzdělání • Emocionální vývoj a chování • Identita • Vztahy v rodině a další sociální kontakty • Chování navenek • Schopnost postarat se 	<ul style="list-style-type: none"> • Základní péče • Zajištění bezpečnosti • Citová vřelost • Schopnost dávat dítěti vhodné podněty a stimulovat jeho rozvoj • Stanovení a uplatnění hranic • Stabilita 	<ul style="list-style-type: none"> • Rodinná historie a celkové fungování rodiny • Širší rodina • Bydlení • Zaměstnanost • Příjmy rodiny • Sociální integrace rodiny • Využití zdrojů společnosti

Takto získané informace (v rozsahu výše uvedeného obrázku č. 2) z místního šetření jsou uchovávány v písemné podobě. Jako pomůcka k této činnosti slouží pomocný formulář (tento vzorový formulář je uveden v příloze č. IV). Tato zpráva z prováděného místního šetření se opírá o zjištěné důkazy, dohledatelné zdroje informací a stává se součástí spisové dokumentace k dítěti (Metodické doporučení MPSV č. 2/2009). Místní šetření je jednou ze základních činností OSPOD.

2.2.5 Výchovná a poradenská činnost

Jednotlivá místně příslušná pracoviště OSPOD poskytují rodičům nezletilých dětí výchovnou i poradenskou pomoc, za účelem předejít případným patologickým jevům, jež mohou bránit existenci harmonických rodinných vztahů. Dále pak mohou společně tyto nežádoucí vlivy eliminovat. Velmi významnou ekonomickou formou pomoci je jistě i poradenství týkající se případného nároku jednotlivých dětí, ale také rodin s dětmi na hmotné zabezpečení plynoucí z nejrůznějších finančních zdrojů státní i nestátní pomoci. V případě státní pomoci se jedná zpravidla o zdroje z důchodového nebo zdravotního pojištění, dávky státní sociální podpory případně sociální péče. Za účelem naplnění potřeb zdravotně postiženého dítěte, podporujících existenci a rozvoj jeho sebedůvěry, soběstačnosti a sociálního začlenění, informují sociální pracovníci OSPOD o této možnosti také rodiče případně opatrovníky dotčených dětí (Novotná, Fejt 2009, s. 99).

Mezi výchovné a poradenské činnosti se považuje zejména rozhodování příslušných orgánů státní moci, konkrétně pak obecních úřadů, úřadů s rozšířenou působností a soudů, které se týká výchovných opatření. Tato opatření jsou vymezena §43 zákona č. 94/1963 Sb. o rodině, v platném znění, a dále upravena zákonem č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění. Zákon o rodině zdůrazňuje společenský zájem nezletilého dítěte na vhodné výchově, také dostupnosti vzdělání a umožnění všestranného rozvoje osobnosti. Je-li to v zájmu dítěte, disponuje úřad i soud možností rozhodnout a uložit rodičům – pěstounům napomenutí, dohled nebo v mezních případech až omezení. Dále pak má příslušný obecný úřad s rozšířenou působností možnost rozhodnout a nařídit rodičům nezletilého dítěte nebo osobám, jež odpovídají za jejich výchovu, povinnost odborně poradenské pomoci v určeném zařízení. K tomuto nařízení se přistupuje v případě, kdy není zajištěna tato pomoc dítěti ze strany rodičů nebo osob odpovědných za jejich výchovu, a to v okamžiku, kdy již v minulosti byla tato intervence sociálním pracovníkem doporučena. V případě, kdy dojde OSPOD k domněnce, že je nutné k dosažení výše uvedeného uložit tuto povinnost rodičům případně osobě odpovědné za výchovu dítěte, provede to ve svém správním rozhodnutí. Pro toto rozhodnutí není zapotřebí schválení příslušného soudu. Měnit a rušit tato rozhodnutí má v kompetenci příslušný OSPOD (Novotná, Fejt 2009, s. 100).

Tyto činnosti jsou dílčí složkou jednotlivých analyzovaných činností OSPOD, mají různorodé formy a způsoby, které se objevují napříč řešenými případy a činnostmi pracovníků OSPOD.

2.3 Rodina a OSPOD

Každá rodina v rámci probíhajících vývojových fází vytváří svým členům jednotlivé sociální role. Ty se společně se vzájemnými vztahy během vývoje mění. Patologické, ale i normální chování členů rodiny musí být interpretováno z pohledu součásti interakcí celkového rodinného systému. Konkrétní chování jak dětí, tak i dospělých v průběhu dominantní role neprobíhá nezávisle, ale je v přímém vlivu zbylých členů rodiny. A to jak dospělých, tak i dětí. Forma a způsob vypořádání se s těmito negativními situacemi, závisí na genetické výbavě. Tato výbava je pro rodiče i jejich děti velice podobná. Na základě této skutečnosti je zřejmý určitý směr všech členů rodiny k typově shodnému chování. Tyto vrozené předpoklady do značné míry ovlivňují formu výchovy rodičů i konkrétní chování k svěřeným dětem, současně také ovlivňuje případné reakce dění na tyto podněty (Vágnerová 1999, s. 320).

Zákonný zástupce má zodpovědnost za své dítě, obvykle se jedná o jeho rodiče. Pokud v této roli zákonného zástupce, vychovatele z jakéhokoli důvodu neobstojí, musí začít OSPOD hájit zájem tohoto dítěte (Bubleová, et. al. 2010, s. 2).

Někdy může dojít k situaci, že se nezletilé dítě ocitne bez adekvátní péče odpovídající jeho věku a schopnostem. Jedná se o úmrtí rodičů, ale důvod může být například i pobyt ve zdravotnickém zařízení, případně opuštění dítěte rodiči. V těchto zmíněných případech je povinností OSPOD zprostředkovat a poskytnout takto ohroženému dítěti okamžitou pomoc. Pro praktické zajištění této pomoci je obvykle primárně dávána přednost umístění dítěte do péče blízkému příbuznému dotčeného dítěte. O přijatém opatření neprodleně informuje místně příslušný obecní úřad s rozšířenou působností, který jejich rozhodnutí přezkoumá a rozhodne, zda přijaté rozhodnutí je přiměřené k aktuální situaci dítěte, konkrétně se pak zabývá otázkou, zda bylo provedené opatření dostatečné s ohledem na ochranu dítěte, případně je-li nutné realizovat v této věci další kroky. Mezi tato opatření ve chvíli, kdy se nezletilé dítě obejde bez požadované péče, nebo je-li jeho život a požadovaný vývoj zásadně ohrožen, případně narušen dochází OSPOD v rámci soudního jednání k návrhu a následně po projednání k rozhodnutí o předběžném opatření. V tomto opatření je ve smyslu §76a zákona č. 99/1963Sb. občanský soudní řád, v platném znění, stanovena fyzická případně právnická osoba, do jejíž péče je následně dítě svěřeno. V závislosti na místě bydliště nezletilého dítěte tento návrh k soudu podává místně příslušný obecní úřad s rozšířenou působností. V případě, kdy dítě v místě bydliště nepobývá, tato místní příslušnost přechází na úřad, v jehož katastru se zdržuje. Soud o těchto návrzích musí rozhodnout, s ohledem na výše zmíněné skutečnosti a ve smyslu zákona, ve lhůtě do 24 hodin. V případě, kdy bude soudem akceptován návrh na

předběžné opatření a rozhodne tak svým usnesením, zajistí předseda senátu, mimo jiné bezodkladnou vykonatelnost tohoto rozhodnutí v součinnosti s příslušným OSPOD. Toto rozhodnutí o předběžném opatření ve smyslu zákona je oprávněn provést místně příslušný okresní soud (Novotná, Fejt 2009, s. 100-101).

U dospělého člověka je předpokládáno optimální a vhodné vykonávání rodičovských povinností. Vágnerová uvádí souhrn konkrétních vlastností, jež mají za následek vyšší riziko případného nevhodného patologického zacházení s dítětem. Na základě provedených studií Culberona a Schellebacha je nožné domnívat se, že níže uvedené lidské vlastnosti výrazně zvyšují pravděpodobnost společensky neakceptovatelného mezilidského chování. Může se jednat o (Vágnerová 1999, s. 320):

- Nedostatky v sociální orientaci, snižování možnosti vzájemné empatie, neschopnosti porozumět případným potřebám druhých lidí, rigidita, samota a problémovost v rámci mezilidských vztahů.
- Problémy v hodnocení sebe sama, malá sebeúcta a osobní nespokojenost v rámci případné role rodiče.
- Rizika vlastního chování, jež je možné sledovat jako nedostatek vlastní sebekontroly a s tím spojeného sebeovládání, ale i impulzivita. V neposlední řadě také neskutečné nutkání hraničící s bezprostřední potřebou projevit vlastní negativistické city.
- Získanou patologickou zkušenost během svého vlastního dětství. Rodiče se k nim chovají společensky nežádoucím způsobem, a oni si podvědomě vytvořili vlastní sklon jednat a chovat se také tak.

2.3.1 Domácí násilí v rodině s dítětem a OSPOD

Na základě metodického doporučení Ministerstva práce a sociálních věcí se postupuje v případech domácího násilí u dětí, které jsou obětí domácího násilí, v souladu s § 6 odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v aktuálním znění. S ohledem na toto zařazení dětí ohrožených domácím násilím v rodině jako dětí, jimž je směřována sociálně-právní ochrana, má OSPOD za povinnost tyto děti **vyhledávat a vést je ve své evidenci**. Tato zákonná povinnost, ve smyslu § 10 odst. 1 písm. a) č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v aktuálním znění, je určena vůči všem **obecním úřadům**. V případě, že informace o existenci dítěte ohroženém domácím násilím zjistí obecní úřad, kterému nevyplyvají povinnosti obecního úřadu obce s rozšířenou působností, má tento úřad I. stupně zákonnou povinnost **neprodleně oznámit zjištěné skutečnosti místně příslušnému**

obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností místa trvalého pobytu ohroženého dítěte (Metodické doporučení MPSV č. 3/2010).

Vágnerová uvádí jako zanedbávané, týrané a zneužívané dítě případy jeho patologického ovlivnění zapříčiněného společensky neuznatelným jednáním rodičů, případně jiného dospělého člověka. Zanedbávání, nebo také psychická deprivace dítěte vede ke vzniku závažných poruch v rozvoji osobnosti, a to i během dospělého věku. Děti, které jsou svým okolím nebo rodiči týrané disponují zvýšeným rizikem toho, že by se sami mohli také stát týrajícími rodiči. Případné sexuální zneužívání během dětství může ovlivnit a zpravidla ovlivňuje budoucí vztah k sexualitě a partnerskému soužití. Převážně pasivní postoj veřejnosti vůči jakémukoli násilí páchanému na dětech je negativní. Potencionálnímu týrání a zneužívání jsou vystaveny v rámci rodiny také ženy. Veřejné mínění se k problematice zneužívaných a týraných žen staví ambivalentně, přičemž se předpokládá určitá míra zavinění také z jejich strany (Vágnerová 1999, s. 354).

Pro sociálního pracovníka na OSPOD z tohoto plyne mediální i společenský tlak při řešení citlivých otázek zneužívaných dětí. Tento tlak nikterak neprospívá již tak značně psychicky náročnému řešení výše zmiňovaných případů. V těchto případech nebere společenské mínění v potaz skutečnost, že každý pracovník OSPOD nemá na starosti pouze tento jediný případ, ale že těchto případů má desítky až stovky, přičemž není v lidských silách zaručit bezchybnost jednotlivých postupů a kroků OSPOD. Podrobná analýza jednotlivých činností sociálních pracovníků OSPOD je uvedena v praktické části této práce. Je politováníhodné, když je v přímém důsledku opomenutí pracovníka OSPOD nezletilé dítě vystaveno nežádoucímu jednání svého okolí. Takové případy musí být podrobeny důkladné analýze a na základě výsledku musí být provedeny potřebné kroky tak, aby k takovému pochybení v budoucnu nemohlo dojít. Pracovníci OSPOD nesmí být za žádných okolností nečinní vůči dílčím příznakům případného nežádoucího nebo dokonce protizákonného jednání.

Místně příslušná pracoviště OSPOD mohou konkrétní údaje o dítěti ohroženém domácím násilím získat pouze na základě (Metodické doporučení MPSV č. 3/2010):

- vlastní činnosti svých pracovníků,
- informováním od jiného OSPOD
- na základě upozornění fyzické osoby ve smyslu § 7 odst. 2 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí,
- na základě žádosti dítěte o poskytnutí ve smyslu § 8 odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí,

- na základě žádosti rodiče dítěte o poskytnutí pomoci ve smyslu § 9 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí,
- splněním oznamovací povinnosti subjektu uvedeného v § 10 odst. 4 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí,
- na základě upozornění jiných subjektů, kterým nemají oznamovací povinnost.

V případě, kdy na ohrožení dítěte v důsledku domácího násilí upozorní fyzická osoba, mají pracovníci OSPOD ze zákona za povinnost v souladu s § 57 odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí **zachovávat mlčenlivost o totožnosti tohoto člověka**. Této povinnosti může být OSPOD zbaven pouze písemně a to jen oznamovatelem. Totožnost této osoby je OSPOD povinen sdělit v souladu s § 55 odst. 4 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí pouze na vyžádání příslušnému soudu nebo státnímu zastupitelství, a to jen pro účely trestního stíhání (Metodické doporučení MPSV č. 3/2010).

Také **ohrožené dítě** se může samo, v souladu s § 8 odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, bez vědomí svých zákonných zástupců obrátit na pracovníky OSPOD. Toto pracoviště poskytne dítěti v potřebném rozsahu zákonem stanovenou odbornou pomoc (Metodické doporučení MPSV č. 3/2010).

V případech, kdy dojde k fyzickému vykázaní pachatele domácího násilí ze společné domácnosti, v níž společně žije nezletilé dítě, má zasahující policista za povinnost ve smyslu zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky **zaslat OSPOD kopii úředního záznamu o vykázaní** a to do 24 hodin (Metodické doporučení MPSV č. 3/2010).

V okamžiku, kdy místně příslušný OSPOD dostane informaci o existenci dítěte ohroženého domácím násilím, neprodleně toto dítě, v souladu s § 54 č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, zařadí do své základní evidence. Dále pak OSPOD musí prověřit, pečlivě posoudit konkrétní situaci v rodině a blíže stanovit jednotlivá opatření za účelem zajištění ochrany nezletilého dítěte. V souladu s Metodickým doporučením Ministerstva práce a sociálních věcí č. 3/2010 k postupu orgánů sociálně - právní ochrany dětí v případech domácího násilí dále sociální pracovníci OSPOD postupují v níže uvedených bodech (Metodické doporučení MPSV č. 3/2010):

- projednají uvedené podezření s rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte (§10 odst. 1 písm. b) a c) a §53 odst. 2 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí)
- absolvují pohovor s dítětem, a to s ohledem na věk a úroveň jeho rozumové vyspělosti (§8 odst. 2 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí),

- poskytnou nebo zprostředkují vhodnou odbornou poradenskou pomoc pro rodiče a jejich dítě (§9 a §11 odst. 1 písm. a), b) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí) na základě konkrétních potřeb rodičů - rodiče a dítěte, zvláště pokud jde o řešení konkrétní úpravy výchovy nebo výživy dítěte, bydlení, uplatnění nároku na sociální dávky státní sociální podpory a pomoci v hmotné nouzi, praktického zajištění školní docházky dětí, dále pak zprostředkování odborné psychologické, sociálně-právní a socioterapeutické pomoci...
- provedení místního sociálního šetření v místě bydliště dítěte nebo v jiném obdobném prostředí, ve kterém se dítě vyrůstá (§52 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí),
- dožádání dalších požadovaných údajů od jiných dotčených osob, orgánů a subjektů (§53 odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb.).

Konkrétní realizace **pohovoru** s dítětem v případech domácího násilí, se provádí obvykle **bez přítomnosti rodičů** nebo jiných zákonných zástupců. Pro praktické provedení tohoto rozhovoru je vhodné užití pro dítě známého prostředí, ve kterém se cítí bezpečně. V některých případech v souladu s §13 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí a §43 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, v platném znění, má OSPOD pravomoc uložit výchovné opatření. Konkrétně se může jednat o **uložení napomenutí** pro rodiče nebo pro jinou osobu, která nějakým způsobem narušuje požadovanou, řádnou výchovu dítěte nebo stanovený dohled nad výchovou tohoto dítěte. Toto napomenutí může být aplikováno jak proti násilné osobě (rodiči nebo jiné fyzické osobě), tak i proti ohroženému rodiči, protože osoba ohrožená v některých případech skutečný problém neřeší a tím se také nepřímo spolupodílí na psychickém týrání dítěte. OSPOD má také za pravomoc, v souladu s § 12 zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění, rozhodnout **o uložení povinnosti** rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte **využít pomoci a intervence odborného poradenského zařízení** v případech, kdy vyhodnotí, že ohrožené dítě nezbytně potřebuje tuto formu pomoci. Přičemž tuto pomoc rodiče nebo jiné zákonem (zákon č. 94/1963 Sb.) stanovené osoby odpovědné za výchovu dítěte dítěti neumožnili, i když sociální pracovníci OSPOD takovou intervenci a pomoc doporučili, nebo jedná-li se o případ rodiče, který není sám schopen bez odborné poradenské pomoci vyřešit vzniklé problémy přímo související s vlastní výchovou dítěte (Metodické doporučení MPSV č. 3/2010).

Po dobu jednání sociálních pracovníků OSPOD s rodičem také ohroženým domácím násilím, je důležité vést v patrnosti, že vlastní oběť domácího násilí má obvykle snahu prožitou situaci zlehčit, omlouvat nebo bagatelizovat vlastní jednání pachatele a celkový rozsah následků na jednotlivé oběti. Samotná oběť nemusí být vždy připravena k zásadnímu řešení své nežádoucí situace a využití nabízené pomoci sociálními pracovníky OSPOD nebo zástupci jiných podpůrných institucí a neziskových organizací. V případě, kdy není připravena, tak tuto nabídnutou pomoc může také odmítnout. Při řešení domácího násilí je zapotřebí navázání vzájemné důvěry mezi poskytovatelem sociálních služeb a obětí - klientem. Během jednání s klientem je nezbytné poskytnutí dostatečného prostoru k popsání jeho problému, ujistit ho, že o jednotlivých krocích pracovníků OSPOD bude dopředu vyrozuměn, a že tato opatření se realizují za účelem zajištění ochrany a bezpečnosti ohroženého rodiče a jeho dítěte. Současně je tomuto rodiči zapotřebí jednoznačně vysvětlit úlohu a povinnosti OSPOD s ohledem na existenci možnosti, že v některých případech může podnikat OSPOD konkrétní opatření na ochranu dítěte i bez předchozího souhlasu ohroženého rodiče, ale budou mu dána na vědomí. Rodič, dotčený domácím násilím, nesmí být ze strany OSPOD nucen, během projednávání situace ohroženého dítěte, případně po dobu poskytování odborné poradenské pomoci, přímo se setkávat s pachatelem tohoto domácího násilí. Tímto kontaktem by mohl být vystaven následnému konfliktu a psychickému nátlaku ze strany pachatele tohoto domácího násilí. Po podrobném vyhodnocení situace dítěte, rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte v jednotlivém konkrétním případě domácího násilí má OSPOD za povinnost obrátit se **na soud s konkrétními návrhy a podněty na ochranu dítěte**. Fakticky se může jednat o podání (Metodické doporučení MPSV č. 3/2010):

- podnětu na vydání předběžného opatření k zatímní úpravě péče o dítě, výživy dítěte nebo styku rodiče s dítětem podle § 76 odst. 1, zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád,
- návrhu na nařízení předběžného opatření soudu podle § 76a č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. v případech, ve kterých se nezletilé dítě ocitne bez jakékoliv péče nebo jsou jeho život nebo příznivý vývoj vážně ohroženy nebo narušeny,
- návrhu na svěřením dítěte do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc,
- návrhu na nařízení ústavní výchovy dítěte,
- návrhu na omezení nebo zbavení rodičovské zodpovědnosti nebo pozastavení jejího výkonu,

- podnětu na zahájení řízení o uložení výchovných opatření podle § 43 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, pokud k uložení těchto opatření nepřistoupil samotný OSPOD.

Samotná důstojnost a rychlost celkového zotavení obětí domácího násilí staví na respektu, poskytnutí pomoci a intervence profesionálními sociálními pracovníky, kteří přicházejí s těmito oběťmi do styku. Sociální pracovníci musí být odborně zaškolení k problematice domácího násilí a měli by být schopni projevit zvýšené porozumění a citlivost ve vztahu k obětem domácího násilí v situacích. V těchto případech domácího násilí je obzvláště důležitá mezioborová spolupráce. Během řešení těchto případů je požadována úzká součinnost a vzájemná výměna získaných informací mezi OSPOD, intervenčními centry, Policií ČR, místně příslušnými soudy, osobami pověřenými k výkonu sociálně-právní ochrany dětí a registrovanými poskytovateli sociálních služeb (Metodické doporučení MPSV č. 3/2010).

2.3.2 Děti cizí státní příslušnosti

Zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění, stanovuje poskytnout případnou pomoc a ochranu v aktuálně nezbytném rozsahu i v případě nezletilého dítěte, které v České republice nemá trvalé bydliště a ani není k tomuto pobytu hlášeno. Toto ustanovení platí po dobu 90 dní, v souladu právními předpisy se týká pobytu cizích státních příslušníků na území České republiky, nebo v případě kdy byla podána žádost o azyl případně dočasnou právní ochranu a to bez ohledu, zda již bylo, či nebylo o věci příslušnými orgány rozhodnuto. V těchto případech je o intervenci OSPOD a realizaci nutných opatření informován místně příslušný obecní úřad s rozšířenou působností, a současně zastupitelský úřad příslušného státu, jehož je nezletilé dítě občanem. Z toho důvodu má příslušný obecní úřad za povinnost neprodleně vejít v součinnost s příslušným zastupitelským úřadem. Toto jednání je realizováno za účelem navázání kontaktu s rodiči, případně dalšími osobami, které jsou odpovědné za výchovu dítěte žijícího mimo Českou republiku. Obecní úřad s rozšířenou působností cestou svého OSPOD v rámci nezbytných opatření realizuje návrh na nařízení předběžného opatření a v souladu se správním řádem podává návrh k místně příslušnému okresnímu soudu na ustanovení poručníka, respektive opatrovníka nezletilého dítěte. OSPOD rovněž předkládá návrh k ústavní výchově nebo zprostředkování umístění dítěte do zařízení azylového typu. Praktickou situaci dětí, bez ohledu na jejich státní příslušnost, lze také dočasně řešit do doby, než rozhodne příslušný soud v dané věci o předběžném opatření

v časové lhůtě do 24 hodin, umístěním nezletilého dítěte v sociální zařízení zajišťujícím okamžitou pomoc (Novotná, Fejt 2009, s. 101).

Pracovníci OSPOD, v souladu s právní úpravou České republiky a mezinárodními smlouvami, nerozlišují v případě zakročení ve prospěch ohroženého dítěte mezi dítětem, které má státní občanství České republiky a které ne. Rozdílem je pouze skutečnost, že v případě této své činnosti u dítěte cizí státní příslušnosti musí neprodleně informovat jeho zákonné zástupce, zpravidla rodiče nebo příslušný zastupitelský úřad. V případě řešení otázky dítěte cizí státní příslušnosti může být překážkou pro samotnou činnost pracovníka OSPOD jazyková bariéra, a to nejen při kontaktu s dítětem, ale i při komunikaci s jeho zákonnými zástupci. Tyto komunikační jazykové problémy se řeší cestou tlumočnicků ve spolupráci s ambasádou příslušného státu.

2.4 Náhradní rodinná péče

Péče o opuštěné děti v náhradních rodinách má dlouholetou tradici. Jedná se o praxi, která byla realizována napříč jednotlivými kulturami. Primární význam slova „**adopce**“ je „**vyvolit**“, což znamená, že děti si vybírali jejich náhradní rodiče. Dnešní právní úprava tuto činnost řeší z pohledu zájmu dítěte a v tomto smyslu jsou vybíráni i jeho náhradní – noví rodiče (Bubleová, et. al. 2010, s. 2).

Činnost OSPOD se mimo jiné také podílí na vzájemné koordinaci s dalšími subjekty, jež mají svou nezastupitelnou úlohu a poslání při zajištění péče o nezletilé děti. Orgány obcí s rozšířenou působností, mají za povinnost zajistit také výkon poručenství, opatrovnictví a s tím související podání příslušných podnětů a návrhů pro soudní řízení. Přičemž musí OSPOD vždy ctít prospěch dítěte. Mezi činnosti OSPOD coby orgánu sociálně-právní ochrany dětí také patří podávat konkrétní návrhy, zpracovávat písemné zprávy a prostřednictvím svých pracovníků se osobně účastnit soudních jednání jako nezaujatý člen, jenž garantuje jednání v nejlepším zájmu dítěte. Další pravomoc pracovišť obecního úřadu s rozšířenou působností má ve smyslu §14 zákona 359/1999 Sb. O sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění, podat příslušnému soudu návrh na (Novotná, Fejt 2009, s. 101 - 102):

- rozhodnutí o naplnění podmínky neprojevoování zájmu rodičů o vlastní dítě;
- omezení, zbavení, případně pozastavení rodičovské odpovědnosti;
- nařízení ústavní výchovy, její prodloužení nebo zrušení;
- zrušení výchovného opatření;
- rozhodnutí o vydání předběžného opatření.

Na základě zákonné povinnosti má příslušný soud ještě v rámci probíhajícího soudního projednávání dostatečně prozkoumat případné možnosti praktické realizace výchovy dítěte. Vyžádat si vyjádření příslušného OSPOD a důsledně zvážit, zda není možné využít náhradní rodinnou péči (ucelený přehled jednotlivých typů a přístupů náhradní rodinné péče je uveden v příloze č. II) případně rodinnou péčí poskytovanou zařízeními pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Tyto formy náhradní péče mají zpravidla přednost před nařízením ústavní výchovy. V době kdy již nebudou důvody pro nařízení ústavní výchovy, nebo pokud je možnost pro dítě zajistit náhradní rodinnou péči, soud tuto ústavní výchovu zruší (Zákon č. 91/1963 Sb., §46).

2.4.1 Svěření dítěte do péče jiné osoby než rodiče

V případě kdy dojde soud v rámci svého projednávání k závěru (v souladu s §45 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině), že pro zájmy dítěte je nejvhodnější jeho svěření do výchovy jiné dospělé osobě a než jeho rodiče. To však za předpokladu, že dotčená osoba s tímto svěřením dítěte do své péče souhlasí. V rámci hledání vhodného kandidáta pro tuto roli obvykle soud upřednostňuje osoby příbuzné. Může se stát, že pro tuto roli soud upřednostní osobu dítěti blízkou, ke které má toto dítě již vytvořen citový vztah. Soud může také dítě svěřit do společné výchovy manželů. Ve svém rozhodnutí jménem republiky soud definuje pro osoby, kterým dítě do péče svěruje, rozsah jejich práv, ale i povinností vůči tomuto dítěti. Za tuto činnost nenáleží osobě, která o dítě trvale pečuje, žádná finanční odměna, má pouze nárok na výživné a běžné sociální dávky pro rodiny s dětmi (Bubleová, et. al. 2010, s. 6-8).

Během této činnosti sociální pracovník OSPOD provede místní šetření v místě trvalého bydliště fyzické osoby, která bude o dítě pečovat. O provedení tohoto šetření vyhotoví sociální pracovník písemnou zprávu, která bude součástí dokumentace případu nezletilého dítěte vedené na pracovišti OSPOD. Právě vedení této dokumentace má mimo jiné na starosti sociální pracovník. Zevrubným prozkoumáním dokumentace případu a posouzením vhodnosti této formy náhradní rodinné péče OSPOD doporučí nebo nedoporučí příslušnému soudu svěření dítěte do péče jiné osoby než rodiče. U starších dětí může být zohledněno i přání nezletilého dítěte. OSPOD je přímým účastníkem soudního jednání o svěření dítěte do této formy náhradní rodinné péče.

2.4.2 Osvojení – adopce

V rámci vlastního osvojení přijímají osvojitelé, manželský pár nebo jednotlivce, osvojené dítě za vlastní. Současně přebírají veškerou zákonnou rodičovskou odpovědnost. Tímto právním skutkem dochází mezi dítětem a jeho osvojitelem ke vzniku stejného vztahu, jaký by měl, kdyby se jednalo o vztah mezi dítětem a biologickým rodičem. Přičemž toto dítě získává i příbuzenský stav ke všem členům rodiny jeho nových rodičů. Dosud existující veškeré rodinné a příbuzenské vztahy k biologické rodině a rodičům tímto právním úkonem zanikají. Noví rodiče se ve shodě se zákonem zapisují do rodného listu dítěte a toto dítě přijímá příjmení své nové rodiny. Za tuto činnost nenáleží pěstounům žádná odměna. Pro takto osvojené dítě vyplývá výhoda, že získalo novou funkční rodinu se všemi klady a zápory s tím souvisejícími. Dítě se dostává na roveň případným biologickým dětem osvojitele. Osvojitelé mají k takto získanému dítěti vyživovací povinnost a ono k nim. Současně pak mohou vzájemně po sobě dědit, coby zákonem neopomenutelní dědici v přímém pokolení (Bubleová, et. al. 2010, s. 6-9).

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů stanoví v § 67, že pro vlastní osvojení nezletilého dítěte je nutný souhlas zákonného zástupce tohoto dítěte. Současně je nutný souhlas nezletilého rodiče, za předpokladu, že již není zákonným zástupcem. Soud může stanovit v souladu s § 68, tohoto zákona vzhledem k naplnění podmínky nezájmu o potomka, že není třeba trvat na souhlasu rodiče, ale v takovémto případě je nezbytný souhlas opatrovníka, který byl nezletilému dítěti stanoven soudem. Formy osvojení s ohledem na formu provedeného souhlasu dělíme na adresné a blanketové (Metodické doporučení MPSV č. 1/2010).

Dále rozeznáváme zrušitelnou formu osvojení. Jedná se o takzvanou prostou adopci 1. stupně. V rámci této formy osvojení jsou osvojitelé zapsáni v rodném listu dítěte, jako jeho rodiče a soud má pravomoc toto osvojení zrušit ze závažných důvodů na žádost osvojeného dítěte nebo jeho osvojitele. Opakem je nezrušitelná forma osvojení adopce 2. stupně. Během tohoto způsobu osvojení jsou osvojitelé rozhodnutím soudu zapsáni do rodného listu namísto rodičů. Takovýto zápis nelze zrušit. Nejnižší možná věková hranice dítěte vhodného pro toto osvojení je stanovena na jeden rok. Prosté osvojení smí být soudem změněno na nezrušitelné osvojení, toto však není možné provést v obráceném pořadí (Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy Liberec 2013).

V rámci procesu osvojení a adopce má sociální pracovník OSPOD několik rolí. Primárně zastupuje práva dítěte a podílí se na posuzování vhodnosti žadatele o tuto formu náhradní rodinné péče. Současně sociální pracovník OSPOD informuje a odborně vede jednotlivé

žadatele celým zákonným procesem adopce či osvojení. Je nápomocen při zpracování vlastní žádosti o osvojení nebo adopci. V neposlední řadě pak sociální pracovník OSPOD seznámí žadatele s tím, co pro něho tento právní akt bude znamenat, stejně tak i co bude znamenat pro nezletilé dítě.

OSPOD vyhledává vhodného kandidáta pro osvojení prostřednictvím poradní komise. Sociální pracovník administrativně zpracuje podklady pro rozhodnutí o osvojení. Předá toto rozhodnutí budoucím pěstounům a odpoví jim na veškeré otázky. Dále se OSPOD přímo účastní soudního jednání o svěření dítě do této formy náhradní rodinné péče.

Po pravomocném osvojení asistuje sociální pracovník při formálním předání dítěte. Dále pak s touto novou rodinou a dítětem spolupracuje.

Mezinárodní osvojení

Mezinárodní osvojení je způsob osvojení dítěte rodiči žijícími mimo území České republiky, zkráceně do zahraničí. K tomuto osvojení se přistupuje v případech, kdy se pro dítě vhodné k osvojení dlouhodobě nedaří nalézt vhodnou rodinu, ani po zařazení dítě do Celorepublikového registru dětí vhodných pro adopci. V tomto registru musí být dítě vedeno další 3 měsíce. V takovýchto případech kdy není nalezena žádná vhodná adoptivní rodina, se takovéto dítě zařazuje do Mezinárodního registru dětí určených k adopci. Tento registr má ve správě Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně (Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy Liberec 2013).

Právní náležitosti mezinárodního osvojení jsou stanoveny Úmluvou o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení. Tato úmluva byla sepsána, schválena Haagskou konferencí soukromého mezinárodního práva dne 29. 5.1993. Česká republika k této úmluvě přistoupila dne 1. 6. 2000 a ve shodě se zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v aktuálním znění, připouští osvojení dítěte do cizího státu, ale i naopak osvojení dítěte žijícího mimo území ČR zde žijícím osvojitelům.

Cílem legislativního zajištění mezinárodní adopce je (MPSV 2013):

- *vytvořit záruky, aby se mezinárodní osvojení uskutečňovalo v zájmu dítěte*
- *orgány k tomu určenými,*
- *ale také zaručit subsidiaritu osvojení do ciziny.*

Při této specifické formě náhradní rodinné péče sociální pracovník OSPOD nejprve určí vhodné dítě k osvojení a v případě, kdy se dlouhodobě nedaří nalézt vhodného osvojitele

v České republice, může dojít k realizaci osvojení rodiči trvale žijícími mimo naši republiku. Při této realizaci pracovníci OSPOD zprostředkují a asistují při prvotním kontaktu budoucích osvojitelů s dítětem. Může se například jednat o společné soužití dítěte a osvojitelů na krátkou dobu cca 14 dnů v zařízení poskytujících okamžitou pomoc. Po uplynutí této zkušební doby zhodnotí sociální pracovník funkčnost soužití dítěte s osvojitelem a doporučí nebo nedoporučí vlastní osvojení. Mezinárodní adopce je schvalována pracovníky Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně.

Osvojení a nový Občanský zákoník

S účinností nového občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. od 1. 1. 2014 dojde během procesu osvojení k posílení ochrany práv nezletilého dítěte a jeho zájmů, práv biologických rodičů dítěte, ale také práv přímých příbuzných. Dále pak dojde k aktivnější roli soudu během procesu. V souvislosti s touto právní úpravou dochází k opětovnému zavedení institutu osvojení zletilé osoby. Zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník, v platném znění vytváří tyto podmínky možnosti osvojení (Kovářová 2011, s. 15):

- v případech kdy osvojované dítě dovršilo 12 let, je pro osvojení nezbytný jeho souhlas;
- v okamžiku, kdy se osvojené dítě stane plnoletým, má tímto zákonem garantované právo seznámit se s obsahem spisu o jeho osvojení;
- je nutné získat souhlas rodičů k osvojení dítěte, tento souhlas nemusí být pouze v zákonem vymezených případech a situacích;
- souhlas rodiče musí být také v případě, kdy není plně svéprávný;
- souhlas s osvojením nemůže dát pouze rodič mladší 16 let;
- osvojení nelze provést ani v případech, kdy již není zapotřebí souhlasu rodiče s osvojením, za předpokladu že blízký příbuzný nezletilého dítěte projeví zájem o toto dítě pečovat, přičemž toho musí být schopen – za takovéto situace musí být soudem dána přednost tomuto postupu před osvojením dítěte.

Dále se do právního řádu české republiky vrací možnost **osvojení zletilého** a to ve dvou případech. Jednak **varianta obdoby osvojení nezletilého:** *přirozený sourozenec osvojovaného byl osvojen tímž osvojitelem; v době podání návrhu na osvojení byl osvojovaný nezletilý; osvojitel pečoval o osvojovaného jako o vlastního již v době jeho nezletilosti; osvojitel hodlá osvojit dítě svého manžela. Ale také varianta, která není obdobou osvojení nezletilého: *osvojenci a jeho potomkům nevzniká osvojením příbuzenský poměr vůči členům**

rodiny osvojitele a nenabývají vůči nim žádných majetkových práv; osvojitel nenabývá osvojením žádných majetkových práv vůči osvojenci a jeho potomkům; osvojenec a jeho potomci nepozbývají osvojením práv ve vlastní rodině. V obou těchto případech musí mít osvojení přínos pro osvojitele i osvojence, případně v odůvodněných důvodech postačuje přínos pro jednoho z nich (Kovářová 2011, s. 15).

Dle nového Občanského zákoníku musí nejprve OSPOD poskytnout žadatelům o osvojení poradenství a další služby které souvisí s péčí o osvojené dítě. Soud má pravomoc rozhodnout, a to i bez návrhu, na nezbytně dlouhou dobu o dohledu nezletilého dítěte a jeho náhradní rodině OSPOD (Zákon 89/2012 Sb., § 839).

2.4.3 Pěstounská péče

Jednou ze státem uznávaných způsobů náhradní rodinné péče, kterou je dítě svěřeno do péče manželům nebo dospělému člověku je Pěstounská péče. Tato péče řeší zajištění hmotného zabezpečení nezletilého dítěte a odměnu pro pěstouny. Pěstoun má na starosti řádnou výchovu dítěte, zastupuje svěřené dítě a spravuje věci, které se přímo tohoto dítěte týkají. Pěstoun má na starosti také mimořádné záležitosti, jako je zřízení cestovního pasu, kdy žádá o odsouhlasení zákonného zástupce dítěte. Tato forma náhradní výchovy umožňuje biologickým rodičům i rodičům původním být v kontaktu. Pěstounská péče je podmíněna soudním rozhodnutím a končí dovršením plnoletosti dítěte. Dříve smí být zrušena jen ve vymezených závažných případech opět rozhodnutím soudu (Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy Liberec 2013).

V rámci soudního líčení má příslušný soud za povinnost (v souladu s odst. 1, §45b, zákona č. 94/1963 Sb., o rodině) vyžádat si vyjádření příslušného OSPOD týkající se otázky možného budoucího pěstouna, zda se jedná o osobu po všech stránkách vhodnou pro realizaci této péče o svěřené dítě. I na základě tohoto vyjádření OSPOD vydá soud soudní rozhodnutí o svěřením, případně nesvěřením, dítěte do pěstounské péče (Zákon č. 91/1963 Sb., §45b).

Sociální pracovník při prvním setkání žadatele o náhradní rodinnou péči s pracovištěm OSPOD seznámí budoucího pěstouna s touto formou náhradní rodinné péče a souvisejícími právními náležitostmi. Společně pak vyplní tiskopisy k podání žádosti a žadatel provede vlastní podání této žádosti. Dále pak provede sociální pracovník prvotní šetření v rodině. O tomto šetření provede písemný záznam. Sociální pracovník zprostředkuje budoucímu pěstounovi příslušný kurz pro žadatele o náhradní rodinnou péči.

OSPOD vyhledání vhodného kandidáta pro pěstounskou péči realizuje prostřednictvím poradní komise. Sociální pracovník administrativně zpracuje podklady pro rozhodnutí

o pěstounské péči. Předá toto rozhodnutí pěstounům a odpoví jim na veškeré otázky. Dále se OSPOD přímo účastní soudního jednání řešící případ pěstounské péče nezletilého dítěte. Po pravomocném svěřením do pěstounské péče asistuje sociální pracovník při formálním předání dítěte do péče. S touto pěstounskou rodinou a dítětem je stále v kontaktu.

Pěstounská péče na přechodnou dobu

Dítě, které je umístěno do ústavní výchovy nebo je z rozhodnutí soudu přechodně v péči zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, zákon umožňuje, aby v době předcházející soudní rozhodnutí o svěřením dítěte do pěstounské péče a to na dobu nezbytně nutnou, bylo umístěno do pěstounské péče na přechodnou dobu. Toto rozhodnutím orgánu OSPOD o svěřením dítěte na přechodnou dobu do péče fyzické osoby, která má zájem stát se budoucím pěstounem, přičemž tato osoba musí splňovat zákonem stanovené podmínky. Stejným způsobem může být do péče budoucích pěstounů svěřeno také dítě, které není v ústavní výchově, ale zde je nutný souhlas rodičů. V případě, že nedojde do tří měsíců od nabytí právní moci tohoto rozhodnutí u soudu zahájeno následné řízení o svěřením dítěte do pěstounské péče, toto rozhodnutí o dočasném svěřením dítěte ztrácí právní účinnost – je neplatné (Zákon č. 91/1963 Sb., §45b).

Vlastní pěstounská péče na přechodnou dobu je upřesněna plánem péče o dítě. Ten je zpracován pracovníky OSPOD během zevrubného vyhodnocení konkrétní situace nezletilého dítěte. Náhradní rodina je pracovníky OSPOD trvale sledována, souběžně supervidována, a na základě aktuálních požadavků i zaškolována. Nelze opomenout ani zásadní odlišnost pěstounské péče na přechodnou dobu. Touto odlišností je povinnost příslušného soudu v tříměsíčním cyklu přezkoumat trvalost důvodnosti dřívějšího rozhodnutí o tomto svěřením nezletilého dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu. Soud má za povinnost své rozhodnutí zrušit neprodleně po splnění účelnosti tohoto rozhodnutí, nebo pokud o toto požádali sami pěstouni, případně s ohledem na velmi závažné okolnosti vylučující tuto formu pěstounské péče (Pěstounská péče na přechodnou dobu).

Mezi důvody svěřením nezletilého dítěte do formy pěstounské péče na přechodnou dobu patří hospitalizace rodičů v nemocnici, která je na delší dobu. Dalším případem může být čekání na rozhodnutí souhlasu rodiče s osvojením bez vztahu k určitým osvojitelům. Podmínkou pro udělení tohoto souhlasu je uplynutí šestitýdenní ochranné lhůty u novorozenců. Posledním možným případem umístění dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu je případ neprojevoování zájmu biologických, a to do doby než místně

příslušný soud pravomocně rozhodne o zrušení povinnosti souhlasu rodičů dítěte k jeho osvojení nebo adopci (Pěstounská péče na přechodnou dobu).

Pěstounem na přechodnou dobu může být pouze fyzická, která je vedena v evidenci osob vhodných pro tento typ náhradní rodinné péče. Samotný proces posouzení vhodnosti pěstouna k této formě náhradní rodinné výchovy je obdobný jako u osvojení nebo pěstounské péče. Rozdílný je pouze větší rozsah vlastní přípravy pěstouna, prováděné prostřednictvím OSPOD (Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy Liberec 2013).

Pěstounům, ale i dětem náleží v souladu se zákonem č. 117/1995 Sb. o státní sociální podpoře dávky pěstounské péče.

Hlavním cílem pěstounské péče na přechodnou dobu je řešení aktuální nežádoucí situace nezletilého dítěte do doby, než se jeho situace vyřeší, prostřednictvím dočasné náhradní rodiny úzce spolupracující s pracovníky OSPOD a za podpory dalších odborníků. Veškerá tato činnost směřuje k návratu do vlastní rodiny nebo k přechodu do trvalé náhradní rodinné péče (Pěstounská péče na přechodnou dobu).

OSPOD vede přehled pěstounů na přechodnou dobu. Zároveň na základě podrobného posouzení případu nezletilého dítěte vybere z této evidence nejvhodnějšího kandidáta. Tento pěstoun musí se svěřením dítěte souhlasit, zpravidla se jedná o manželský pár. Sociální pracovník následně dochází do náhradní pěstounské rodiny a monitoruje situaci dítěte, přičemž intenzivně hledá pro toto dítě trvalé řešení jinou formou náhradní rodinné péče.

2.4.4 Poručenství s péčí a bez péče

K této formě náhradní rodinné péče se přistupuje v souladu s §78 zákona č. 94/1963 Sb. o rodině, v aktuálním znění, ve chvíli, kdy rodiče nezletilého dítěte již nežijí, byli soudně prohlášeni za mrtvé, byli rozhodnutím soudu zbaveni veškerých rodičovských povinností nebo jim byla omezena či zcela zrušena jejich způsobilost k právním úkonům. V případě, že soudem stanovený poručník se o dítě fakticky stará a plní jednotlivé rodičovské povinnosti, tak v plném rozsahu pak tyto rodiče nahrazuje (Novotná, Fejt 2009, s. 73).

Poručník je automaticky zákonným zástupcem nezletilého dítěte. Soudem ustanovený poručník nemá povinnost se osobně o svěřené dítě starat, ale pokud tomu tak je má možnost požádat o stejné finanční zajištění jako osoba pěstouna. Poručník má za povinnost pravidelně dokládat soudu zprávu o výkonu svého poručenství. Obvykle se jedná o roční interval. Zásadní rozhodnutí, která se přímo týkají svěřeného dítěte, musí poručníkovi předem odsouhlasit soud (Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy Liberec 2013).

Soud má pravomoc ve smyslu §82, zákona č. 94/1963 Sb. o rodině, v aktuálním znění, zprostit poručníka jeho povinností na základě jeho návrhu, nebo odvolat v případě, kdyby se stal pro tuto funkci nekompetentní. Ve chvíli, kdy prakticky funkci poručníka vykonávali manželé, kteří byli rozvedeni, soud musí zvážit možnost vykonávání funkce poručníka oběma již bývalými manželi, nebo pouze jedním z nich, přičemž musí mít na paměti nejlepší zájem svěřeného dítěte. (Zákon č. 94/1963 Sb., §82)

Do doby, než místně příslušný soud rozhodne o tom, kdo se stane poručníkem, přebírá povinnost provádět bezodkladné kroky v zájmu nezletilého dítěte dočasně OSPOD. Ve výjimečných případech, ve kterých není možné, aby roli poručníka prováděla fyzická osoba, je touto činností soudem pověřen OSPOD. V takovýchto případech provádí pověřený sociální pracovník OSPOD veškeré požadované činnosti s v souladu se zákonem č. 94/1963 Sb. o rodině, v platném znění. Sociální pracovníci také vedou dokumentaci dítěte a to bez ohledu v čí poručenské péči dítě je. V případech poručenské péče z důvodu zbavení rodičovských práv podává OSPOD místně příslušnému soudu žádost na základě které takto rozhodne (FOD 2013)

2.4.5 Opatrovník - opatrovnictví

Opatrovnictví není forma náhradní rodinné péče, ale pouze soudem stanovené opatření, která má za účel zajistit veškerá práva nezletilého dítěte. Fakticky se jedná o případ konfliktu zájmu zákonných zástupců s dítětem, případně mezi dětmi stejných rodičů navzájem, nebo v okamžiku rizika ohrožení ekonomického zájmu dítěte či snížení rodičovské odpovědnosti. V takových to případech, pokud to je v nejlepším zájmu dítěte, určí místně příslušný soud opatrovníka (Novotná, Fejt 2009, s. 66 – 67).

Opatrovníkem může být soudem ustanovena jak dospělá fyzická osoba, tak OSPOD. Konkrétní rozsah práv a povinností opatrovníka přesně vymezí soud ve svém rozhodnutí, s ohledem na důvod tohoto ustanovení a tak, aby byla v plném rozsahu zajištěna veškerá práva a zájmy nezletilého dítěte (Zákon č. 94/1963 Sb., §83-84).

Případ, kdy je opatrovníkem soudem ustanoven OSPOD, znamená pro OSPOD, že přebírá právní odpovědnost jednat jménem dítěte a stává se jeho opatrovníkem. Což prakticky znamená, že OSPOD schvaluje všechny zásadní kroky, které se přímo i nepřímo týkají nezletilého dítěte. Stanovuje, co je pro toto dítě vhodné a co nikoli. Jménem dítěte také jedná s úřady veřejné správy a samosprávy, ale i s dalšími právními subjekty. OSPOD může být soudem ustanoven také jako kolizní opatrovník, který hájí zájmy dítěte tak, aby nedošlo ke střetu mezi jeho zájmy a zájmy rodiče či rodičů dítěte.

2.5 Ústavní výchova

Pokud se výchova nezletilého dítěte dostane do stavu vážného ohrožení nebo je narušena, a za předpokladu, že další výchovná opatření nemají požadovaný efekt, případně se rodiče nemohou ze zvlášť závažných důvodů o toto dítě starat, má soud pravomoc určit ústavní výchovu nebo dítě umístit v zařízení určeném pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Pokud je to v nejlepším zájmu dítěte, tak může soud k tomuto rozhodnutí přistoupit i v případě, kdy ještě nebyla jiná výchovná opatření realizována. Ze závažných důvodů smí být rozhodnutím soudu ústavní výchova o jeden rok delší než je vlastní zletilost dítěte (Zákon č. 94/1963 Sb., §46).

Soud má za povinnost před vydáním vlastního rozhodnutí o nařízení ústavní výchovy prověřit, zda konkrétní výchovu dítěte není možné zajistit formou náhradní rodinné péče, a to prostřednictvím další fyzické osoby, pěstounské péče nebo osvojením. Tyto formy náhradní rodinné péče, jsou-li v zájmu nezletilého dítěte, mají přednost před ústavní výchovou (Novotná, Fejt 2009, s. 76).

Po vydání rozhodnutí soudu ve smyslu ustanovení odstavce 1, §46 zákona č. 94/1963 Sb. o rodině, v aktuálním znění, má soud zákonnou povinnost jedenkrát za 6 měsíců přezkoumat dosavadní rozhodnutí. Konkrétně se jedná o zjištění aktuálního stavu věci, zda důvody tohoto opatření přetrvávají, případně zda již neexistuje možnost aplikace jiné formy upřednostňované náhradní rodinné péče. Pro tyto úkony si soud vyžádá hodnotící zprávy od místně-příslušného OSPOD. S ohledem na dosažený věk a vyspělost dítěte může využít i jeho vyjádření. V neposlední řadě vyzve rodiče dítěte k podání jejich stanoviska (Zákon č. 94/1963 Sb., §46). Dohledem nad výkonem a účinností tohoto soudního rozhodnutí je zpravidla pověřena místně-příslušná obec nebo okresní úřad. Tyto úřady pak tuto činnost aplikují prostřednictvím svých sociálních pracovníků a OSPOD (Zákon č. 94/1963 Sb., §47).

Veškeré činnosti přímo související s ústavní výchovou vykonává na pracovišti OSPOD sociální kurátor.

2.5.1 Místo nabízející okamžitou pomoc

Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc poskytují pomoc a ochranu dětem, které se ocitly bez jakékoliv péče nebo jsou-li jejich životy nebo jejich příznivý vývoj vážně ohroženy nebo narušeny (v důsledku hospitalizace rodiče, úmrtí apod.) či se ocitly v prostředí nebo situaci, kdy jsou závažným způsobem ohrožena jejich základní práva (např. dítě tělesně

nebo duševně týrané či zneužívané). Cílovou skupinou jsou děti ve věku 0 až 3 roky, přičemž u sourozeneckých skupin možnost posunutí věkové hranice do 6 let. Tato zařízení poskytují své služby 24 hodin denně, a jsou připravena přijmout ohrožené dítě kdykoli v tomto čase (Dětské centrum SLUNÍČKO Liberec).

Nezletilé děti mohou být do tohoto zařízení umístěny v zákonem přesně vymezených případech (Novotná, Fejt 2009, s. 77 – 79):

- rozhodnutí soudu,
- žádost OSPOD před vydáním předběžné opatření,
- žádost alespoň jednoho zákonného zástupce,
- pokud o toto umístění zažádá samo ohrožené dítě – v takovémto případě není vyžadován formální úkon, ale postačuje skutečnost, že se dítě samo dostavilo do tohoto zařízení, kde se vyjádří ve smyslu žádosti o pomoc a vlastního rozhodnutí zůstat v tomto zařízení.

Případy umístění dítěte do tohoto zařízení na základě **žádosti obecního úřadu** obce s rozšířenou působností ve smyslu § 42 odst. 2 písm. b) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, se zpravidla vztahují na skutečnost, že se nezletilé dítě ocitne bez požadované péče, když je jeho život vystaven bezprostřednímu ohrožení nebo je ohrožen jeho životní vývoj. Takovéto případy opravňují OSPOD zažádat o přijetí dítěte do péče Zařízení vykazující okamžitou pomoc aniž by o tomto umístění rozhodl soud. V takovýchto případech musí být naplněna jedna ze dvou podmínek kdy nezletilé dítě (Metodické doporučení MPSV č. 1/2011):

- není v daný okamžik v péči rodičů, je v péči třetí osoby nebo nikdo o něj nepečuje, případně je vážně ohroženo jeho zdraví a život
- je v péči svých rodičů a minimálně jeden z rodičů na základě vlastního rozhodnutí předá toto dítě na OSPOD s úmyslem jeho umístění do Zařízení vykazující okamžitou pomoc. Toto rozhodnutí smí být rodičem nebo rodiči realizováno také přímo s konkrétním Zařízením.

Pouze žádost OSPOD není dostatečná ve chvíli, kdy se nezletilé dítě nalézá v péči rodičů a ti ho odmítají dobrovolně vydat pověřenému pracovníkovi OSPOD nebo rovnou Zařízení vykazující okamžitou pomoc. Tyto případy je oprávněn řešit pouze místně-příslušný soud v rámci svého rozhodnutí formou **vykonatelného soudního rozhodnutí**. Tato podmínka vychází z Listiny základních práv a svobod, Úmluvy o právech dítěte, Občanského soudního řádu, ve smyslu kterého smí násilný výkon rozhodnutí způsobem odebrání dítěte z péče

rodičů nařídit a fakticky realizovat výhradně soud - § 273 odst. 3 a § 273a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v aktuálním znění. Výjimkou je pak bezprostředního ohrožení života a zájmů nezletilého dítěte, kdy dojde k umístění do péče Zařízení vykazující okamžitou pomoc pouze na žádost OSPOD s podmínkou, že příslušný souhlas rodiče případně soudní rozhodnutí bude dodáno až po praktickém předání dítěte do péče tohoto zařízení - § 42 odst. 3 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v aktuálním znění. Tento souhlas rodičů musí být doložen do 24 hodin od předání dítěte. V případě soudního rozhodnutí musí OSPOD v této časové lhůtě podat návrh k místně-příslušnému soudu na nařízení předběžného opatření o umístění dítěte do uvedeného zařízení. Pokud by se OSPOD nepodařilo v udané časové lhůtě provést požadované úkony a obeznámit s nimi Zařízení vykazující okamžitou pomoc, dojde k navrácení dítěte zpět do rodiny (Metodické doporučení MPSV č. 1/2011).

Při této činnosti mají pracovníci OSPOD roli veřejného ochránce práv nezletilého dítěte a veškeré své kroky činí ve prospěch tohoto dítěte. Při zjištění zvláště závažných skutečností přímo ohrožující vývoj a zdraví nezletilého dítěte má OSPOD svým předběžným opatřením rozhodnout o odebrání dítěte jeho zákonným zástupcům do doby projednání soudem. Tohoto soudního jednání je OSPOD také účastníkem. Takto ohrožené dítě předávají sociální pracovníci OSPOD do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Nesmíme opomenout, že k této konkrétní činnosti patří také velké množství administrativních povinností, které musí sociální pracovník zpracovat.

3 Rodina jako podpůrná instituce

Konkrétní definice rodiny a také rodiče se postupem doby mění, odráží společenské i hospodářské aspekty. Tyto aspekty přímo souvisí s vlastním fungováním a pojetím rodiny a současně ji ovlivňují. Slovník jazyka českého z roku 1937 vymezuje rodinu jako „rodiče s dětmi, přeneseně domov, vlast.“ Přičemž rodič je zde označován jako otec - roditel, pomnožně „rodiče tj. otec a matka“. Mezinárodní organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj – OECD v roce 2011 v Paříži stanovila mimo jiné, že „rodiny jsou úhelným kamenem společnosti a plní důležitou roli v jejím ekonomickém a sociálním životě. Jsou pohonem vzájemné solidarity, poskytují svým členům identitu, lásku, péči, obživu a rozvoj a vytvářejí základní jednotku mnohých sítí sociálních vztahů“. Také zpráva Ministerstva práce a sociálních věcí z roku 2004 definuje rodinu jako „minimálně dvougenerační soužití

dětí a rodičů, má trvalý charakter a vykazuje pevné vazby mezigenerační a vnitro-generační solidarity.“ Vlastní rodina má mnoho funkcí. Základní funkcí rodiny je funkce, která zajišťuje reprodukci člověka tedy biologická. Se zajištěním vlastních dětí a jejich potřeb přímo souvisí ekonomická funkce rodiny. Z pohledu vývoje dítěte je zásadní výchovná funkce. Funkce socializační se pak podílí na vymezení společenských norem dítěte. Můžeme hovořit i o emociální funkci rodiny, kdy svým členům rodina zajišťuje citové zázemí. Z pohledu vlastní socializace je rodina dítěte primární skupinou. Dnešní teoretické studie hovoří o důležitosti právního zakotvení rodiny ve společnosti. Tuto studii podporuje skutečnost, že vztahy rody a příbuzných jsou právně stanoveny. Tento právní vztah nemusí být ryze biologický, ale může souviset s náhradní rodinnou péčí, jako například osvojení dítěte. Na dítě mají také vliv širší příbuzenské vztahy v rodině, a to v přímé i nepřímé linii (Uhlíková 2011, s. 5).

Dnešní postmoderní rodina se zaměřuje hlavně na materiální hodnoty a dosažení uspokojení jednotlivých potřeb jejich členů. I přesto, že má rodina ještě stále velký význam, nejsou její členové, s ohledem na své časové a fyzické vypětí, fakticky schopni provádět jednotlivé, do nedávna ještě běžné, společné rodinné činnosti. Z tohoto důvodu byly některé rodinné role převzaty státem. Prakticky dochází k dělbě jednotlivých rolí mezi rodinou, státem a dalšími za tímto účelem zřízenými subjekty. S touto bakalářskou prací nejvíce souvisí podpora v sociální oblasti. V tomto směru stát věnuje velkou pozornost podpoře jedince nebo skupiny osob vypořádat se s nastalou nechtěnou životní situací, nebo s možností vzniku sociálního vyloučení. Toto vyloučení může zapříčinit například neúplná rodina, zdravotní nebo tělesný hendikep, stáří, v neposlední řadě se může také jednat o osoby s finančními a sociálními problémy (MPSV 2008, str. 7).

Rodina vzhledem ke své specifické roli má ještě stále přímý, zásadní vliv, na své členy. Zároveň umožňuje naplnění plnohodnotného života i rozvoje všech svých členů. Naproti tomu rodina může působit na své členy jako příčina vzniku psychických zátěží a souvisejících poruch. Každá rodina v rámci probíhajících vývojových fází vytváří svým členům jednotlivé sociální role. Ty se společně se vzájemnými vztahy během vývoje mění. Případná patologická stejně jako normální chování členů rodiny musí být interpretována z pohledu součásti s interakcí celkového rodinného systému. Konkrétní chování jak dětí, tak i dospělých v průběhu dominantní role, neprobíhá nezávisle, ale je v přímém vlivu zbylých členů rodiny. A to jak dospělých, tak i dětí. Forma a způsob vypořádání se těmito negativními situacemi, závisí na genetické výbavě. Tato výbava je pro rodiče i jejich děti velice podobná.

Na základě této skutečnosti je zřejmý určitý směr všech členů rodiny k typově shodnému způsobu chování. Tyto vrozené předpoklady do značné míry ovlivňují formu výchovy rodičů i konkrétní chování k svěřeným dětem, současně také ovlivňuje případné reakce dění na tyto podněty (Vágnerová 1999, s. 320).

Současné rodiny se již nezakládají striktně za účelem reprodukce populace, ale za účelem naplnění citových potřeb obou partnerů. Přičemž se nejedná primárně o potřeby dítěte. Funkčnost a stálost těchto novodobých rodin je přímo závislá na citových vztazích. Samotná funkčnost rodiny se stává privátní záležitostí, jež si pouze některé páry nechávají stvrdit uzavřením manželského svazku před zástupcem církve nebo orgánu státu. V těchto souvislostech narůstá množství nesezdaných soužití, kdy spolu dva lidé žijí takzvaně na hromádce. Konkrétní čas zplození potomka nebo potomků a jejich množství je obvykle výsledkem mnohostranně zvážené volby partnerů (Matoušek a kol. 2008, s. 181-182).

K funkčnosti rodiny a rodinného života jsou velmi zásadní naplnění těchto předpokladů: čas, finance a rozvržení rodinných rolí a jejich kompetence. Velké množství rodin však tyto předpoklady v potřebném rozsahu neplní. V Čechách se dnes rodiny potýkají s různorodými problémy, které přímo souvisí se zajištěním rodinných potřeb a souvisejícím sladěním rolí členů rodiny jak v zaměstnání, tak v rodině. Domácí péče o dítě a rodinu je finančně i sociálně znevýhodněna. Požadavky spojené s vlastní výchovou dětí, které jsou kladeny na rodiče, se neustále zvyšují. Vlastní investice rodičů do funkčnosti rodiny a společenský přínos nejsou stále dostatečně hodnoceny ze strany společnosti a státu (MPSV 2008, str. 7).

Role pracovníka OSPOD ve vztahu k takto charakterizované rodině má preventivní charakter. OSPOD nabízí rodičům, ale i nezletilým dětem právní, odbornou a metodickou pomoc v situacích, se kterými si sami nevědí rady. V případě, kdy dojde OSPOD k informaci, že se jedná o rodinu s ohroženým dítětem, začne jednat tak, aby sjednal nápravu a zajistil tak veškerá práva dítěte na zdravý vývoj v rodině.

3.1 Sociální práce v rodině

Domněnka, že rodina, která je nějakým způsobem na své funkci ohrožena, si tuto skutečnost připouští a zcela uvědomuje, je sama schopna nalézt pomoc, která by jí zajistila požadované změny, se nezakládá na reálných základech. V ohrožené rodině, při aplikaci pomoci formou nějaké obecně prospěšné služby, může být v některých případech překážkou například, že rodina nedisponuje telefonem, aby tuto službu mohla využít, nebo o existenci konkrétní služby pomoci neví, poskytovaná služba se nachází mimo akční radius bydliště

rodiny, dospělí členové rodiny nejsou s ohledem na své schopnosti a dovednosti schopni blíže konkretizovat své potřeby a takto specifikovat svůj požadavek na službu – zakázku, může se jednat i o formu služby vyžadující účast klienta v pravidelném čase v sídle poskytovatel služby a ne v domácím prostředí klienta, nebo existuje čekací lhůta na realizaci požadované služby, případně se za tuto službu vyžaduje finanční spoluúčast. Není neobvyklá ani ambivalence k vlastní sociální službě. Spolupráce s pracovníky poskytující sociální služby je vynucena: soudním rozhodnutím, školským zařízením, místní samosprávou popřípadě Policií ČR, v případech existence závažné rodinné krize nebo existence nežádoucího jednání jednoho z členů rodiny. Vůle jednotlivých členů rodiny pravidelně se dostavit na instituce, které poskytují požadovanou pomoc je minimální. Tyto rodiny zpravidla nedodržují sjednané termíny schůzek. Nebo přijdou jen někteří z pozvaných, případně přijde někdo jiný. Pokud přece jenom využijí pomoci sociálního zařízení, tak hned po prvních pokrocích, ve velice krátké době odchází a službu dále nevyužívají. Je to z důvodu jejich neschopnosti udržet déle trvající systémovou spolupráci se zařízením (Metodické doporučení MPSV č. 9/2009).

Samotná práce s rodinou by měla směřovat k zajištění vhodné formy pomoci a podpory, která přímo souvisí s řešením spektra jednotlivých problémů, jež rodinu nežádoucím způsobem zatěžují nebo tuto zátěž mohou zmírnit. Jednotlivými dílčími kroky poskytovatele sociálních služeb v rodině je: předejít sociálnímu vyloučení, setrvání nebo návrat rodiny do svého přirozeného bydliště, dále pak podpora duševního zdraví a psychické vyrovnanosti jednotlivých členů rodiny – primárně nezletilých dětí, řešit rodinné a partnerské roztržky a předcházet rozpadu rodiny, pokusit se obnovit fungování a finanční soběstačnost rodiny, pomoci rodičům s výchovnými problémy a samotnou péčí o nezletilé děti. Takováto rodina také nezbytně potřebuje veškerou materiální i nemateriální intervenci (Metodické doporučení MPSV č. 9/2009).

Z pohledu tématu bakalářské práce se sociální zařízení a OSPOD zaměřují na objektivní posouzení situace ohroženého dítěte. Toto posouzení je velmi složité. Při řešení této komplexní otázky se sociální pracovník nemůže obejít bez přímé spolupráce s odborníky, kteří se zabývají souvisejícími odbornými disciplínami. Dítě, shodně jako dospělý člověk, je biopsychosociální individualitou, a na základě této skutečnosti je bezpodmínečně nutné, aby byl jeho celkový stav posouzen z hlediska medicínského, zdravotnického, psychologického, ale také sociálně právního. Bez přímé spolupráce s pediatrem, respektive sociálně orientovaným pediatrem a dětským psychologem není schopen fundovaného posouzení jednotlivých potřeb ohroženého dítěte. V některých případech je nutné přizvat další fundované odborníky jako například neurologa, dětského psychiatra, sociálního pedagoga,

foniatra, logopeda v neposlední řadě i právníka, jež se zaměřuje na tuto problematiku zneužívaných a ohrožených dětí. V takovýchto případech se sociální pracovník ujímá role určitého koordinátora, jež prvotně sestaví tým odborných pracovníků, jejichž spolupráce je nezbytná k vyřešení aktuálního případu (Matoušek a kol. 2008, s. 203).

Sociální pracovník ve spolupráci s ostatními členy výše uvedeného týmu odborníků stanoví na základě zjištěných skutečností celkovou sociální diagnózu a následnou prognózu. Na základě těchto závěrů je navržen konkrétní postup nebo případná alternativní forma a způsoby terapie a následné rehabilitace vedoucí k řešení této patologické situace (Matoušek a kol. 2008, s. 203).

4 Předpoklady a požadavky kladené na pracovníka OSPOD

Jednotlivé činnosti prováděné pracovníky OSPOD mohou vyvolat celou řadu obtíží, komplikací, nezdarů a zklamání. Pomoc druhým klade na poskytovatele sociálních služeb různé požadavky a osobní dispozice. Jde například o dostatečné odborné vzdělání, ale i o ochotě (obrazně řečeno) přinést vlastní oběť. Tuto velice odbornou a citlivou práci může vykonávat pouze po všech stránkách vyspělý člověk, který ctí určité etické zásady. Ne každá dospělá osoba má dostatečné předpoklady pro výkon tohoto povolání. Malá prestiž související s dlouhotrvajícími společenskými předsudky zakořeněnými již v době socialismu, společně s nedostatečným finančním ohodnocením, má za příčinu značnou nepopularitu této profese (Jankovský 2003, s. 157 – 158).

Pracovní zařazení sociálního pracovníka vyžaduje včasné rozpoznání přiměřeně vhodné formy osobní angažovanosti v jednotlivých případech klientů, tak aby nebyla ohrožena kvalita poskytovaných sociálních služeb (Matoušek a kol. 2008, s. 56).

Všichni zaměstnanci OSPOD mají povinnost ve smyslu §10. zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, zachovat mlčenlivost o získaných datech a osobních údajích, které přímo souvisí s klienty sociálních služeb. Tato zákonem stanovená povinnost mlčenlivosti platí i po ukončení pracovního poměru. Této povinnosti mohou být zbaveni pouze na základě písemného souhlasu konkrétního klienta (Metodické doporučení MPSV č. 3/2010)

Náročné požadavky na výkon povolání sociálního pracovníka mohou mít nežádoucí vliv na některé zaměstnance. Tento stav společně s psychickou a emocionální náročností může při dlouhodobém výkonu tohoto povolání vést k úplnému vyčerpání - vyhoření.

Syndrom vyhoření souvisí s množstvím příznaků, které se navenek projeví vymizením elánu, ztrátou životního optimizmu, životní energie a určitého nadšení pro výkon sociálního pracovníka. U tohoto pracovníka dochází ke stagnaci a v konečné fázi naprosté rezignaci. Jeho frustrace a podrážděné reakce, společně s prohlubující se nedůvěryhodností, přechází v apatii, nakonec nastává naprosté vyčerpání (Jankovský 2003, s. 158).

Soubor základních činností OSPOD

Souborem základních činností OSPOD v souvislosti s výše uvedenými informacemi a přílohou č. III. lze stanovit:

- Činnosti spojené s umísťováním dětí do náhradní rodinné péče, vlastní realizaci nejvhodnější formy této péče. S touto činností přímo souvisí práce OSPOD s jednotlivými žadateli o náhradní rodinnou péči a jejich příprava na tuto roli.
- Sledování výchovy, výkon výkonu dohledu ohrožených dětí a jejich rodin. Jedná se o děti umístěné do ústavní výchovy, ve výkonu vazby nebo odnětí svobody, umístěných do náhradní rodinné péče, u kterých byl soudem stanoveným dohledem, se závažnými studijními problémy.
- Podání konkrétních návrhů (podnětů) soudu k zajištění výchovy dítěte (např. omezení rodičovské povinnosti, zbavení nebo pozastavení rodičovské zodpovědnosti, napomenutí, dohled, nařízení nebo zrušení ústavní výchovy, určení nezájmu rodiče o dítě, vydání předběžného opatření v případě přímo ohroženého dítěte ...).
- Zastupování práv nezletilého dítěte v případě soudních jednání nebo dalších institucí.
- Zajištění práv dítěte v případě domácího násilí v rodině.
- Zajištění 24 hodinové pracovní pohotovosti.

Veškeré výše zmíněné činnosti provádí speciální pracovník OSPOD za účelem zajištění nejlepšího zájmu dítěte. Při těchto činnostech se musí sociální pracovník pohybovat pouze v zákonem stanovených mantinelech.

PRAKTICKÁ ČÁST

5 Cíl a předmět průzkumu

Cílem praktické části bakalářské práce na téma „Činnost odboru sociálně právní ochrany dětí“ je zmapování typických činností, postupů pracovníka OSPOD, jejich četnost a časovou náročnost ve vybraném období roku 2011, na pracovišti statutárního města Liberec.

Výzkumná otázka

Jaké jsou typické činnosti pracovníků OSPOD, jaká je jejich celková časová náročnost a jaké opatření lze zformulovat ke zlepšení činnosti vybraného pracoviště?

Předpoklad průzkumu

Formulace předpokladů vychází ze zjištění uvedených v teoretické části práce v kapitole 2 Činnost orgánu sociálně-právní ochrany dětí a kapitole 3.1 Sociální práce v rodině.

1. Lze předpokládat, že největší objem času ze všech stanovených činností OSPOD Liberec ve sledovaném období roku 2011 představují administrativní úkony.
2. Lze předpokládat, že nejčastější činností sociálních pracovníků OSPOD jsou návštěvy v rodině.

6 Metoda, technika a objekt průzkumu

Tato práce používá primárně metodu kvantitativní analýzy konkrétní činnosti OSPOD ve sledovaném období.

V této práci byly použity dvě základní výzkumné techniky, sekundární analýza dat, získaných na pracovišti OSPOD statutárního města Liberec (viz příloha č. III. Roční výkaz výkonu sociálně-právní ochrany dětí - *na výslovné přání respondenta je tento výkaz uveden jen jako nevyplněný formulář*) a řízeného rozhovoru s vedoucí OSPOD. Analyzovali jsme četnost a časovou náročnost jednotlivých činností OSPOD. Stanovení časové náročnosti jednotlivých činností OSPOD bylo provedeno na základě řízeného rozhovoru s vedoucí OSPOD (kladené otázky tohoto řízeného rozhovoru jsou uvedeny v příloze č. VII.). Na

základě tohoto rozhovoru byl stanoven optimální čas, který je zapotřebí k jednotlivému provedení sledovaných činností. Získaná data byla porovnána s výsledky dokladové analýzy ročního výkazu.

Pomocí techniky sekundární analýzy průzkumu jsme zvolili tyto kritéria:

1. Činnosti spojené umístěním dětí do náhradní rodinné péče a rozhodnutí o poručenství ve sledovaném období roku 2011
2. Případy náhradní rodinné péče (pěstounská péče, poručenství s osobní péčí poručníka, výchova jinou osobou než rodičem) a jejich vývoj ve sledovaném období roku 2011
3. Vývoj žádostí o náhradní rodinnou péči ve sledovaném období roku 2011
4. Četnost případů a časová náročnost předem vybraných činností OSPOD
  - a) Žadatelé o náhradní rodinnou péči (příloha č. III, tabulka D, řádek 91–96)
  - b) Sledování výchovy, výkon dohledu, návštěvy (příloha č. III, tabulka VII, řádek 99–101)
  - c) Další vybrané činnosti OSPOD
    - podané návrhy (podněty) soudu (příloha č. III, tabulka VIII. A, řádek č. 102–106k)
    - další činnosti prováděné OSPOD, kdy OSPOD je ustanoven opatrovníkem, přijímá souhlas rodičů k osvojení, účastní se soudního jednání či jednání u jiných institucí, řeší případy domácího násilí za přítomnosti dítěte, zasahuje v rámci pracovní pohotovosti

Objekt průzkumu

Objektem průzkumu je „Roční výkaz o výkonu sociálně-právní ochrany dětí za rok 2011“ OSPOD statutárního města Liberec. Tento výkaz je statistickým materiálem ministerstva práce a sociálních věcí. Přičemž samotnou statistiku zpracovává a konkretizuje ve své vyhlášce Český statistický úřad vždy na podzim pro následující kalendářní rok. Sběr dat o činnosti sociálně-právní ochrany dětí se provádí formou vyplnění předem stanoveného formuláře. Touto činností jsou pověřeny příslušné kraje a obce, které vyplněná data odevzdávají v určeném termínu na ministerstvo práce a sociálních věcí. Tato data jsou dále zpracována a pro veřejnost jsou volně dostupná ve formě statistických údajů na internetových stránkách ministerstva práce a sociálních věcí (Český statistický úřad 2012).

7 Prezentace a interpretace dat

V následující části textu jsou uvedena jednotlivá zjištění vycházející z průzkumu v pořadí dle stanovených kritérií sekundární analýzy.

Abychom mohli lépe porozumět návaznosti jednotlivých kritérií tohoto výzkumu, musíme nejprve stanovit, na základě informací z teoretické části této práce a analyzovaného materiálu „Ročního výkazu o výkonu sociálně-právní ochrany dětí za rok 2011“ (nevyplněný formulář výkazu – příloha č. III) OSPOD statutárního města Liberec, základní činnosti tohoto pracoviště.

Pro interpretaci těchto základních činností OSPOD použijeme doslovný přepis z teoretické části (str. 42 této bakalářské práce).

Soubor základních činností OSPOD:

- Činnosti spojené s umísťováním dětí do náhradní rodinné péče, vlastní realizace nejvhodnější formy této péče. S touto činností přímo souvisí práce OSPOD s jednotlivými žadateli o náhradní rodinnou péči a jejich příprava na tuto roli.
- Sledování výchovy, výkon dohledu ohrožených dětí a jejich rodin. Jedná se o děti umístěné do ústavní výchovy, ve výkonu vazby nebo odnětí svobody, umístěných do náhradní rodinné péče, u kterých byl soudem stanovený dohled, se závažnými studijními problémy.
- Podání konkrétních návrhů (podnětů) soudu k zajištění výchovy dítěte (např. omezení rodičovské povinnosti, zbavení nebo pozastavení rodičovské zodpovědnosti, napomenutí, dohled, nařízení nebo zrušení ústavní výchovy, určení nezájmu rodiče o dítě, vydání předběžného opatření v případě přímo ohroženého dítěte ...).
- Zastupování práv nezletilého dítěte v případě soudních jednání nebo jednání u dalších institucí.
- Zajištění práv dítěte v případě domácího násilí v rodině.
- Zajištění 24 hodinové pracovní pohotovosti.

Veškeré výše zmíněné činnosti provádí speciální pracovník OSPOD za účelem zajištění nejlepšího zájmu dítěte. Při těchto činnostech se musí sociální pracovník pohybovat pouze v zákonem stanovených mantinelech.

1. kritérium – Analyzování činností spojených s umístěním dětí do náhradní rodinné péče a rozhodnutí o poručenství ve sledovaném období roku 2011

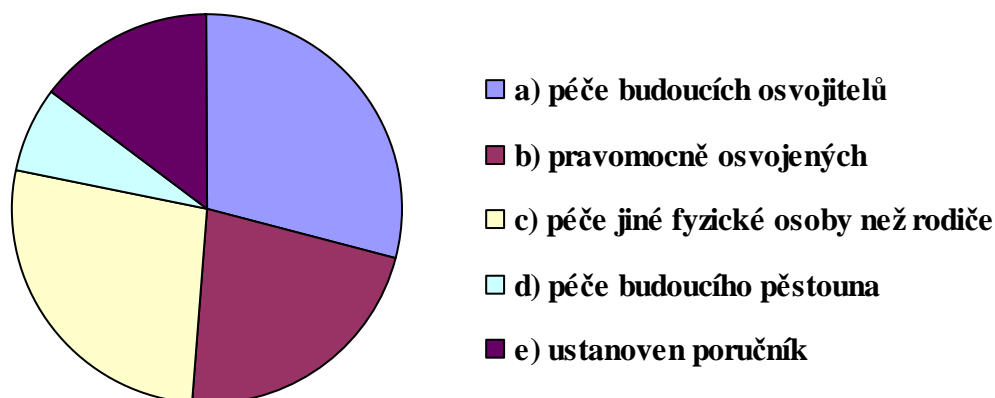
K základním úkolům OSPOD, které přímo souvisí se sociálně-právní ochranou dětí je zprostředkování a umístění dětí do náhradní rodinné péče. Proto v této části průzkumu podrobně rozebereme tuto činnost na pracovišti OSPOD v Liberci ve sledovaném období roku 2011.

Konkrétně se zaměříme na analyzování dat týkajících se umísťování dětí do náhradní rodinné péče a rozhodnutí o poručenství. Tyto analyzovaná data jsou čerpána z přílohy č. III., tabulky č. II – umísťování dětí do náhradní rodinné péče a rozhodování o poručenství, řádku č. 73 až 78.

Rozborem tohoto materiálu dojdeme k závěru, že toto odvětví činnosti pracovníků OSPOD ve sledovaném období roku 2011 statisticky představuje:

- a) *Počet dětí svěřených soudním rozhodnutím do péče budoucích osvojitelů (§19, odstavce 1, písmene a) zákona č. 539/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v aktuálním znění) = 12***
- b) *Počet dětí, u kterých již soud pravomocně rozhodl o osvojení = 9***
- c) *Počet dětí svěřených soudním rozhodnutím do péče jiné fyzické osoby než rodiče (§45 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, v aktuálním znění) = 11***
- d) *Počet dětí svěřených do péče osoby, která projevila zájem stát se pěstounem (§19, odstavce 1, písmene b) zákona č. 539/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v aktuálním znění) = 3***
- e) *Počet dětí, kterým byl soudním rozhodnutím ustanoven poručník, včetně dětí, které se nachází v péči jiné osoby nebo zařízení než je poručník (§78 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, v aktuálním znění) = 6***

Graf č. 1 – umístění dětí do náhradní rodinné péče a rozhodnutí o poručnictví ve sledovaném období

Tento graf znázorňuje výčet a podíl jednotlivých činností OSPOD souvisejících s umísťováním dětí do náhradní rodinné péče a pravomocným rozhodnutím soudu o poručenství.

Na základě tohoto 2. kritéria můžeme říci, že vlastního svěření dítěte do některé z forem náhradní rodinné péče ve sledovaném období je zdánlivě malé množství. Jedná se jen o několik málo dětí ročně. I s ohledem na teoretickou část této práce jsme dospěli k závěru, že je velmi náročné najít pro nezletilé dítě vhodnou formu náhradní rodinné péče, také formální požadavky pro náhradní rodinnou péči jsou velmi složité a rozsáhlé. OSPOD v Liberci se v průběhu sledovaného období - jednoho kalendářního roku podařilo dovést požadované zákonné činnosti u jednotlivých případů dětí do dále uvedených, již významných dílčích respektive konečných řešení náhradní rodinné výchovy. Ve 12 případech došlo soudním rozhodnutím ke svěření dítěte do péče budoucím osvojitelům. V 9 případech již soud pravomocně rozhodl o osvojení nezletilého dítěte. V 11 případech soud svěřil nezletilé děti do péče jiné fyzické osoby než vlastní rodiče. Ve 3 případech bylo nezletilé dítě svěřeno do péče osoby žadatele o pěstounskou péči. U 6 dětí byl soudem ustanoven poručník.

2. kritérium – Analyzování případů náhradní rodinné péče (pěstounská péče, poručenství s osobní péčí poručníka, výchova jinou osobou než rodičem) a jejich vývoj ve sledovaném období roku 2011

Tato část průzkumu blíže analyzuje množství a roční vývoj případů pěstounské péče, péče poručníka a výchovy jinou fyzickou osobou než rodičem, přičemž vycházíme z dat získaných z přílohy č. III, tabulka VI a – pěstounská péče, osobní péče poručníka, výchova jiné fyzické osoby než rodiče, řádek č. 89a až 89d.

Pěstounská péče

Počet dětí v evidenci OSPOD na počátku sledovaného období (k 1. 1. 2011) = **54**

Počet nově umístěných dětí ve sledovaném období = **15**

Zánik pěstounské péče poručenstvím nebo svěřením dítěte do výchovy jiné fyzické osobě než rodiči:

- zánik proveden na návrh pěstouna = **3**
- zánik proveden na návrh OSPOD = **0**
- z důvodu dosažení zletilosti dítěte = **4**
- z jiných důvodů (úmrtí dítěte nebo pěstouna, osvojení dítěte v pěstounské péči nebo rozhodnutí o poručenství) = **1**

Předání spisové dokumentace na jiné pracoviště = **2**

$$54 + 15 - (3 + 0 + 4 + 1 + 2) = \underline{\underline{59}}$$

Počet dětí v pěstounské péči, které jsou v evidenci OSPOD na konci sledovaného období (k 31. 12. 2011) = 59

Pěstounská péče na přechodnou dobu nebyla ve sledovaném období na pracovišti OSPOD Liberec realizována.

Poručenství s osobní péčí poručníka

Počet dětí v evidenci OSPOD na počátku sledovaného období (k 1. 1. 2011) = **16**

Počet nově umístěných dětí ve sledovaném období = **4**

Zánik poručenství svěřením dítěte do výchovy jiné fyzické osobě než rodiči nebo pěstounstvím:

- zánik proveden na návrh poručníka = **0**
- zánik proveden na návrh OSPOD = **0**
- z důvodu dosažení zletilosti dítěte = **0**
- z jiných důvodů (úmrtí dítěte nebo poručníka, osvojení dítěte či pěstounství) = **0**

Předání spisové dokumentace na jiné pracoviště = **0**

$$16 + 4 - (0 + 0 + 0 + 0 + 0) = \underline{\underline{20}}$$

Počet dětí v osobní péči poručníka, které jsou v evidenci OSPOD na konci sledovaného období (k 31. 12. 2011) = 20

Výchova jinou fyzickou osobou než rodičem

Počet dětí v evidenci OSPOD na počátku sledovaného období (k 1. 1. 2011) = **110**

Počet nově umístěných dětí ve sledovaném období = **13**

Zánik výchovy jiné fyzické osoby poručenstvím nebo pěstounstvím:

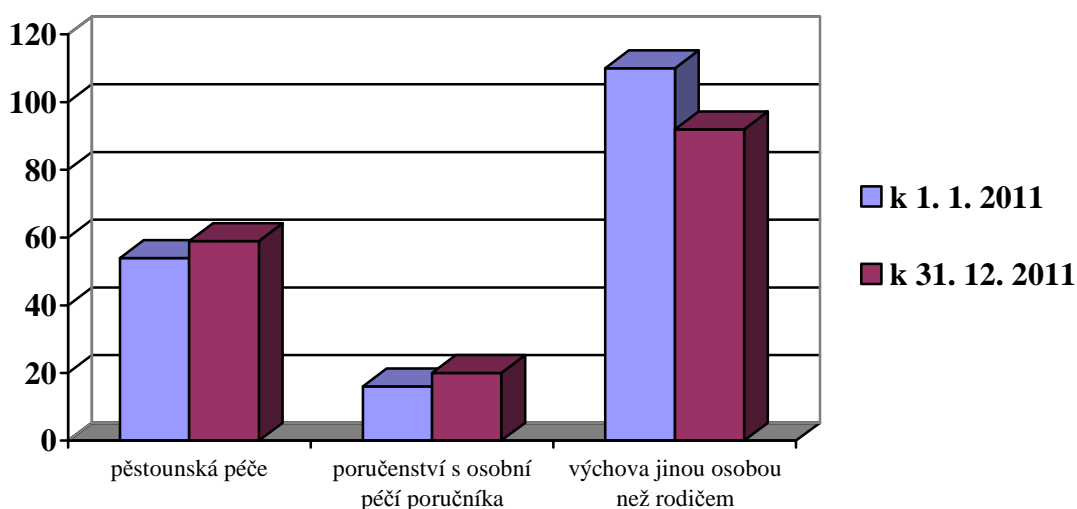
- zánik proveden na návrh jiné fyzické osoby vykonávající výchovu = **1**
- zánik proveden na návrh OSPOD = **1**
- z důvodu dosažení zletilosti dítěte = **15**
- z jiných důvodů (úmrtí dítěte nebo jiné fyzické osoby vykonávající výchovu, osvojení dítěte, rozhodnutí o poručenství případně pěstounství) = **9**

Předání spisové dokumentace na jiné pracoviště = **5**

$$110 + 13 - (1 + 1 + 15 + 9 + 5) = \underline{\underline{92}}$$

Počet dětí svěřených do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče, podle §45, zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, v aktuálním znění, které jsou v evidenci OSPOD na konci sledovaného období (k 31. 12. 2011) = 92

Graf č. 2 – vývoj pěstounské péče ve sledovaném období

Tento graf znázorňuje počet dětí v pěstounské, poručenské osobní péči poručníka a výchově jinou osobou, která není rodičem, na počátku a na konci sledovaného období roku 2011 vedených v evidenci pracoviště OSPOD Liberec.

Na základě tohoto 3. kritéria můžeme říci, že v průběhu roku dochází u těchto forem náhradní rodinné péče k nárůstu, ale i k úbytku případů v evidenci pracoviště OSPOD. Tento vývoj se nedá přesně stanovit, protože přímo souvisí s množstvím nově umístěných a zánikem těchto forem náhradní rodinné péče. Tato činnost OSPOD souvisí s mnoha na sobě nezávislými faktory a to týkajícími se jak umístění dětí do náhradní rodinné péče (podrobně rozebráno v 2. kritériu), tak na straně druhé zánikem těchto forem náhradní rodinné péče. Zánikem se rozumí: zrušení náhradní rodinné péče rozhodnutím soudu na základě návrhu pěstouna nebo OSPOD, dovršení zletilosti dítěte nebo z jiných důvodů (například úmrtí dítěte nebo poručníka, osvojení dítěte či pěstounství).

3. kritérium – Analyzování vývoje žádostí o náhradní rodinnou péči ve sledovaném období roku 2011

V rámci této části průzkumu se zaměříme na žadatele o náhradní rodinnou péči a jejich množství a vývoj (podání nových žádostí a jejich vyřízení) ve sledovaném období, které jsou v evidenci pracoviště OSPOD Liberec. Analyzovaná data jsou čerpána z přílohy č. III., tabulky č. VI d – žadatelé o náhradní rodinnou péči, řádek č. 91 až 96.

Žadatelé o osvojení

Počet podaných žádostí o tuto formu náhradní rodinné péče:

- nevyřízených na počátku sledovaného období (k 1. 1. 2011) = **16**
- podaných za sledované období = **12**

Počet realizovaných prvních kontaktů s dítětem za sledované období = **10**

$$16+12-10 = \underline{18}$$

Počet nevyřízených žádostí o osvojení na konci sledovaného období (k 31. 12. 2011) = 18

Žadatelé o pěstounskou péči

Počet podaných žádostí o tuto formu náhradní rodinné péče:

- nevyřízených na počátku sledovaného období (k 1. 1. 2011) = **3**
- podaných za sledované období = **0**

Počet realizovaných prvních kontaktů s dítětem za sledované období = **1**

$$3 + 0 - 1 = \underline{2}$$

Počet nevyřízených žádostí o pěstounskou péči na konci sledovaného období (k 31. 12. 2011) = 2

Žadatelé podle §78 zákona o rodině

Počet podaných žádostí o tuto formu náhradní rodinné péče:

- nevyřízených na počátku sledovaného období (k 1. 1. 2011) = **0**
- podaných za sledované období = **6**

Počet realizovaných prvních kontaktů s dítětem za sledované období = **6**

$$0 + 6 - 6 = \underline{0}$$

Počet nevyřízených žádostí podle § 78 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, v aktuálním znění, na konci sledovaného období (k 31. 12. 2011) = 0

Žadatelé podle §45 zákona o rodině

Počet podaných žádostí o tuto formu náhradní rodinné péče:

- nevyřízených na počátku sledovaného období (k 1. 1. 2011) = **8**
- podaných za sledované období = **13**

Počet realizovaných prvních kontaktů s dítětem za sledované období = **14**

$$8 + 13 - 14 = \underline{7}$$

Počet nevyřízených žádostí podle § 45 zákona č. 45/1963 Sb., o rodině, v aktuálním znění, na konci sledovaného období (k 31. 12. 2011) = 7

CELKEM

Počet podaných žádostí o náhradní rodinnou péči:

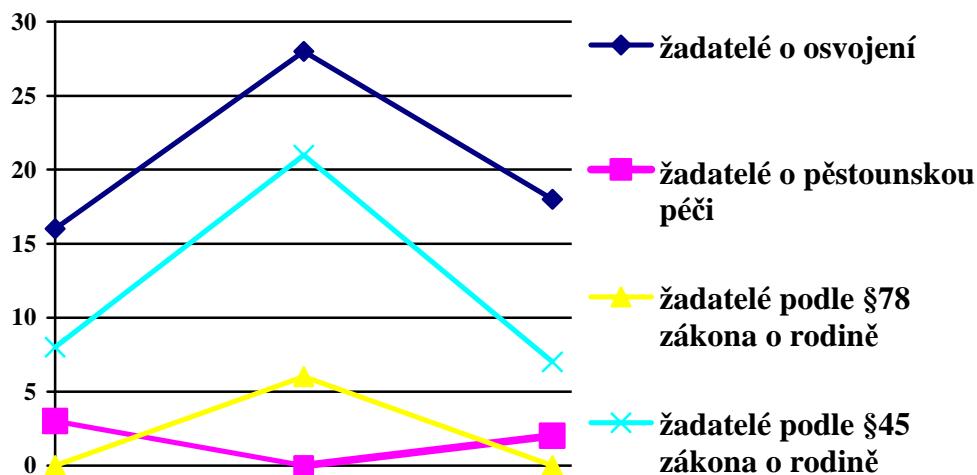
- celkem nevyřízených na počátku sledovaného období (k 1. 1. 2011) = **27**
- celkem podaných za sledované období = **31**

Celkový počet realizovaných prvních kontaktů s dítětem za sledované období = **31**

$$27 + 31 - 31 = \underline{27}$$

Celkový počet nevyřízených žádostí na konci sledovaného období (k 31. 12. 2011) = 27

Graf č. 3 – vývoj počtu jednotlivých žádostí o náhradní rodinnou péči v průběhu sledovaného období

Tento graf znázorňuje vývoj žádostí o náhradní rodinnou péči, jejich nárůst zapříčiněný podáním nových žádostí v průběhu roku, ale i pokles z důvodu jejich vyřízení. Současně je zde přehledně patrné, o který typ náhradní rodinné péče je mezi žadateli jaký zájem.

Na základě zjištění tohoto 4. kritéria můžeme říci, že v roce 2011 bylo k 1. 1. 2011 celkem evidováno 27 žádostí o některou z forem náhradní rodinné péče. V průběhu roku pak bylo zaznamenáno 31 nově podaných žádostí a současně se podařilo vyřídit 31 žádostí (nerozlišujeme dobu jejich podání). Dále můžeme dojít k závěru, že nejvíce žádanou formou náhradní rodinné péče je osvojení, kdy ke konci sledovaného období evidujeme 18 nevyřízených žádostí, přičemž se OSPOD v průběhu roku podařilo vyřídit 10 těchto žádostí. Z analýzy tohoto kritéria je také zřejmé, že žádost o pěstounskou péči nebyla v roce 2011 podána žádná, ale pracovníkům OSPOD se podařilo vyřídit 1 žádost podanou již v minulém období. V případě žádostí podle §78 zákona č. 94/1963 Sb. o rodině (ustanovení poručníka v případě, kdy rodiče dítěte zemřeli nebo byli zbaveni rodičovské odpovědnosti) se podařilo vyřešit všechny žádosti, které byly v průběhu sledovaného období podány, což znamená, že na konci roku 2011 pracovníci OSPOD neevidovali žádnou žádost tohoto typu náhradní rodinné péče. Žádosti dle § 45 zákona č. 94/1963 Sb. o rodině (svěření dítěte do výchovy osoby, která zajistí řádnou výchovu dítěte – zpravidla příbuzný) se podařilo vyřídit o 1 žádost více, než byl počet nově podaných, přičemž ke konci roku 2011 jich bylo evidováno 14.

Z těchto dat a znalostí z teoretické části můžeme říci, že počet nově podaných i vyřízených žádostí byl v průměru stejný. Množství těchto realizací není vysoké, ale je velice administrativně a časově náročné. Konečné vyřízení těchto žádostí má zásadní vliv na další vývoj svěřeného dítěte. Proto se k tomuto rozhodnutí musí přistupovat s velkou rozvahou a citlivostí pro řešenou situaci.

4. kritérium – Podrobná analýza četnosti případů a časové náročnosti jednotlivých vybraných činností OSPOD

V poslední části průzkumu se zaměříme na analyzování časové náročnosti vybraných činností OSPOD (agendy spojené s žádostmi a realizací náhradní rodinné péče; sledování výchovy, výkonu dohledu, návštěv; a další vybrané činnosti OSPOD) a výsledků řízeného rozhovoru s vedoucí OSPOD.

- a)** Analýza činností spojených s realizací náhradní rodinné péče, přičemž vycházíme z přílohy č. III, tabulka D, řádek 91–96 a informací získaných z řízeného rozhovoru s vedoucí OSPOD.

V rámci této činnosti provádí pracovníci OSPOD následující činnosti:

- A. prvotní setkání žadatele o náhradní rodinnou péči s pracovištěm OSPOD – seznamovací pohovor = časová dotace cca **1,5 hod**
- B. vyplnění tiskopisů k podání žádosti a vlastní podání = časová dotace cca **1 hod**
- C. prvotní šetření v rodině + vlastní doprava = časová dotace = 1 hod + 0,5 hod = **1,5 hod**
- D. kurz pro žadatele o náhradní rodinnou péči = **není realizován pracovníky OSPOD**
- E. vyhledání vhodného kandidáta pro osvojení = **řeší poradní komise**
- F. administrativní zpracování rozhodnutí o osvojení = **2 hod**
- G. předání rozhodnutí pěstounům, odpovědi na dotazy = **1 hod**
- H. práce pracovníka OSPOD v rodině + vlastní doprava = 1 hod + 0,5 hod = 1,5 hod

Časová náročnost nově podaných žádostí ve sledovaném období

$$(A + B) \times \text{množství podaných žádostí} = (1,5 + 1 + 1,5) \times 31 = \underline{124} \text{ hod}$$

Časová náročnost realizace prvního kontaktu s dítětem

$$(F + G + H) \times \text{množství zrealizovaných prvních kontaktů s dítětem} = (2 + 1 + 1,5) \times 31 \\ = \underline{140} \text{ hod}$$

Celková časová náročnost spojená s vyřizováním žádostí o náhradní rodinnou péči

$$\text{Časová náročnost nově podaných žádostí} + \text{časová náročnost realizace prvního kontaktu s dítětem} = 124 + 140 = \underline{264} \text{ hod}$$

$$\text{Časová náročnost spojená s administrativní činností} = B \times \text{množství podaných žádostí} + F \times \text{množství zrealizovaných prvních kontaktů s dítětem} = 1 \times 31 + 2 \times 31 = \underline{93} \text{ hod}$$

Na základě první části analýzy tohoto kritéria jsme zjistili, že celkový čas vynaložený na činnosti OSPOD přímo související s celkovou realizací náhradní rodinné výchovy je 264 hodin. Zároveň jsme zjistili s ohledem na ověření 1 předpokladu průzkumu, že s tímto typem činnosti OSPOD souvisí 93 hodin administrativních prací.

- b) Analýza činností OSPOD související se sledováním výchovy, výkon dohledu, návštěv, přičemž vycházíme z přílohy č. III, tabulka VII, řádek 99–101 a informací získaných z řízeného rozhovoru s vedoucí OSPOD.

Získaná data časové náročnosti byla vynásobena počtem jednotlivých analyzovaných činností. Vynásobením těchto získaných čísel jsme dospěli k výsledku, který vyjadřuje potřebný čas k realizaci celkového množství jednotlivých činností. Takto jsme nejprve získali časovou náročnost spojenou se zpracováním nově žádostí o náhradní péči a související časovou náročností spojenou s první realizací kontaktu s dítětem.

Dále jsme zjistili celkovou náročnost spojenou se všemi realizovanými návštěvami pracovníky OSPOD. Tento výsledek jsme vzhledem ke skutečnosti, že se na ní společně se sociálními pracovníky podílejí i kurátoři (kterými se tento průzkum nezabývá), zprůměrovali na časovou náročnost připadající na sociální pracovníky.

Pracovníci OSPOD sledovali děti v období od 1. 1. 2011 do 31. 12. 2011 v případech:

- A. ústavní výchovy = **88 dětí / 334 návštěv**
- B. výkonu vazby nebo výkonu trestu odnětí svobody = **1 dítě / 3 návštěvy**
- C. péče jiných fyzických osob než rodičů = **92 dětí / 459 návštěv**
- D. **návštěv sociálního pracovníka v rodině = 2304 dětí / 3942 návštěv**
- E. návštěv sociálního pracovníka v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc
= **15 dětí / 25 návštěv**
- F. návštěv rodičů dítěte, kterému byla nařízena ústavní výchova nebo uložena ochranná výchova = **88 dětí / 205 návštěv**
- G. návštěv sociálního pracovníka výše neuvedených (škola, školka, zdravotnické zařízení, zaměstnání nebo jiné prostředí, kde dítě žije) = **198 dětí / 227 návštěv**
- H. dětí, nad jejichž výchovou byl soudem stanoven dohled = **132 dětí / 440 návštěv**

Tyto návštěvy se provádí ve spádové oblasti statutárního města Liberec, kdy je průměrná doba potřebná pro vlastní dopravu pracovníka OSPOD cca **1,5 hod**, vlastní návštěva trvá **1 hod**, další související administrativní činnost (prostudování a zpracování spisové dokumentace, vyžádání vozidla ...) cca **1 hod**. Celkem tedy připadá **3,5 hod na jednu návštěvu**.

Počet návštěv (A + B + C + D + E + F + G + H) x 2,5 hod = (334 + 3 + 459 + 3942 + 25 + 205 + 227 + 440) x 3,5 = 19772,5 hod

Časová náročnost všech návštěv prováděných sociálními pracovníky a kurátory OSPOD (16 osob, 6 kurátorů a 10 sociálních pracovníků) ve sledovaném období je na jednoho pracovníka

19772,5 / 16 = 1232,7 hod

Časová náročnost připadající na sociální pracovníky OSPOD

1232,7 x 10 = 12327 hod

Časová náročnost spojená s administrativní činností na sociálního pracovníka OSPOD =

Počet návštěv (A + B + C + D + E + F + G + H) x 1 hod / 16 x 10 = (334 + 3 + 459 + 3942 + 25 + 205 + 227 + 440) x 1 hod / 16 x 10 = 3521,9 hod

V druhé části analýzy tohoto kritéria jsme zjistili, že časová náročnost spojená s provedením všech návštěv prováděných pracovníky OSPOD sledovaného období připadající na sociální pracovníky je 12327 hodin, což znamená, že na 1 sociálního pracovníka, který se touto činností zabývá, připadá 1232,7 hodin. Současně jsme zjistili, s ohledem na s ohledem na ověření 1 předpokladu průzkumu, že s tímto typem činnosti OSPOD souvisí 3521,9 hodin administrativních prací.

c) Analýza dalších vybraných činností OSPOD

- podané návrhy (podněty) soudu (příloha č. III, tabulka VIII. A, řádek č. 102–106k)
- další činnosti prováděné OSPOD, kdy OSPOD je ustanoven opatrovníkem, přijímá souhlas rodičů k osvojení, účastní se soudního jednání či jednání u jiných institucí, řeší případy domácího násilí za přítomnosti dítěte, zasahuje v rámci pracovní pohotovosti

a informací získaných z řízeného rozhovoru s vedoucí OSPOD.

Tato třetí část průzkumu je rozdělena do dvou oblastí. První oblast se zabývá analýzou množství návrhů podaných soudu a související časovou náročností. V druhé oblasti se budeme věnovat dalším činnostem prováděných pracovníky OSPOD a jejich časovou náročností.

Nejprve jsme analyzovali pracovní činnosti související s podáním jednotlivých návrhů k soudu. Získané množství činností jsme vynásobili hodnotou času potřebnou k jejich realizaci.

Na základě běžné činnosti pracovníků OSPOD byly těmito pracovníky, ve sledovaném období, podány návrhy (podněty) místně příslušnému soudu na:

A. omezení rodičovské povinnosti	= 0
B. zbavení rodičovské zodpovědnosti	= 14 (<i>cca 1,5 hod na 1 případ</i>)
C. pozastavení rodičovské zodpovědnosti	= 0
D. napomenutí	= 0
E. dohled	= 20 (<i>cca 1,5 hod na 1 případ</i>)
F. nařízení ústavní výchovy	= 14 (<i>cca 1,5 hod na 1 případ</i>)
G. zrušení ústavní výchovy	= 0
H. určení nezájmu rodičů o dítě	= 4 (<i>cca 1,5 hod na 1 případ</i>)

- I. vydání předběžného opatření podle §76a zákona č. 99/1963 Sb. a občanského soudního řádu = **18** (cca 8 hod na 1 případ)
- J. prodloužení ústavní výchovy = **0**
- K. přeměna ochranné výchovy v ústavní výchovu = **0**
- L. prodloužení ochranné výchovy = **0**
- M. upuštění od výkonu ochranné výchovy = **0**
- N. podmíněné umístění mimo výchovné zařízení při uložení ochranné výchovy = **0**
- O. určení otcovství = **0**

Celková časová náročnost = Časová náročnost spojená s administrativní činností

$$B \times 1,5 + E \times 1,5 + F \times 1,5 + H \times 1,5 + I \times 8 = 14 \times 1,5 + 20 \times 1,5 + 14 \times 1,5 + 4 \times 1,5 + 18 \times 8 = \underline{222} \text{ hod} = \underline{222} \text{ hod}$$

Dále analyzujeme jednotlivé další činnosti související s níže uvedenými činnostmi a vynásobíme je časovou náročností získanou z řízeného rozhovoru s vedoucí OSPOD.

A. Orgán OSPOD ustanoven opatrovníkem = **1161**

*U každého případu = šetření v místě bydliště + pohovor s dítětem cca 2 hod + doprava cca 1 hod + další související administrativní činnost cca 1 hod (prostudování a zpracování spisové dokumentace, vyžádání vozidla ...) = **4 hod** na případ*

– z toho majetkovým opatrovníkem = **1**

B. Orgán OSPOD ustanoven opatrovníkem podle §45 odst. 2, trestního řádu = **4**

*U každého případu = pohovor s dítětem cca 1 hod + doprava cca 1 hod + další související administrativní činnost cca 1 hod (prostudování a zpracování spisové dokumentace, vyžádání vozidla ...) = **3hod** na případ*

C. Přijetí souhlasu rodičů k osvojení

= 11

*U každého případu = návštěva ženy v porodnici – dítě k náhradní rodinné péči = jednání v nemocnici a na pracovišti OSPOD = cca 1+1 hod + doprava cca 0,5 hod + další související administrativní činnost cca 1 hod (prostudování a zpracování spisové dokumentace...) = **3,5 hod** na případ*

D. Soudních jednání s dětmi mladšími 15 let, kterých se zúčastní pracovníci OSPOD = **1074**

*U každého případu = soudní jednání cca 1 hod + doprava cca 0,5 hod + další související administrativní činnost cca 1 hod (prostudování a zpracování spisové dokumentace ...) = **2,5 hod** na případ*

E. Jednání u jiných institucí, ve kterých pracovníci OSPOD zastupují nezletilé dítě = **338**

*U každého případu = jednání cca 1 hod + doprava cca 0,5 hod + další související administrativní činnost cca 1 hod (prostudování a zpracování spisové dokumentace, vyžádání vozidla ...) = cca **2,5 hod** na případ*

F. Případy domácího násilí, kterého jsou přítomny nezletilé děti a které jsou řešeny OSPOD

= 82

*U každého případu = 1-2 návštěvy v rodině cca 1 hod + doprava cca 1 hod + další související administrativní činnost cca 1 hod (prostudování a zpracování spisové dokumentace, vyžádání vozidla ... = **3,5 hod** na případ – tyto případy má na starosti 1 konkrétní pracovník*

G. Zásahy zaměstnanců OSPOD v rámci pracovní pohotovosti = **19**

*U každého případu = jednání cca 3 hod + doprava cca 0,5 hod + další související administrativní činnost cca 1 hod (prostudování a zpracování spisové dokumentace ...) = cca **4,5 hod** na případ*

Celková časová náročnost na další činnosti prováděné sociálními pracovníky OSPOD

$$A \times 4 + B \times 3 + C \times 3,5 + D \times 2,5 + E \times 2,5 + F \times 3,5 + G \times 4,5 = 1161 \times 4 + 4 \times 3 + 11 \times 3,5 + 1074 \times 2,5 + 338 \times 2,5 + 82 \times 3,5 + 19 \times 4,5 = \underline{8597} \text{ hod}$$

Celková časová náročnost na dalších činností prováděných sociálními pracovníky OSPOD je 8597 hod.

Průměrná časová náročnost na jednoho sociálního pracovníka OSPOD

$$\text{Celková časová náročnost další činnosti} - F \times 3,5 = 8597 - 288,75 = 8308,3 / 10 = \underline{831} \text{ hod}$$

Průměrná časová náročnost na jednoho sociálního pracovníka OSPOD u dalších činností je 831 hod.

Časová náročnost řešení případů domácího násilí

$$2 \times F = 3,5 \times 82 \text{ hod} = \underline{288,75} \text{ hod}$$

Časová náročnost řešení případů domácího násilí, kterou řeší 1 tomu účelu určený pracovník je 288,75 hod.

$$\begin{aligned} \text{Časová náročnost spojená s administrativní činností na sociálního pracovníka OSPOD} = \\ \text{Počet návštěv } (A + B + C + D + E + F + G) \times 1 \text{ hod} = (1161 + 4 + 11 + 1074 + 338 + 82 + 19) \times 1 \text{ hod} / 16 \times 10 = \underline{2689} \text{ hod} \end{aligned}$$

Ve třetí části analýzy tohoto kritéria jsme nejprve zjistili, že časová náročnost spojená se zpracováním a přípravou návrhů k soudu pracovníky OSPOD ve sledovaném období roku 2011 je 222 hodin. Tento čas je, s ohledem na ověření 1 předpokladu průzkumu shodný s časem spojeným s administrativními činnostmi pracovníků OSPOD, tedy 222 hodin administrativních prací. Dále jsme zjistili, že celková časová náročnost připadající na další činnosti (kdy je OSPOD ustanoven opatrovníkem, převzetí souhlasu rodičů s osvojením, účast na soudních jednáních, případně zastupování dětí při jednání u jiných institucí, řešení případů domácího násilí, ale také zásahy pracovníků OSPOD během pracovní pohotovosti) provedené sociálními pracovníky OSPOD je 8597 hodin. Tyto činnosti provádí 10 osob, mimo případů domácího násilí, které má na starosti 1 konkrétní pracovník. S ohledem na ověření předpokladu

průzkumu jsme také zjistili, že s tímto typem činnosti OSPOD souvisí 2689 hodin administrativních prací.

Vyhodnocení průzkumu

Celková časová náročnost všech analyzovaných činností připadající na 1 sociálního pracovníka OSPOD

V této části průzkumu provedeme shrnutí časové náročnosti všech analyzovaných činností ve sledovaném období roku 2011 a přepočteme je na jednoho pracovníka a jeden pracovní měsíc.

Celková časová náročnost všech činností OSPOD = (časová náročnost nově podaných žádostí + časová náročnost realizace prvního kontaktu s dítětem) + časová náročnost všech návštěv prováděných sociálními pracovníky a kurátory OSPOD / 16 x 10 + celková časová náročnost návrhů podaných soudu + celková časová náročnost dalších činností prováděných sociálními pracovníky OSPOD =
264 + (19772,5 / 16 x 10) + 222 + 8597 = 21440,8 hod

21440,8 / 12,5 = 1715,2 hod

na jeden kalendářní měsíc připadá 1715,2 / 12 = 142,9 hod

1779,6 / 8 = 214,4 pracovních dnů

na jeden kalendářní měsíc připadá 214,4 / 12 = 17,9 dnů

Při celkovém počtu 12,5 sociálních pracovníků OSPOD v roce 2011 je průměrná časová vytíženost připadající na jednoho pracovníka 1715,2 hodin, což je 214,4 pracovních dnů.

Veškeré tyto výsledky časové náročnosti jednotlivých dílčích činností, jsme nejprve samostatně přepočítali na časovou náročnost připadající jednoho zaměstnance. Zde bylo zohledněno množství pracovníků, kteří se touto dílčí činností zabývají.

Nakonec jsme provedli celkový součet časových náročností jednotlivých dílčích činností. Tímto součtem jsme nejprve dospěli k časové náročnosti připadající na všechny činnosti prováděné sociálními pracovníky OSPOD za celé sledované období a to v hodinách respektive v pracovních dnech. Pak jsme tento výsledek přepočítali na časovou náročnost připadající na jednotlivé zaměstnance. Zde jsme vzali v úvahu celkové množství sociálních pracovníků OSPOD.

Tyto konečné celkové výsledky jsme porovnali s množstvím pracovních dnů, které připadají na celé sledované období roku 2011. Od těchto dní jsme ještě odečetli 25 dní, které připadají na řádnou dovolenou pro všechny zaměstnance. Porovnáním těchto dní respektive hodin roční časové náročnosti jsme zjistili rozdíl, který představuje další časový prostor činnosti, jenž přímo nesouvisí s výkonem OSPOD.

Do uvedené denní časové dotace nebyla zahrnuta případná doba pracovní neschopnosti a pracovního volna. Dále je nutné počítat s časem potřebným pro vlastní sebevzdělávání jednotlivých pracovníků, účast na školeních a supervizi. Nelze opomenout ani případnou konzultaci s kolegy při řešení ne zcela běžných případů. V neposlední řadě je potřeba započítat čas potřebný na porady OSPOD.

Jako důkaz časové náročnosti jednotlivých šetření pracovníků OSPOD přikládám v příloze č. V - *Informace k vyhodnocení situace dítěte během šetření (pomocný formulář)* platný pomocný dotazník, do kterého pracovníci zaznamenávají konkrétní informace získané v průběhu tohoto šetření.

Na rok 2011 připadlo **253** pracovních dnů. Z uvedeného množství pracovních dnů musíme odečíst **25** dnů řádné dovolené a dojdeme ke **228** dnům po 8 hodinách pracovní doby, což je celkem **1824** pracovních hodin.

$$1824 - 1715,2 = \underline{\underline{108,8}} \text{ hod}$$

$$108,8 / 8 = \underline{\underline{13,6}} \text{ pracovních dnů}$$

$$108,8 / 12 = \underline{\underline{9,1}} \text{ hod} = \text{cca } \underline{\underline{1}} \text{ den}$$

Porovnáme-li celkové množství pracovních hodin připadajících na kalendářní rok 2011 (bez dní řádné dovolené) s celkovou průměrnou časovou dotací na jednoho sociálního pracovníka OSPOD dojdeme k závěru, že každému pracovníkovi ke 100% pracovnímu

vytížení zbývá **108,8 hod**, respektive **13,6 pracovních dnů**. To znamená, že na 1 kalendářní měsíc připadá 9,1 hod respektive cca 1 den pro další, v analýze neuvedenou, činnost.

Podrobnou analýzou jednotlivých případů v evidenci OSPOD dojdeme k závěru, že množství těchto případů v průběhu kalendářního roku kolísá, ale průměrně se nemění. Toto je způsobeno migrací jednotlivých rodin do jiného místa bydliště a následným předáním spisové dokumentace na nové místně příslušné pracoviště OSPOD. Dalším důvodem k vyřazení z evidence OSPOD může být dosažení zletilosti dítěte. V takovém případě se dítě již ve statistikách neobjevuje.

V případě sledovaného pracoviště se jedná roční pokles o 95 případů. Ke konci roku 2011 bylo rozpracováno 3587 spisových materiálů.

Porovnáním těchto výsledků jsme mohli určit optimální počet zaměstnanců (přehled jednotlivých zaměstnanců OSPOD a rozdělení spádových obvodů a odborných činností je uveden v příloze č. IV). Na základě analyzování sebraných vyhodnocených dat bylo odpovězeno na průzkumné otázky a doporučena případná opatření k optimalizaci činnosti odboru sociálně-právní ochrany dětí.

Celková časová náročnost administrativních prací souvisejících s činností sociálních pracovníků OSPOD

V této části průzkumu nejprve provedeme s ohledem na ověření 1 předpokladu průzkumu shrnutí časové náročností všech souvisejících administrativních prací s analyzovanými činnostmi ve sledovaném období roku 2011 a přepočteme je na jednoho pracovníka a jeden pracovní měsíc.

Celková časová náročnost spojená s administrativními činnostmi = **Administrativní náročnost spojená s činností realizace náhradní rodinné péče** + **Administrativní náročnost spojená se sledováním výchovy, výkon dohledu a návštěvy** + **Administrativní náročnost podání žádostí soudu** + **Administrativní náročnost spojená s dalšími činnostmi**
= 93 + 3521,9 + 222 + 2689 = 6525,9 hod

Průměrně na 1 sociálního pracovníka OSPOD připadá doba administrativních činností
6525,9 / 12,5 = 522,1 hod

Průměrně na sociálního pracovníka a 1 kalendářní měsíc připadá doba administrativních činností

522,1 hod / 12 = 43,5 hod / kalendářní měsíc

43,5 / 8 = 5,4 pracovních dní / kalendářní měsíc

Celková časová náročnost na dopravou sloužící k realizaci výkonů sociálních pracovníků OSPOD

V této části průzkumu provedeme s ohledem na ověření 1 předpokladu průzkumu shrnutí časové náročnosti na dopravu související s realizací analyzovaných činností sociálních pracovníků OSPOD ve sledovaném období roku 2011.

Celková časová náročnost spojená s dopravou = Žádosti o náhradní rodinnou péči x potřebný čas na dopravu + Počet případů sledování výchovy, výkon dohledu a návštěv připadající na sociální pracovníky x potřebný čas na dopravu + další činnosti OSPOD x potřebný čas na dopravu = 31 x 0,5 + 3521,9 x 1,5 / 16 x 10 + 1161 x 1 + 11 x 1 + 1074 x 0,5 + 338 x 0,5 + 82 x 1 + 19 x 0,5 = 5286,8 hod.

Porovnáme-li časovou náročnost dvou nejčastějších dílčích činností OSPOD (administrativní činnosti a dopravy) dojdeme k potvrzení 1 předpokladu, tedy, že největší objem času ze všech sledovaných činností OSPOD je spojen s administrativou, přičemž na tuto činnost připadá 6525,9 hodin, což představuje v přepočtu na 1 zaměstnance 522,1 hodin ročně respektive 43,5 hodin měsíčně.

S ohledem na s ohledem na ověření 1 předpokladu průzkumu jsme také zjistili, že se všemi činnostmi sociálních pracovníků OSPOD přímo souvisí 6525,6 hodin administrativní práce. Na jednoho sociálního pracovníka průměrně připadá 522,1 hodin ročně, to je 43,5 hodin měsíčně respektive 5,4 pracovních dní každý kalendářní měsíc. Tento podíl vynaloženého času připadající na administrativní činnost je v porovnání s ostatními časovými dotacemi na ostatní činnosti OSPOD největší.

Pro ověření druhého předpokladu průzkumu jsme porovnali množství jednotlivých činností OSPOD uvedených v tomto průzkumu a dospěli k závěru, že nejčastější činností sociálních pracovníků OSPOD s celkovými 3942 návštěvami jsou návštěvy v rodině (strana 56 této bakalářské práce).

8 Ověření platnosti předpokladů

Na základě zjištěných dat uvedených na straně 64 této bakalářské práce pro sledované období **PLATÍ** tvrzení, že největší objem času ze všech stanovených činností OSPOD Liberec ve sledovaném období roku 2011 představují administrativní úkony.

Na základě zjištěných dat uvedených na straně 57 a 66 této bakalářské práce pro sledované období **PLATÍ** tvrzení, že nejčastější činností sociálních pracovníků OSPOD jsou návštěvy v rodině.

Z uvedeného vyplývá, že sociální pracovníci na OSPOD Liberec věnovali v roce 2011 nejvíce času administrativním činnostem, které jim zabrali celkově 6525,9 hodin, a jejich nejčastější činností bylo provádění návštěv rodině o celkovém objemu 3942 případů.

9 Doporučení

Vzhledem k výsledkům podrobné analýzy činnosti OSPOD v roce 2011 vychází na jednoho pracovníka ročně průměrně 13,6 pracovních dnů, které nejsou přímo vázány k některé z analyzovaných činností, což je průměrně 9,1 pracovních hodin v každém kalendářním měsíci. Na základě tohoto zjištění, s ohledem na dlouhodobý vývoj navyšujících se pracovních činností pracovníků OSPOD, je navrženo navýšení počtu pracovníků o nové zaměstnance – sociální pracovníky. Správnost tohoto závěru potvrzuje i faktické navýšení počtu sociálních pracovníků OSPOD ke kterému došlo v roce 2012.

Toto navýšení počtu zaměstnanců je v roce 2013 ještě aktuálnější a to vzhledem k nabytí účinnosti nového občanského zákoníku k 1. 1. 2014 (možnost osvojení zletilého a také nutnost souhlasu s osvojením dítěte staršího 12 let).

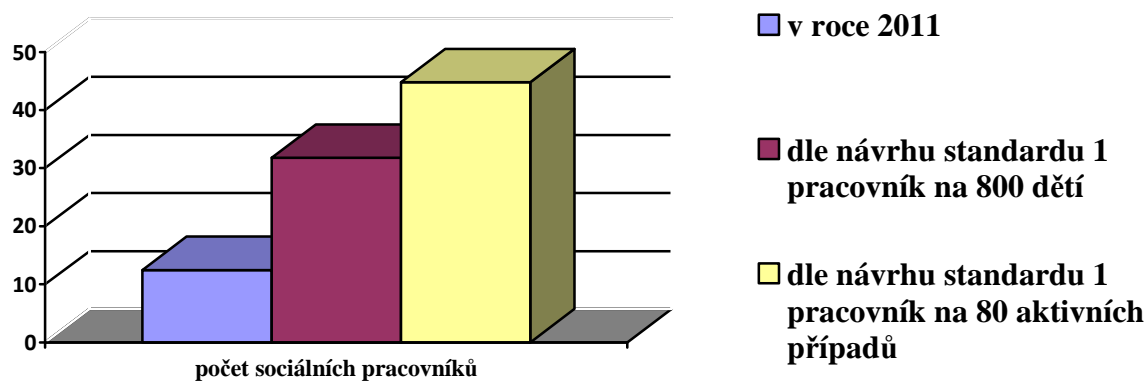
Dále s ohledem na zjištěné výsledky praktické části této práce doporučujeme zvážení možnosti slučování jednotlivých činností ve spádové oblasti tak, aby se daly tyto činnosti prakticky provést během jedné jízdy (s touto možností nebylo v průzkumu kalkulováno). Tímto sloučením dojde k významnému snížení času, který by se jinak musel vynaložit na

individuální dopravu, ale také ke snížení finančních nákladů na pohonné hmoty a opotřebení motorového vozidla. Konkrétně v případě analyzovaného pracoviště OSPOD při sloučení dvou jízd můžeme uspořit až cca 2600 hodin, které představují 1736 hodin měsíčně na jednoho sociálního pracovníka.

S ohledem na informace z teoretické i praktické části můžeme potvrdit vhodné rozvržení pracovních činností po spádových oblastech na jednotlivé pracovníky (uvedeno v příloze č. IV). Současně můžeme doporučit, i pro další období, vyčlenit 1 až 2 pracovníky – specialisty na konkrétní činnosti, tak aby se o tuto činnost více zajímali, sledovali související legislativní i další změny za účelem získání větších kompetencí. Takto získané kompetence pak využijí při konzultacích a při pomoci u případů ostatních kolegů.

Z dlouhodobého vývoje činnosti OSPOD jsou velice zajímavé návrhy personálních standardů OSPOD plánované Ministerstvem práce a sociálních věcí (viz. Příloha č. VI. – Počty pracovníků OSPOD dle návrhu vyhlášky - personální standardy kvality orgánů OSPOD). Zde se počítá v prvním případě, že 1 pracovník by měl mít na starosti cca 800 dětí do 18 let, což by v případě OSPOD v Liberci činilo **31,8 pracovníků**. Ve druhém případě se hovoří o maximálním počtu aktivních případů na 1 pracovníka OSPOD, který je stanoven na 80. V tomto případě by na OSPOD Liberec bylo třeba **44,8 pracovníků**.

Graf č. 3 – počet sociálních pracovníků OSPOD dle personálních standardů

Tento graf znázorňuje množství pracovníků OSPOD v analyzovaném roce 2011 a jejich navýšení s ohledem na návrh personálních standardů OSPOD plánovaných MPSV v jednotlivých variantách tohoto návrhu.

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou činnosti OSPOD. Hlavním cílem této práce je vymezit a popsat činnost OSPOD. Dále pak odpovědět na otázku, *jaké jsou typické činnosti pracovníků OSPOD, jaká je jejich celková časová náročnost a jaké opatření lze zformulovat ke zlepšení činnosti vybraného pracoviště*. Objektem zkoumání byl v celém textu „Roční výkaz o výkonu sociálně-právní ochrany dětí za rok 2011“ OSPOD statutárního města Liberec.

Pracovníci OSPOD ve sledovaném období roku 2011 prováděli činnosti spojené s přijímáním a vyřizováním žádostí o náhradní rodinnou péči. Také bylo prováděno sledování výchovy, výkon dohledu a návštěv rodin nezletilých dětí. Na této činnosti se společně s 10 sociálními pracovníky podílelo i 6 sociálních kurátorů. Sociální pracovníci také ve velkém rozsahu prováděli činnosti, které souvisí s přípravou podkladů a návrhů na soudní řízení. Další činnosti prováděné sociálními pracovníky OSPOD se vážou na případy, ve kterých byl OSPOD ustanoven opatrovníkem, prováděl činnosti související s převzetím souhlasu rodičů s osvojením dítěte, soudním jednáním s dětmi mladšími 15 let případně jednáním u jiných institucí, ale také řešení případů domácího násilí. V neposlední řadě můžeme zmínit i zásahy sociálních pracovníků OSPOD v rámci pracovní pohotovosti. Tyto další činnosti zabrali sociálními pracovníky celkově 8597 pracovních hodin.

Prvořadým dlouhodobým navrhovaným opatřením pro zlepšení činnosti OSPOD je navýšení počtu zaměstnanců OSPOD. Toto navýšení počtu zaměstnanců je v roce 2013 ještě aktuálnější a to vzhledem k nabytí účinnosti nového občanského zákoníku k 1. 1. 2014, možnosti osvojení zletilého a také nutnosti souhlasu s osvojením u dítěte staršího 12 let.

Dalším návrhem je doporučení na snížení časových nákladů na jednotlivé činnosti OSPOD. Konkrétně se jedná o slučování realizace jednotlivých činností ve spádové oblasti tak, aby se daly tyto činnosti prakticky provést během jedné jízdy, čímž dojde k časovým i materiálním respektive finančním úsporám v podobě nespotřebovaných pohonných hmot.

Můžeme také konstatovat správnost rozdělení jednotlivých činností OSPOD způsobem rozvržení pracovních činností a přidělení spádových oblastí.

Pro zvýšení efektivity profesionality práce OSPOD bylo doporučeno určit z řad zaměstnanců specialistu na řešení konkrétních oblastí činnosti, který se této činnosti bude blíže věnovat za účelem získání větších kompetencí. Takto získané kompetence pak tento

pracovník interpretuje ve prospěch klientů a kolegů při konzultaci či pomoci k případům spadajícím do spádové příslušnosti jiným kolegům.

Analýzou optimální časové náročnosti činností zastávaných sociálními pracovníky OSPOD jsme dospěli k závěru, že v rámci pracovní doby zbývá průměrně na jednoho pracovníka OSPOD, po provedení všech analyzovaných pracovních povinností, prostor 1 dne na neuvedené činnosti, jako například vlastní sebevzdělávání, účasti na školeních a supervizi, případně i účast na nejružnějších poradách OSPOD. Nesmíme opomenout ani případnou možnost pracovní neschopnosti, se kterou tato analýza nepočítá.

Toto zjištění časového nedostatku otvírá otázku, zda činnost OSPOD je ještě možno provádět v potřebném rozsahu. Tento výsledek tak vede k možnosti dalšího zkoumání činnosti sociálních pracovníků OSPOD se zaměřením na kvalitu poskytovaných služeb. Přičemž nepochybujeme o tom, že sociální pracovníci OSPOD vykonávají svou činnost s velkým osobním nasazením, dle svého nejlepšího vědomí a svědomí. Za tuto jejich náročnou, svědomitou a psychicky vyčerpávající práci jim po právu patří velký dík.

SEZNAM LITERATURY

BECHYŇOVÁ, V., KONVIČKOVÁ, M., 2008. *Sanace rodiny – Sociální práce s dysfunkčními rodinami*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-392-5

BUBLEOVÁ, V., et. al. 2010. *Průvodce náhradní rodinou péčí*, In: Adopce.com [online] 2010.[vid. 10. 10. 2012]. Dostupné z: <http://www.adopce.com/app/templates/adopce/brozura.pdf>

Český statistický úřad, 2012. Roční výkaz výkonu sociálně-právní ochrany dětí. In: CZSO [online]. 16. 10. 2012 [vid. 20. 2. 2013]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/vykazy/vykazy.nsf/i/v_\(mpsv\)_20_01_2013](http://www.czso.cz/vykazy/vykazy.nsf/i/v_(mpsv)_20_01_2013)

Dětské centrum SLUNÍČKO Liberec, 2012. *Okamžitá pomoc* [online].[vid. 10. 10. 2012]. Dostupné z: <http://www.kuliberec.cz/index.php/okamita-pomoc>.

FOD, 2013. Typy náhradní rodinné péče – poručenská péče. In: Fond ohrožených dětí Brno [online]. [vid. 20. 2. 2013]. Dostupné z: http://www.fondohrozenychdetibrno.cz/porucenska_pece.html

JANKOVSKÝ, J., 2003. *Etika pro pomáhající profese*. 1. vyd. Praha: Triton. ISBN 80-7254-329-6.

KOVÁŘOVÁ, D., 2011. Z nového občanského zákoníku – Úprava rodinného práva. *Rodinné listy*. roč. 0, č. 0, s. 11–16. ISSN 1805-0824

MARTINOVÁ, A., 2012. *Terezie Pemová a Radek Ptáček o změnách ve fungování „sociálky“* [online].[vid. 10. 10. 2012]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/strednicechy/karambol/_zprava/terezie-pemova-a-radek-ptacek-o-zmenach-ve-fungovani-socialky--1066388.

MATOUŠEK, O. a kol 2008., *Metody řízení sociální práce*, 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-502-8.

MATOUŠEK, O., 2003. *Slovník sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-549-0.

Metodické doporučení MPSV č. 2/2009, k vyhodnocování situace dětí v obtížné sociální situaci. In: *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2009 [vid. 10. 10. 2012]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/7266/Metodicke_doporuceni_MPSV_c-2.pdf.

Metodické doporučení MPSV č. 9/2009, k metodické práci s rodinou. In: *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2010 [vid. 10. 10. 2012]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/7273/Metodicke_doporuceni_MPSV_c-9.pdf

Metodické doporučení MPSV č. 1/2010, k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech adresného souhlasu rodiče k osvojení dítěte. In: *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2010 [vid. 10. 10. 2012]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/9253/Metodicke_doporuceni-adresny_souhlas.pdf

Metodické doporučení MPSV č. 3/2010, k postupu orgánu sociálně - právní ochrany dětí v případech domácího násilí. In: *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2010 [vid. 10. 10. 2012]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/9466/metodika_3.pdf.

Metodické doporučení MPSV č. 1/2011, k některým otázkám spojeným s provozem a financováním zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. In: *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2011 [vid. 10. 10. 2012]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/10314/Metodicke_doporuceni_MPSV_c1-2011-ZDVOP.pdf.

MPSV, 2008. *Rodinná politika na úrovni krajů a obcí 2008*. Praha: MPSV, ISBN 978-80-86878-82-9

MPSV, 2009. Legislativa. In: OSPOD – oddělení sociálně-právní ochrany dětí [online]. 10. 8. 2009 [vid. 10. 10. 2010]. Dostupné z: <http://www.ospodmarcela.estranky.cz/clanky/ospod-dle-mpsv/legislativa.html>

MPSV, 2010. Roční výkaz o výkonu sociálně-právní ochrany dětí. In: Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. 2010 [vid. 10. 10. 2012]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/9927>

MPSV, 2012. Kolizní opatrovníci v soudních řízeních. In: Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. 27. 1. 2012 [vid. 2. 1. 2013]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/9826>

MPSV, 2012A. Co znamená, když se řekne sociálně-právní ochrana dětí?. In: Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. 27. 1. 2012 [vid. 2. 1. 2013]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14304#1>

MPSV, 2013. Formy náhradní rodinné péče. In: MPSV.CZ [online]. 2013 [vid. 2. 6. 2013]. Dostupné z: <http://MPSV.CZ/LS/14501>

NOVOTNÁ, V., FEJT, V., 2009. *Sociálně-právní ochrana dětí*. 1. vyd. Praha: UJAK Praha. ISBN 978-80-86723-77-8.

PEMOVÁ, T., PTÁČEK, R., 2012. Historie a teoretické souvislosti sociálně-právní ochrany dětí. *Právo a rodina*. roč. 14, č.5, s. 1–7. ISSN 1212-866X

Pěstounská péče na přechodnou dobu In: *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2009 [vid. 10. 10. 2012]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/7296/Pestounska_pece_na_prechodnou_dobu.pdf.

Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy Liberec: *Informační portál* [online]. [vid. 2. 1. 2013]. Dostupné z: <http://www.rpliberec.cz/index.php?page=codelame>

Statutární město Liberec. 2012. Rozdělení obvodů oddělení sociálně-právní ochrany dětí, In: *Statutární město Liberec* [online]. 2012 [vid. 1. 10. 2012] Dostupné z: <http://www.liberec.cz/cz/magistrat-radnice/odbory-magistratu/odbor-socialni-pece/oddeleni-socialne-pravni-ochrany-deti/dokumenty/rozdeleni-obvodu-oddeleni-socialne-pravni-ochrany-deti.html>.

Statutární město Liberec. 2012A. Oddělení sociálně-právní ochrany dětí, In: *Statutární město Liberec* [online]. 2012 [vid. 1. 10. 2012] Dostupné z: <http://www.liberec.cz/cz/magistrat-radnice/odbory-magistratu/odbor-socialni-pece/oddeleni-socialne-pravni-ochrany-deti/>

TOMEŠ, I., 2011. *Obory sociální politiky*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-737-868-5.

UHLÍKOVÁ, P. 2011. *Rodiče a rodina v životě dítěte*. IN Účelová neperiodická publikace, Služby pro rodinu a děti - Sborník příspěvků ze semináře konaného dne 16. srpna 2011, 1. vyd.. Praha: MPSV ISBN 978-80-7421-041-9

VÁGNEROVÁ, M., 1999. *Psychologie pro pomáhající profese*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-214-9

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 2012 [vid. 1. 10. 2012]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=94~2F1963&part=&name=&rpp=15#seznam>

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 1999 [vid. 1. 10. 2012]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=48272&nr=359~2F1999&rpp=15#local-content>

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2012, částka 33, s. 1026–1367. ISSN 1211-1244

I. PŘÍLOHA – Přehled právních předpisů, doporučení a mezinárodních dokumentů vztahujících se k sociálně-právní ochraně dětí

(MPSV 2009)

1. Vnitrostátní předpisy České republiky

- Usnesení Předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb. o vyhlášení Listiny základních práv a svobod
- Zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 94/1963 Sb. o rodině, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/1964 Sb. občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 97/1963 Sb. o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 140/1961 Sb. trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník – s účinností od 1. 1. 2010
- Zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže
- Zákon č. 200/1990 Sb. o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 325/1999 Sb. o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území ČR a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 221/2003 Sb. o dočasné ochraně
- Zákon č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů
- Zákon č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 110/2006 Sb. o životním minimu, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 117/1995 Sb. o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 111/2006 Sb. o pomoci v hmotné, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 500/2004 Sb. správní řád, ve znění pozdějších předpisů

- Zákon č. 379/2005 Sb. o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů
- Zákon č. 202/1990 Sb. o loteriích a jiných podobných hrách, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky
- Zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník (platný od 1. 1. 2014)
- Instrukce MPSV č.j. 21-12242/2000 ze dne 15.3. 2000, kterou se stanoví rozsah evidence dětí a obsah spisové dokumentace o dětech, vedené orgány sociálně-právní ochraně dětí a obsah spisové dokumentace o žadatelích o osvojení a o svěřením do pěstounské péče
- Instrukce č.j. 142/2007-Org. ze dne 5. 4. 2007, kterou se upravuje postup při výkonu soudních rozhodnutí o výchově nezletilých dětí

2. Mezinárodní smlouvy, předpisy Evropského společenství a doporučení

- Sdělení č. 104/1991 Sb. o Úmluvě o právech dítěte
- Sdělení č. 45/2003 Sb.m.s. o přijetí Opčního protokolu k Úmluvě o právech dítěte o zapojování dětí do ozbrojených konfliktů
- Sdělení č. 209/1993 Sb. o sjednání Smlouvy mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o právní pomoci poskytované justičními orgány a o úpravě některých právních vztahů v občanských a trestních věcech
- Sdělení č. 34/1998 Sb. o Úmluvě o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí
- Sdělení č. 43/2000 Sb. o Úmluvě o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení
- Sdělení č.132/2000 Sb.m.s. o Evropské úmluvě o osvojení
- Sdělení č. 66/2000 Sb.m.s. o Evropské úmluvě o uznávání a výkonu rozhodnutí o výchově dětí a obnovení výchovy dětí
- Sdělení č. 47/2001 Sb.m.s. o přijetí Evropské úmluvy o právním postavení dětí narozených mimo manželství.
- Sdělení č. 54/2001 Sb.m.s. o přijetí Evropské úmluvy o výkonu práv dětí

- Sdělení č. 141/2001 Sb.m.s. o přijetí Úmluvy o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí
- Sdělení č. 90/2002 Sb.m.s. o přijetí Úmluvy o zákazu a okamžitých opatřeních k odstranění nejhorších forem dětské práce (Úmluva č. 182)
- Sdělení č. 91/2005 Sb.m.s. o sjednání Úmluvy o styku s dětmi
- Vyhláška č. 33/1959 Sb. o Úmluvě o vymáhání výživného v cizině
- Vyhláška č. 132/1976 Sb. o Úmluvě o uznávání a výkonu rozhodnutí o vyživovací povinnosti
- Sdělení č. 209/1992 Sb. o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod
- Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. 11. 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000
- Rezoluce Rady Evropské unie z 26. 6. 1997 o nedoprovázených nezletilcích, kteří jsou příslušníky třetích zemí (97/ C 221/03)
- Doporučení RE 4(1984) o rodičovské zodpovědnosti
- Doporučení RE 6(1987) o pěstounských rodinách
- Doporučení RE 2(1993) o medikosociálních aspektech zneužívaných dětí
- Doporučení RE 1286 (1996) o Evropské strategii pro děti

II. PŘÍLOHA – Typy a přístupy náhradní rodinné péče

Základní přehled typů a přístupů náhradní rodinné péče a jejich specifika s ohledem na zachování práv a zájmů nezletilého dítěte (Bubleová, et. al. 2010, s. 6-8):

	<i>Vztah k dítěti (kdo se může nebo nemůže stát pečující osobou určitého typu)</i>	<i>Práva a povinnosti pečující (zastupující) osoby</i>	<i>Výhody pro dítě</i>	<i>Odměna pro pečující osobu</i>	<i>Dávky pro děti</i>	<i>Práva a povinnosti původní rodiny</i>
Světření do péče jiné osoby než rodiče – §45 zákonu rodinně	Příbuzný nebo dítěti známá osoba.	Pečuje, vychovává a další práva a povinnosti jsou vymezeny soudním rozhodnutím.	Dítě zůstává v původní rodině nebo u známých osob.	Žádná odměna	Výživné a běžné dávký pro rodiny s dětmi ze soc. systémů.	Trvá vyživovací povinnost, rodičovská zodpovědnost je omezena soudním rozhodnutím.
Osvojení (adopce)	Podle ustálené soudní praxe se osvojitelem nemůže stát prarodič nebo sourozenec dítěte, současně mezi osvojitelem a osvojencem musí být přiměřený věkový rozdíl.	Plná rodičovská zodpovědnost.	Dítě získává novou rodinu se vším všudy, dostává se na úroveň biologických dětí svých osvojitelů, osvojitelé mají vyživovací povinnost k němu, ono k nim, dědí po sobě navzájem.	Žádná odměna	Běžné dávky pro rodiny s dětmi ze soc. systémů Peněžitá pomoc v mateřství (dále jen PM) do 7 let dítěte (po dobu 22 týdnů), pokud jsou splněny běžné podmínky nároku na PPM.	Příbuzenské vztahy k původní rodině zanikají.
Pěstounská péče	Příbuzný nebo dítěti známá osoba nebo osoba zařazená v evidenci žadatelů o zprostředkování NRP.	Pečuje o dítě a vychovává ho, zastupovat dítě může jen v běžných záležitostech.	Dítě není v ústavu a má možnost vyrůstat v rodinném prostředí.	Odměna pěstouna	Dávky pěstounské péče. Peněžitá pomoc v mateřství do 7 let dítěte (po dobu 22 týdnů), pokud jsou splněny běžné podmínky nároku na PPM.	Rodiče mají zpravidla všechna práva a povinnosti, trvá vyživovací povinnost.
Pěstounská péče na přechodnou dobu	Osoba zařazená v evidenci žadatelů o zprostředkování NRP jako vhodná pro tento institut NRP.	Pečuje o dítě a vychovává ho, zastupovat dítě může jen v běžných záležitostech.	Dítě není v ústavu a má možnost vyrůstat v rodinném prostředí.	Odměna pěstouna	Prozatím běžné dávky pěstounské péče, nová právní úprava PPP se snad již blíží. Peněžitá pomoc v mateřství do 7 let dítěte (po dobu 22 týdnů), pokud jsou splněny běžné podmínky nároku na PPM.	Rodiče mají zpravidla všechna práva a povinnosti, trvá vyživovací povinnost.
Poručenství s péčí	Příbuzný nebo dítěti známá osoba nebo osoba zařazená v evidenci žadatelů o zprostředkování NRP	Pečuje o dítě, vychovává a zastupuje dítě a spravuje majetek dítěte. Podléhá doзору soudu a k některým rozhodnutím je třeba souhlasu soudu.	Dítě není v ústavu a má možnost vyrůstat v rodinném prostředí.	Odměna pěstouna	Dávky pěstounské péče. Peněžitá pomoc v mateřství do 7 let dítěte (po dobu 22 týdnů), pokud jsou splněny běžné podmínky nároku na PPM.	Rodiče mají vyživovací povinnost, rodičovská zodpovědnost je pozastavena nebo zrušena.
Poručenství bez péče	Příbuzný nebo dítěti známá osoba nebo osoba zařazená v evidenci žadatelů o zprostředkování NRP.	Poručník dítě zastupuje a spravuje majetek dítěte, k některým rozhodnutím je třeba souhlasu soudu. Pečující osobou může být nadále rodič dítěte, nebo může být dítě v péči osoby podle §45 zákona o rodině nebo v péči pěstounů.	Je vyřešeno zastupování (ochrana zájmů) dítěte.	Žádná odměna	Žádné dávky.	Rodiče mají vyživovací povinnost, rodičovská zodpovědnost je pozastavena nebo zrušena.
Opatrovník	Kdokoliv, koho určí soud, i právnická osoba – orgán sociálně právní ochrany dětí.	Hájí zájem dítěte, rozsah jeho práv a povinností stanoví soud.	Jsou chráněny zájmy dítěte.	Žádná odměna		Rodičovská zodpovědnost může být omezena.

III. PŘÍLOHA – Roční výkaz o výkonu sociálně-právní ochrany dětí (analyzovaný) formulář

(MPSV 2010)

Soc (MPSV) V 20-01

Ministerstvo práce a sociálních věcí
Na Poříčním právu 1/376, 128 01 Praha 2

Kraje a obce vyplněný výkaz doručí do **15. 2. 2012**
na MPSV - odbor analýz a statistik

Kontaktní osoba: Ing. Zuzana Nová, e-mail:
zuzana.nova@mps.v.cz, tel.: 221 922 553.

Ochrana důvěrnosti údajů je zaručena zákonem č. 89/1995 Sb.,
o státní statistické službě, ve znění pozdějších předpisů.

Údaje se zjišťují pro potřebu MPSV.
Za ochranu důvěrnosti údajů zodpovídá MPSV.

Schváleno ČSÚ pro MPSV
ČV

v rámci Programu statistických
zjišťování na rok 2011

IČO

Kraj:

Zpravodajská jednotka:

ROČNÍ VÝKAZ o výkonu sociálně-právní ochrany dětí za rok 2011

Výkaz vyplnil:	Jméno a příjmení	
	Telefon	
	E-mail	
	Datum	

I. Počty případů evidovaných orgánem sociálně-právní ochrany dětí

	Číslo řádku	Evidovaný počet případů rodn z předchozího roku	Počet případů rodn za evidovaných za sledovaný rok	Evidovaný počet případů ke konci roku	z toho živých případů
a	b	1	2	3	4
Rejstřík Orm	71				
Rejstřík Nom	72				

II. Umístování dětí do náhradní rodinné péče a rozhodování o poručnictví dětí

a	b	Číslo řádku	Počet dětí celkem	z toho do 15 roků
		c	1	2
Ve sledovaném roce bylo umístěno na základě rozhodnutí do	péče budoucích osvojitelů (§ 19 odst. 1 písm. a) zákona o SPOD)	73		
	osvojení	73a		
	výchovy jiných fyzických osob než rodičů (§ 45 odst. 1 ZR)	74		
	péče budoucích pěstounů (§ 19 odst. 1 písm. b) zákona o SPOD)	77		
Ve sledovaném roce byl dítěti ustanoven poručník podle § 78 ZR		78		
z toho ustanoven poručníkem OSPOD podle § 79 odst. 3 ZR		78a		

III. Klienti kurátora pro mládež

	Číslo řádku	Celkem	z toho			
			děti do 15 let	z toho dívek	mládežtých	z toho dívek
a	b	1	2	3	4	5
Počet evidovaných	79					

Vaše poznámky a připomínky:

IV. Klíčové řešení kurzívovan pro mládež

	Číslo řádku	Celkem	z toho			
			děti	z toho dívek	mládežnických	z toho dívek
a	b	1	2	3	4	5
Trestní činnost	81					
Přestupky	82		x	x		
Výchovné problémy	83					
Doklady	84					
Ukázka výchovné opatření mládeží	84a		x	x		
Opatření uložená dětem mladším 15 let	84b				x	x
Návrh na předložení opatření	85					
Návrh na ústavní výchovu	86					
Návrh na ochrannou výchovu	87					

V. Rodinné řešení klíčových kurzívovan pro mládež

Číslo řádku	Číslo řádku	Úplná rodina	Nepřítel rodina	Nová rodina	Rodina s druhou (druhou)	Osoba	Ústavní výchova
a	b	1	2	3	4	5	6
Klíčové řešení kurzívovan pro mládež	88						

VI. Náhradní rodinná péče

A. Přátelská péče, osobní péče poručníka, výchova jiné fyzické osoby než rodiče

Přátelská péče, dočasná péče poručníka, výchova jiné fyzické osoby než rodiče											
	Číslo řádku	Počet dětí k 1. 1.	Počet umístěných dětí za sledovaný rok		Počet dětí k 31.12.		Základní přetvárné péče, poručník nebo svěření dítěte do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče				Opis předání jménem OSÚ
			celkem	z toho zdravotně postižených	celkem	z toho zdravotně postižených dětí	z toho zrušení na návrh (podání)		stěhování dítěte	jinak	
							přátelská	OSPOD			
a	b	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Přátelská péče	89a										
z toho přátelská péče na přechodnou dobu	89b										
Poručník a osobní péči poručníka	89c										
Výchova jiné fyzické osoby než rodiče	89d										

B. Přátelská rodina

	Číslo řádku	Počet osob, které mají svěření alespoň jedno dítě do přátelské péče				Vztah k dítěti		
		k 1.1. sledovaného roku	ve sledovaném roce přibýlo	ve sledovaném roce ubylo	celkem k 31. 12. sledovaného roku	prarodiče	jiný příbuzný	cizí
a	b	1	2	3	4	5	6	7
Přátelská péče	90							

C. Počet přátelských rodin vzhledem k počtu dětí

	Číslo řádku	Počet dětí svěřených do přátelské péče v rodině						
		1	2	3	4	5	6	7 a více
a	b	1	2	3	4	5	6	7
Počet rodin	90a							

D. Žadatelé o náhradní rodinnou péči

	Číslo řádku	Počet podaných žádostí o NRP			První kontakt s dítětem za sledovaný rok	Vztah k dítěti		
		nevýřazených k 1.1.	podaných za sledovaný rok	nevýřazených k 31.12.		prarodiče	jiný příbuzný	cizí
a	b	1	2	3	4	5	6	7
Žadatelé o adopci	91					x		
z toho cizinec s hlášeným pobytom na území ČR	91a					x		
Žadatelé o přetvárnou péči	92							
Žadatelé podle § 78 zákona o rodině	94							
Žadatelé podle § 45 zákona o rodině	95							
Celkem	96							

Vše poznámky a připomínky:

VII. Sledování výchovy a výkonu dohledu, návštěvy

OSPOD sleduje děti		Číslo řádku	očet návštěv	Počet dětí k 31.12.
a		b	1	2
V ústavní a ochranné výchově		99		
Ve výkonu vazby nebo výkonu trestu odnětí svobody		99a		
O něž ve věznici pečují odsouzená nebo obviněná žena		99b		
V péči jiných fyzických osob než rodičů		99c		
Výkonané návštěvy sociálních pracovníků v rodině		99d		
Výkonané návštěvy sociálních pracovníků v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc		99e		
Výkonané návštěvy rodičů dítěte, kterému byla nařízena ústavní výchova nebo uložena ochranná výchova		99f		
Výkonané návštěvy sociálních pracovníků - jiné		99g		
Děti, nad jejichž výchovou byl stanoven dohled	soudem	100		
	obecním úřadem	101		

VIII. A Evidenční údaje

		Číslo řádku	Počet případů k 31.12.
a		b	1
Podané návrhy (podněty) soudu na	omezení rodičovské zodpovědnosti	102	
	zbavení rodičovské zodpovědnosti	103	
	pozastavení výkonu rodičovské zodpovědnosti	103a	
	napomenutí	104	
	dohled	105	
	nařízení ústavní výchovy	106	
	zrušení ústavní výchovy	106a	
	určení nezájmu rodičů o dítě	106b	
	vydání předběžného opatření podle § 76a OSŘ celkem	106c	
	z toho	soudem vyhověno	106d
		soudem zamítnuto	106e
	prodloužení ústavní výchovy	106f	
	přeměna ochranné výchovy v ústavní výchovu	106g	
	prodloužení ochranné výchovy	106h	
	upuštění od výkonu ochranné výchovy	106i	
	propuštění z ochranné výchovy	106j	
Podané podněty (oznámení) policii nebo státnímu zastupitelství na	podmíněné umístění mimo výchovné zařízení při uložení ochranné výchovy	106k	
	určení otcovství	106l	
	zanedbání povinné výživy (§ 196 TZ)	107	
	ohrožování výchovy dítěte (§ 201 TZ)	108	
	ubližení na zdraví (§ 145 až § 148 TZ)	108a	
Organ sociálně-právní ochrany ustanoven opatrovníkem	jiný trestný čin proti životu, zdraví, lidské důstojnosti nebo jinému dítěti	108b	
		109	
z toho majetkovým opatrovníkem		109a	
Organ sociálně-právní ochrany ustanoven opatrovníkem podle § 45 odst 2 TR		109c	
Přijetí souhlasu rodičů k osvojení		109d	
Počet soudních jednání, kterých se zúčastnili pracovníci OSPOD		110	
Počet ústních jednání v řízení o přestupku proti narušitelství		110a	
Počet jednání u orgánů činných v trestním řízení, kterých se sociální pracovníci zúčastnili jako příbrané osoby		110b	
Jednání u jiných institucí, ve kterých sociální pracovníci zastupovali nezletilé dítě		111	
Počet případů domácího násilí, kterého jsou přítomny nezletilé děti a které jsou řešeny OSPOD		111a	
z toho počet případů s rozhodnutím o vykazání ze společného obydlí		111b	
Zásahy zaměstnanců OSPOD v rámci pracovní pohotovosti		111c	

Vaše poznámky a připomínky:

VIII. B Rozhodovací a jiná činnost obecního úřadu

		Číslo řádku	Počet případů
a		b	1
Výchovná opatření		112a	
z toho	napomenutí	112b	
	dohled	112c	
	omezení	112d	
Rozhodnutí o povinnosti využít pomoci poradenského zařízení		112e	
z toho rozhodnutí uložená v případě, že rodiče nejsou schopni řešit problémy spojené s výchovou dítěte		112f	
Rozhodnutí o odmítnutí žádosti o nahlédnutí do spisové dokumentace		112h	
Pomoc dětem ve zvláštních případech		112i	
Zajišťování náhrady dětí z ciziny		112j	
Pořádkové pokuty podle § 53 odst. 5 zákona č. 359/1999 Sb. (dále jen ZSPOD)		112k	

IX. Poradenská a výchovná činnost

		Přednášky a kurzy podle § 11 odst. 1 písm. c) ZSPOD	Příprava budoucích orvojitelů a pěstounů
a	b	1	2
Počet akcí	113		
Z toho akce zajišťované pověřenými osobami	113a		

X. A Zařízení sociálně-právní ochrany k 31.12.

	Číslo řádku	Počet zařízení	Kapacita zařízení	Počet klientů / účastníků	Počet intervencí	Zřizovatel		
						kraj	obec	PO nebo PO pověřená k výkonu SPOD
a	b	1	2	3	3a	4	5	6
Zařízení/odbor poradenství pro péči o děti	114		x					
Zařízení sociálně výchovné činnosti	115		x					
Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc	116							
Výchovně rekreační tábory	117							
Zařízení/pro výkon PP	118		x					
z toho SOS dětské vesměky	118a							

Vaše poznámky a připomínky:

XII.A Týrané, zneužívané a zanedbávané děti

	Číslo řádku	Počet dětí														celkem
		tříděné týraní		psychické týraní		sexuální zneužívání		dítěti pomohla		dítěti prostitute		zanedbávané děti				
		chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	
a	b	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Nahlázeno případů	do 1 roku	119														
	od 1 roku do 3 let	120														
	od 3 do 6 let	121														
	od 6 do 15 let	122														
	od 15 do 18 let	123														
	CELKEM	123a														
	Zř. 123a zdravotně postižených	124														
	jednorázově	125														
	opakovaně	126														
	nezjištěno	126a														
Oznamovatel	matka	127														
	otce	128														
	dítě samo	129														
	rozsazenec	130														
	jiný příbuzný	131														
	skaf osoba	132														
	zdrav zařízení	133														
	škola	134														
	police	135														
	NNO	136														
Sociální prostředí dítěte	anonym	137														
	jiný	138														
	úplná rodina	139														
	neúplná rodina bez matky	140														
	neúplná rodina bez otce	141														
	doplnění rodina o matku	142														
	doplnění rodina o otce	143														
	náhradní rodina	144														
	úplnění péče	145														
	poradenství - ambulanci	146														
Přijetí opatření	uložení dohledu	147														
	umístění dítěte v širší rodině	148														
	umístění dítěte do ZDVOF nebo jiného zařízení	149														
	umístění dítěte do ÚV	150														
	umístění dítěte do NRP	151														
	hospitalizace	152														
	léčebné poškození	153														
	postr. stresová porucha	154														
	jiné nepříznivé následky	154a														
	Dopad na dítě	úmrť	155													
řetování		155a														

Vaše poznámky a připomínky:

XI.A Pokračování oddílu - Týrané, zneužívané a zanedbávané děti

		Číslo řádku	Počet dětí						celkem
			tělesné týrání	psychické týrání	sexuální zneužívání	dětská pornografie	dětská prostituce	zanedbávání dětí	
a		b	1	2	3	4	5	6	7
Zneužívající nebo týrající osoba	matka	156							
	otec	157							
	oba rodiče	158							
	partner matky	159							
	partnerka otce	160							
	sourozenec	161							
	prarodič	162							
	jiný příbuzný	163							
	jiná osoba	164							
	nevlastní sourozenec	165							
	jiná zodpovědná osoba (učitel, vychovatel)	166							
	nezjištěno	166a							
Pestih zneužívající, týrající nebo zanedbávající osoby	sankce v přestupk. řízení	167							
	podnět na zahájení TS	168							
	z toho	zahájeno TS	169						
		zastaveno TS	169a						
		odloženo TS	170						
	odsouzení	171							

Vaše poznámky a připomínky:

XI. B Přestupky a jiné správní delikty

	Číslo řádku	Počet případů	Pachatel přestupku nebo jiného správního deliktu				
			rodič	člen rodiny	jiná osoba	podnikající FO	právnická osoba
a	b	1	2	3	4	5	6
Přestupek podle § 59 odst. 1 písm. d) ZSPOD a jiný správní delikt podle § 59f odst. 1 písm. b) ZSPOD	172						
Přestupek podle § 59 odst. 1 písm. c) ZSPOD	173					x	x
Přestupek podle § 59 odst. 1 písm. f) ZSPOD	174					x	x
Přestupek podle § 59 odst. 1 písm. g) ZSPOD	175					x	x
Přestupek podle § 59 odst. 1 písm. h) ZSPOD	176					x	x
Přestupek podle § 59 odst. 1 písm. i) ZSPOD	176a					x	x
Přestupek podle § 59a odst. 1 písm. a) ZSPOD	176b					x	x
Přestupek podle § 59a odst. 1 písm. b) ZSPOD	176c					x	x
Přestupek podle § 59b odst. 1 písm. a) ZSPOD a jiný správní delikt podle § 59g odst. 1 písm. a) ZSPOD	176d		x	x			
Přestupek podle § 59b odst. 1 písm. b) ZSPOD a jiný správní delikt podle § 59g odst. 1 písm. b) ZSPOD	176e		x	x			
Přestupek podle § 59b odst. 1 písm. c) ZSPOD a jiný správní delikt podle § 59g odst. 1 písm. c) ZSPOD	176f		x	x			
Přestupek podle § 59c odst. 1 ZSPOD a jiný správní delikt podle § 59h odst. 1 ZSPOD	176g		x	x			
Přestupek podle § 59d odst. 1 ZSPOD a jiný správní delikt podle § 59i odst. 1 ZSPOD	176h		x	x			
Správní delikt podle § 59j odst. 1 ZSPOD	176i		x	x			
Přestupek podle § 59e odst. 1 ZSPOD a jiný správní delikt podle § 59k odst. 1	176j						

XII. Počet zaměstnanců orgánů sociálně-právní ochrany dětí k 31. 12.

a	Číslo řádku	Celkem	z toho ženství pro mládež	
			v rámci OSPOD	
			2	námo OSPOD
Vzdělání zaměstnanců	nákladní	177		
	SS sociálně-právní	178		
	jiné střední	178a		
	vyšší odborné - sociálně-právní	179		
	jiné vyšší odborné	179a		
	vyšší odborné	180		
	vyšší odborné - sociálně-právní	180a		
Počet zaměstnanců celkem	181			
Přepočtené úvazky zaměstnanců OSPOD	181a		x	x

XIII. Děti s nařízenou ústavní výchovou, uloženou ochranou výchovou a děti umístěné v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

	Číslo řádku	Počet dětí k 1. 1. sledovaného roku	Počet umístěných dětí ve sledovaném roce	Počet dětí, u nichž byla ve sledovaném roce ukončena ÚV, OV nebo umístění v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc z důvodu				Počet dětí, u kterých byla ve sledovaném roce změněna ÚV na OV a naopak	Počet dětí k 31. 12. sledovaného roku
				na vstupu do přírodní rodiny	umístění do NRP	zletilosti	ostatní		
a	b	1	2	3	4	5	5a	5b	6
Děti s nařízenou ÚV	182								
Děti s uloženou OV	183								
Děti s nařízenou ústavní výchovou a uloženou ochranou výchovou, které nebyly umístěny do ústavní péče	183a								
Děti umístěné v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc na základě rozhodnutí soudu	183b							x	
Děti umístěné v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc na základě řešení odborného týmu, dětské diagnostiky, týmové OSPOD se souhlasem rodičů	183c							x	

Vše poznámky a připomínky:

Metodické vysvětlivky k výkazu V (MSPV) 20-01

I. Počty případů evidovaných orgánem sociálně-právní ochrany dětí

- ř. 71 sl. 1 - uveďte se celkový počet spisů Om, které orgán sociálně-právní ochrany (dále jen "OSPOD") evidoval v rejstříku Om k 31. 12. předchozího roku
- sl. 2 - uveďte se počet nových případů, které zapsal OSPOD do rejstříku Om ve sledovaném roce
- sl. 3 - uveďte se celkový počet spisů Om, které OSPOD evidoval v rejstříku Om k 31. 12. sledovaného roku (stav k 31.12. předchozího roku plus rejstřík Om sledovaného roku mínus vyřazené spisy v průběhu roku)
- sl. 4 - uveďte se počet případů, se kterými OSPOD ve sledovaném roce pracoval (sl. 4 musí být menší nebo roven sl. 3)
- ř. 72 sl. 1 - uveďte se počet případů, u kterých byl OSPOD dožádán k vyřízení v předchozím roce, a dožádání nebylo k 1.1. sledovaného roku uzavřeno
- sl. 2 - uveďte se počet případů, u kterých byl OSPOD ve sledovaném roce nově dožádán o vyřízení určité záležitosti a které byly z tohoto důvodu zapsány do rejstříku Nom
- sl. 3 - uveďte se celkový počet spisů Nom, které OSPOD evidoval v rejstříku Nom k 31.12. sledovaného roku (uzavřené i neuzavřené případy dožádání, které OSPOD řešil ve sledovaném roce)
součet sl. 1 a 2 musí být roven sl. 3
- sl. 4 - uveďte se celkový počet případů, u kterých byl OSPOD dožádán k vyřízení ve sledovaném roce, a dožádání nebylo k 31.12. sledovaného roku uzavřeno

II. Umisťování dětí do náhradní rodinné péče a rozhodování o poručenství dětí

- ř. 73 sl. 1 - uveďte se počet dětí, které byly svěřeny rozhodnutím podle § 19 odst. 1 písm. a) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o SPOD“) do péče budoucích osvojitelů
- ř. 73a sl. 1 - uveďte se počet dětí, u kterých soud pravomocně rozhodl ve sledovaném roce o osvojení
- ř. 74 sl. 1 - uveďte se počet dětí, které byly soudem svěřeny do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče podle § 45 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů
- ř. 77 sl. 1 - uveďte se počet dětí, které byly svěřeny rozhodnutím podle § 19 odst. 1 písm. b) zákona o SPOD, do péče osoby, která má zájem stát se pěstounem
- ř. 78 sl. 1 - uveďte se počet dětí, kterým byl ve sledovaném roce ustanoven rozhodnutím soudu poručník podle § 78 zákona o rodině, včetně dětí, které se nachází v péči jiné osoby nebo zařízení než poručníka
- ř. 78a - z celkového počtu dětí, kterým byl ve sledovaném roce ustanoven poručník, se uvedou pouze ty děti, u kterých byl poručníkem dítěte ustanoven OSPOD podle §79 odst. 3 zákona o rodině
- ř. 73 až ř. 78a sl. 2 - uvedou se počty dětí mladších 15 let
- ř. 73 až ř. 78a sl. 1 musí být větší nebo roven sl. 2**

III. Klienti kurátora pro mládež

- ř. 79 sl. 1 - uvede se celkový počet dětí do 15 let a mladistvých (15 - 18 let) zapsaných v evidenci kurátora pro mládež ve sledovaném roce, včetně klientů převedených z minulého roku, se kterými kurátor pro mládež nadále pracuje a klientů vyřazených v průběhu roku z evidence kurátora pro mládež
součet sl. 4 a 2 musí být roven sl. 1
součet sl. 1 až 6 řádku 88 se musí rovnat sl. 1 řádku 79
- sl. 2 - uvede se počet dětí do 15 let z celkového počtu evidovaných
sl. 3 - uvede se počet dívek z celkového počtu dětí do 15 let
sl. 4 - uvede se počet mladistvých (15 - 18 let) z celkového počtu evidovaných
sl. 5 - uvede se počet dívek z celkového počtu mladistvých

IV. Klienti řešení kurátorem pro mládež

- ř. 81 až 86 - v jednotlivých řádcích se uvádí počty klientů nikoli případů (tzn. například, že klient, u kterého bylo během sledovaného roku řešeno více přestupků – ř. 82 – bude zaznamenán pouze jednou),
- v případě kombinace dvou a více různých řešených případů u jednoho klienta, bude tento zaznamenán do každého příslušného řádku (tzn. například, že klient, u kterého byla během sledovaného roku řešena trestná činnost a přestupek, bude zaznamenán na každém řádku - ř. 81 i ř. 82)
- ř. 82 sl. 1 musí být roven sl. 4**
- ř. 84 - uvedou se údaje týkající se dohledů uložených podle § 43 zákona č. 94/1963 Sb. obecním úřadem nebo soudem ve sledovaném roce
- ř. 84a - uvedou se počty uložených výchovných opatření mladistvým podle § 15 zákona č. 218/2003 Sb., ve znění pozdějších předpisů
- ř. 84a sl. 1 musí být roven sl. 4**
- ř. 84b - uvedou se počty opatření uložených trestně neodpovědným dětem podle § 93 zákona č. 218/2003 Sb., ve znění pozdějších předpisů
- ř. 84b sl. 1 musí být roven sl. 2**
- ř. 86a - uvede se počet návrhů na uložení ochranné výchovy podle § 22 a § 93 odst. 1 písm. f) zákona č. 218/2003 Sb., ve znění pozdějších předpisů

V. Rodinné zázemí klientů kurátora pro mládež

- ř. 88 ve sl. 1 - se uvede počet klientů kurátora pro mládež, kteří žili v okamžiku zařazení do evidence kurátora pro mládež v úplné rodině
- ve sl. 2 - se uvede počet klientů kurátora pro mládež, kteří žili v okamžiku zařazení do evidence kurátora pro mládež v neúplné rodině (jeden z rodičů chybí)
- ve sl. 3 - se uvede počet klientů kurátora pro mládež, kteří žili v okamžiku zařazení do evidence kurátora pro mládež v nově vytvořené rodině (nevlastní otec nebo matka)
- ve sl. 4 - se uvede počet klientů kurátora pro mládež, kteří žili v okamžiku zařazení do evidence kurátora pro mládež ve společné domácnosti s jedním z rodičů a jeho druhem/družkou

ve sl. 5 - se uvede počet klientů kurátora pro mládež evidence kurátora pro mládež v péči osob, které nejsou jejich rodiči; jedná se o prarodiče, jiné příbuzné, pěstouny

ve sl. 6 - se uvede počet klientů kurátora pro mládež, kteří žili v okamžiku zařazení do evidence kurátora pro mládež v některém typu ústavu pro děti a mládež

Součet sl. 1 až 6 řádku 88 se musí rovnat sl. 1 řádku 79

VI. Náhradní rodinná péče

A. Pěstounská péče, osobní péče poručníka, výchova jiné fyzické osoby než rodiče

ř. 89 až 89d musí platit: (součet sl. 1 a sl. 2) – (součet sl. 6, 7, 8, 9 a 10) = sl. 4

ř. 89 až 89d sl. 1 - uvede se počet dětí v evidenci dětí svěřených do pěstounské péče a poručenství k 1. 1. sledovaného roku

ř. 89 až 89d sl. 4 a 5 - uvede se počet dětí v evidenci dětí svěřených do pěstounské péče a poručenství

ř. 89 až 89d sl. 7 - uvedou se počty podaných podnětů orgánem sociálně-právní ochrany soudu na zrušení pěstounské péče a poručenství

ř. 89 až 89d sl. 9 - uvedou se počty případů, kdy došlo ke zrušení náhradní rodinné péče z jiných důvodů, tj. úmrtím dítěte nebo pěstouna, osvojením dítěte v pěstounské péči nebo rozhodnutím o poručenství

ř. 89c - uvedou se všechny děti, u kterých soudem ustanovený poručník vykonává osobní péči o dítě

ř. 84d - uvedou se všechny děti svěřené do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče podle § 45 zákona o rodině

B. Pěstounské rodiny

ř. 90 sl. 5 až 7 - uvede se příbuzenský vztah pěstouna nebo poručníka k dítěti svěřeného do pěstounské péče nebo poručenství bez ohledu na rok svěření do této péče

C. Počet pěstounských rodin vzhledem k počtu dětí

ř. 90a - do jednotlivých sloupců se uvedou počty pěstounských rodin podle počtu dětí, které mají v pěstounské péči nebo v poručenství

D. Žadatelé o náhradní rodinnou péči

ř. 91 až 94 sl. 5 až 7 - u jednotlivých forem se uvede příbuzenský vztah žadatelů k dítěti

ř. 91 a 91a sl. 6 - uvedou se příbuzní osvojovaného dítěte, kteří mohou žádat o osvojení (např. teta, strýc a další příbuzní), s výjimkou prarodičů a sourozenců dítěte

ř. 91a - uvede se počet žadatelů, kdy alespoň jeden z nich je cizinec hlášený k pobytu na území ČR po dobu nejméně 365 dnů

ř. 91 až ř. 96 sl. 2 - uvedou se počty podaných žádostí ve sledovaném roce

ř. 94 sl. 1 až 3 - uvedou se rovněž počty návrhů podle § 78 zákona o rodině podaných samotnými fyzickými osobami

ř. 95 sl. 1 až 3 - uvedou se počty návrhů na svěřením dítěte do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče podle § 45 zákona o rodině, které byly podány samotnými fyzickými osobami

pozn.: v případě, že žadatel svou žádost stáhne, jedná se z pohledu OSPOD o žádost vyřízenou

VII. Sledování výchovy a výkonu

- ř. 99 sl. 1 - uvede se počet návštěv, které provedl OSPOD v souladu s § 29 odst. 2 zákona, včetně návštěv dětí umístěných v ústavním zařízení na základě předběžného opatření soudu
- ř. 99a a 99b sl. 1 - uvede se počet návštěv, které provedl OSPOD v souladu s § 34 odst. 3,
- ř. 99c - uvede se počet návštěv, které provedl OSPOD v souladu s § 19 odst. 5 zákona,
- ř. 99d - uvede se počet návštěv, které provedl OSPOD v rámci šetření v rodině (mimo dohled),
- ř. 99e - uvede se počet návštěv, které provedl OSPOD v souladu s § 42, odst. 4 písm. a),
- ř. 99f - uvede se počet návštěv, které provedl OSPOD v souladu s § 29, odst. 2, písm. b),
- ř. 99g - uvede se počet šetření, která vykonal OSPOD podle § 52 zákona č. 359/1999 Sb. ve škole a školském zařízení, ve zdravotnickém zařízení, v zaměstnání nebo v jiném prostředí, kde se dítě zdržuje,
- ř. 100 a 101 sl. 1 - uvede se počet návštěv uskutečněných za účelem zhodnocení účinnosti stanovení dohledu
- ř. 99 až 101 sl. 2 - uvede se celkový počet dětí, které OSPOD navštívil

VIII. A Přehled o vybraných činnostech orgánu sociálně-právní ochrany dětí

- ř. 106 - uvádějí se pouze návrhy na nařízení ústavní výchovy podle § 46 zákona o rodině (koresponduje s vymezením pravomocí obecního úřadu obce s rozšířenou působností v § 14 odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb), nikoli podané návrhy a podněty na svěření dětí do ústavního zařízení formou předběžného opatření podle §74, §76, §76a nebo §102 OSŘ
- ř. 108b - uvede se zejména trestný čin svěření dítěte do moci jiného (§ 169 TZ), opuštění dítěte nebo svěřené osoby (§ 195 TZ), pohlavní zneužití (§ 187 TZ), týrání svěřené osoby (§ 198 TZ), únos dítěte (§ 200 TZ)
- ř. 109 - uvede se počet výkonů opatrovnictví pro případ střetu zájmů zákonných zástupců a dítěte nebo mezi dětmi těchto rodičů navzájem, pro případ ohrožení majetkových zájmů dítěte, pro případ omezení rodičovské zodpovědnosti, pro řízení o osvojení a pro další případy, kde je to v zájmu dítěte z jiných důvodů, pokud je OSPOD ustanoven rozhodnutím soudu jako společný opatrovník pro skupinu sourozenců, posuzuje se tato situace jako jeden případ opatrovnictví
- ř. 109c - uvede se počet případů, kdy byl OSPOD ustanoven opatrovníkem podle § 45 odst. 2 TŘ
- ř. 110 - uvede se počet soudních jednání, kterých se pracovníci orgánu SPOD osobně zúčastnili, včetně hlavního líčení v řízení proti mladistvým a jednání v řízení s dětmi mladšími 15 let podle zákona č. 218/2003 Sb.
- ř. 110b - uvede se počet jednání u orgánů činných v trestním řízení, kterých se sociální pracovníci zúčastnili jako přibrané osoby podle § 102 a § 104a až § 104e trestního řádu
- ř. 111 - zahrnuje rovněž účast/jednání pracovníků OSPOD při úkonech orgánů činných v trestním řízení v případech, kdy se nejedná o výslech dítěte mladšího 15 let jako svědka podle § 102 trestního řádu nebo o zvláštní způsoby dokazování za přítomnosti dítěte mladšího 15 let podle § 104a až 104e trestního řádu
- ř. 111a - uvede se počet případů domácího násilí, kterého jsou přítomny nezletilé děti, a které jsou řešeny OSPOD dle zákona č. 359/1999 Sb. v souvislosti s § 6 odst. 1 písm. g)
- ř. 111b - z celkového počtu řešených případů (ř. 111a) se uvedou případy s rozhodnutím o vykázání ze společného obydlí podle § 44 až § 47 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, která byla podle tohoto ustanovení oznámena OSPOD

- ř. 112 - uvede se počet případů, ve kterých pracovníci OSPOD vykonávali činnosti spojené s poskytováním sociálně-právní ochrany dětí v rámci dohodnuté pracovní pohotovosti v mimopracovní době

VIII. B Rozhodovací a jiná činnost obecního úřadu

- ř. 112a až 112d - uvede se počet vydaných rozhodnutí podle § 13 odst. 1 zákona
ř. 112e - uvede se počet vydaných rozhodnutí podle § 12 zákona.
ř. 112h - uvede se počet rozhodnutí vydaných podle § 55 odst. 6 písm. b) zákona č. 359/1999 Sb.
ř. 112i - uvede se počet případů, kdy orgán sociálně-právní ochrany zajišťoval pomoc podle § 37 zákona
ř. 112j - uvede se počet případů, kdy orgán sociálně-právní ochrany dětí zajišťoval návrat dětí nacházejících se v zahraničí bez doprovodu podle § 36 zákona
ř. 112k - uvede se počet pokut uložených rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu

IX. Poradenská a výchovná činnost

- ř. 113a, sl. 1 - uvede se počet přednášek a kurzů, které organizovala pověřená osoba, včetně akcí zorganizovaných pověřenou osobou ve spolupráci s OSPOD
ř. 113 a 113a sl. 2 - vyplní krajské úřady zajišťující přípravy budoucích pěstounů a osvojitelů k přijetí dítěte do rodiny spolu s údajem, v kolika případech byla příprava prováděna pověřenou osobou na základě dohody s krajským úřadem.

X. A Zařízení sociálně-právní ochrany k 31. 12.

- ř. 114 až ř. 118 sl. 1 - uvede se počet zařízení ve správním obvodu obce s rozšířenou působností
ř. 114 - uvedou se zařízení odborného poradenství pro péči o děti podle § 40 zákona o SPOD, která jsou zřízena pověřenými osobami nebo kraji a obcemi v samostatné působnosti; v případě zařízení zřízených kraji a obcemi se uvedou pouze ta zařízení, která mají status zařízení sociálně-právní ochrany dětí v souladu se svými zřizovacími listinami
ř. 114 sl. 3 - uvede se počet osob, kterým byla ve sledovaném roce poskytnuta odborná poradenská pomoc
ř. 115 sl. 3 - uvede se počet dětí, které ve sledovaném roce využily služeb poskytovaných tímto zařízením
ř. 116 sl. 3 - uvede se počet dětí, které byly umístěny ve sledovaném roce do tohoto zařízení
ř. 117 sl. 3 - uvede se počet dětí, které se ve sledovaném roce zúčastnily výchovně rekreačního tábora
ř. 118 sl. 3 - uvede se počet dětí žijících v pěstounské péči v zařízeních pro výkon pěstounské péče; ve smyslu § 47 odst. 3 písm. b) zákona č. 359/1999 Sb. se za dítě svěřené do pěstounské péče považuje též dítě, o které osobně pečuje poručník, pokud je péče o takové dítě vykonávána v zařízení pro výkon pěstounské péče
ř. 114 až ř. 118, sl. 4 až 6 - uvedou se počty jednotlivých zařízení podle typu zřizovatele
ř. 114 až 118 sl. 3a - uvede se počet intervencí poradenského zařízení, pobytů v zařízení, počet turnusů na výchovně rekreačních táborech

XI. A. Týrané, zneužívané děti a zanedbávané děti

Při vyplňování typu týrání je třeba ve vztahu ke každému dítěti označit pouze jednu formu, a to která převládala.

- ř. 119 až 155a, sl. 11, 12 - uvedou se počty případů, kdy bylo ve sledovaném roce zjištěno zanedbávání dětí, ke kterému nedocházelo v souběhu s týráním nebo zneužíváním dětí nebo které nedosahovalo intenzity týrání dětí; jedná se např. o případy zanedbávání výživy dětí, zanedbávání školní docházky dětí, zanedbávání lékařské péče apod.
- ř. 119 až ř. 123, sl. 1 až 12 - uvedou se počty případů týrání, zneužívání nebo zanedbávání dětí řešených ve sledovaném roce OSPOD a rozčlení se podle pohlaví dítěte a jeho věku
- ř. 123a, sl. 1 až 12 - uvede se počet dětí podle druhu týrání, zneužívání nebo zanedbávání
- ř. 124 sl. 1 až 12 - z celkového počtu oznámených případů týrání, zneužívání nebo zanedbávání se uvedou počty dětí se zdravotním postižením; při posouzení, zda se jedná o zdravotně postižené dítě je třeba vycházet z poznatků sociálního pracovníka o daném konkrétním případě týrání, zneužívání či zanedbávání
- ř. 125, 126 a 126a sl. 1 až 12 - uvedou se počty případů, které se staly jednorázově nebo opakovaně v případě, že tato skutečnost není OSPOD známa, uvede se „nezjištěno“
- ř. 127 až ř. 138, sl. 1 až 12 - uvedou se počty případů týrání, zneužívání nebo zanedbávání s rozlišením oznamovatele případu
- ř. 139 až ř. 145, sl. 1 až 12 - uvedou se počty případů týrání, zneužívání nebo zanedbávání s rozlišením sociálního prostředí dítěte v době zjištění podezření na týrání, zneužívání nebo zanedbávání
- ř. 146 sl. 1 až 12 - uvede se počet případů, u nichž bylo doporučeno, aby dítě navštěvovalo odborné poradenské nebo psychoterapeutické služby
- ř. 147 sl. 1 až 12 - uvede se počet dětí, u nichž byl ve sledovaném roce uložen obecním úřadem nebo soudem dohled
- ř. 148 sl. 1 až 12 - uvede se počet případů, kdy došlo ve sledovaném roce k umístění dítěte k prarodičům, dospělým sourozencům nebo jiným příbuzným žijícím v rámci širší rodiny
- ř. 149 sl. 1 až 12 - uvede se počet případů, kdy bylo dítě umístěno do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc nebo jiného zařízení (např. azylový dům pro matky s dětmi)
- ř. 150 sl. 1 až 12 - uvede se počet případů, kdy bylo dítě ve sledovaném roce umístěno do školského nebo zdravotnického zařízení pro výkon ústavní výchovy
- ř. 151 sl. 1 až 12 - uvede se počet případů, kdy bylo dítě ve sledovaném roce umístěno do náhradní rodinné péče
- ř. 152 sl. 1 až 12 - uvede se počet případů, kdy bylo nutné dítě v důsledku týrání, zneužívání nebo zanedbávání umístit do nemocnice
- ř. 153 sl. 1 až 12 - uvede se počet dětí, u nichž bylo v důsledku týrání, zneužívání nebo zanedbávání zjištěno tělesné poškození zdraví (zlomeniny, vnitřní zranění, otevřené rány, popáleniny)
- ř. 154 sl. 1 až 12 - uvede se počet dětí, u nichž byly zaznamenány ve sledovaném roce v důsledku týrání, zneužívání nebo zanedbávání projevy typické pro posttraumatickou stresovou poruchu, např. dotírající vzpomínky a sny, vyhýbavé chování, negativní emoční stavy, pocity viny, ztráta pozitivních emocí, poruchy spánku, poruchy soustředění apod. je třeba vycházet z vyjádření odborníka (lékaře nebo psychologa)

- ř. 154a s. 1 až 12 - uvede se počet dětí, u nichž v důsledku týrání, zneužívání, zanedbávání vznikly jiné nepříznivé obtíže, např. psychosomatické obtíže.
- ř. 156 až ř. 166, sl. 1 až 6 - uvede se osoba, která je podezřelá z páčání týrání, zneužívání nebo zanedbávání dítěte
- ř. 158 sl. 1 až 6 - uvedou se případy, kdy z týrání, zneužívání nebo zanedbávání jsou podezřelí oba rodiče nebo jeden rodič společně se svým partnerem
- ř. 167 sl. 1 až 6 - uvede se počet případů, kdy osobě podezřelé z týrání, zneužívání nebo zanedbávání byl ve sled. roce uložen přestupek podle § 59 zákona č. 359/1999 Sb. nebo § 49 zákona o přestupcích
- ř. 168 sl. 1 až 6 - uvede se počet případů, kdy byl ve sledovaném roce orgánem sociálně-právní ochrany podán podnět k zahájení trestního stíhání
- ř. 169 až ř. 170 sl. 1 až 6 - z celkového počtu podaných podnětů na zahájení trestního stíhání se uvede počet případů, kdy bylo ve sledované roce zahájeno trestní stíhání (viz § 160 TR), trestní stíhání bylo zastaveno (viz § 172 TR) nebo věc byla odložena bez zahájení trestního stíhání (viz § 159a TR)
- ř. 171 sl. 1 až 6 - uvedou se počty případů zahájené ve sledovaném roce, které byly ve sledovaném roce ukončeny odsouzením

XI. B. Přestupky a jiné správní delikty

- ř. 172 až ř. 176j - uvedou se údaje o přestupcích a jiných správních deliktech podle § 59 až § 59k zákona o SPOD

XII. Stav zaměstnanců orgánu sociálně-právní ochrany dětí k 31. 12. sledovaného roku

- ř. 177 až 181 sl. 1 - uvedou se počty zaměstnanců vykonávajících agendu sociálně-právní ochrany dětí včetně kurátorů pro mládež
- ř. 179 - uvede se počet zaměstnanců, kteří mají dosažené vyšší odborné vzdělání v oboru sociální práce a sociální pedagogika, sociální pedagogika, sociální a humanitární práce, sociální práce, sociálně-právní činnost, charitní a sociální činnost podle § 110 zákona o sociálních službách
- ř. 180a - uvede se počet zaměstnanců, kteří mají dosažené vysokoškolské vzdělání ve studijních programech zaměřených na sociální práci, sociální politiku, sociální pedagogiku, sociální péči, sociální patologii, právo nebo speciální pedagogiku podle § 110 zákona o soc. službách
- ř. 177 až 181 sl. 2 - uvedou se počty kurátorů pro mládež zařazených do oddělení sociálně-právní ochrany oddělení obecního úřadu
- ř. 177 až 181 sl. 3 - uvedou se počty kurátorů pro mládež zařazených mimo oddělení sociálně-právní ochrany dětí obecního úřadu (např. do oddělení sociální prevence)
- ř. 181a sl. 1 - uvede se součet pracovních úvazků všech zaměstnanců vykonávajících agendu sociálně-právní ochrany dětí (součet celých i částečných úvazků)

XIII. Děti s nařízenou ústavní výchovou, uloženou ochrannou výchovou a děti umístěné v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

- ř. 182 sl. 1 - uvede se počet dětí s nařízenou ústavní výchovou, které se na začátku sledovaného roku nacházely ve školských nebo zdravotnických zařízeních pro výkon ústavní výchovy,
- ř. 182 sl. 2 - uvede se počet umístěných dětí, u kterých soud ve sledovaném roce pravomocně nařídil rozsudkem ústavní výchovu podle § 46 zákona o rodině (ukazatel nezahrnuje děti umístěné do ústavního zařízení na základě předběžného opatření soudy podle § 74, § 76a nebo § 102 OSŘ, tyto jsou sledovány v řádku 99),
- ř. 182 a 183 sl. 3 - uvede se počet dětí, u nichž došlo ve sledovaném roce ke zrušení ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a dítě se vrátilo zpět do rodiny
- ř. 182 a 183 sl. 4 - uvede se počet dětí, u nichž došlo ve sledovaném roce ke zrušení ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a dítě bylo umístěno do náhradní rodinné péče,
- ř. 182 a 183 sl. 5 - uvede se počet dětí, u nichž došlo ve sledovaném roce k ukončení ústavní výchovy nebo ochranné výchovy z důvodu nabytí zletilosti,
- ř. 182 a 183 sl. 5b - uvede se počet dětí, u nichž ve sledovaném roce bylo rozhodnuto o přeměně ochranné výchovy v ústavní výchovy nebo naopak podle § 23 zákona č. 218/2003 Sb., ve znění pozdějších předpisů
- ř. 183 sl. 1 - uvede se počet dětí s uloženou ochrannou výchovou, které se na začátku sledovaného roku nalézaly ve školských zařízeních pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy,
- ř. 183 sl. 2 - uvede se počet umístěných dětí a mladistvých s uloženou ochrannou výchovou podle § 22 nebo § 93 zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů.
- ř. 183a - uvede se počet dětí s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou, u kterých nebyl proveden výkon rozhodnutí
- ř. 183b sl. 1 - uvede se počet dětí, které se na začátku sledovaného roku nacházely v zařízeních pro děti vyžadující okamžitou pomoc na základě rozhodnutí soudu
- ř. 183b sl. 2 - uvede se počet dětí, které byly ve sledovaném roce umístěny v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc na základě rozhodnutí soudu, včetně dětí, u kterých rozhodnutí soudu navazovalo na žádost OSPOD o umístění dítěte do zařízení
- ř. 183c - uvede se počet dětí, které byly do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc umístěny na základě žádosti zákonného zástupce, dítěte nebo žádosti OSPOD se souhlasem rodiče

IV. PŘÍLOHA – ODDĚLENÍ SOCIÁLNĚ - PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ rozdělení obvodů a odborných činností

(Statutární město Liberec 2012)

kancelář číslo 36	telefon 485244810	kancelář číslo 37	telefon 485244811 fax 485244812	kancelář číslo 33	telefon 485244816
<i>vedoucí oddělení poradenská činnost</i> Fojtka, Chrastava, Mníšek, Nová Ves, Oldřichov v Hájích Liberec 4 - Perštýn Liberec 14 - Ruprechtice		<i>administrativa, sekretariát</i>		<i>náhradní rodinná péče</i> Liberec 18 - Karlínky Liberec 20 - Ostašov Liberec 22 - Horní Suchá Liberec 23 - Doubí Liberec 24 - Pilínkov Liberec 35 - Karlov pod Ještědem	
kancelář číslo 33	telefon 485244814	kancelář číslo 34	telefon 485244817	kancelář číslo 34	telefon 485244813
<i>náhradní rodinná péče</i> Liberec 29 - Kunratice Liberec 30 - Vratislavice		<i>poradenská činnost (kurzy, přednášky, sociálně-výchovné programy)</i> Bílý Kostel nad Nisou, Hrádek nad Nisou, Chotyně, Jitrava, Rynoltice, Václavice Liberec 13 - Nové Pavlovice		Bílá, Cetenov, Český Dub, Dlouhý Most, Družcov, Hlavičky, Hodkovice nad Mohelkou, Janův Důl, Jeřmanice, Kryštofovo Údolí, Křižany, Lázně Kundera, Osečná, Proseč pod Ještědem, Světlá pod Ještědem, Šimonovice, Všelibice, Zdislava, Žibřidice Liberec 33 - Machnín Liberec 34 - Bedřichovka	
kancelář číslo 38	telefon 485244820	kancelář číslo 39	telefon 485244824	kancelář číslo 40	telefon 485244818
Jablonné v Podještědí Janovice v Podještědí Stráž nad Nisou Liberec 15 - Starý Harcov Liberec 16 - Nový Harcov Liberec 31 - Krásná Studánka Liberec 32 - Radčice Liberec 2 - Nové město Liberec 5 - Kristiánov		Liberec 6 (sídliště Broumovská) - pouze ulice: <ul style="list-style-type: none"> • Andělčina • Broumovská • Hašlerova • Hedvábná • Jablonecká • Kašmírová • Plátenická • Ptačí • Sametová • Soukenická • Vlnařská Liberec 11 - Růžodol I Liberec 25 - Vesec Liberec 28 - Hluboká		Liberec 6 - Rochlice <i>mimo: sídliště Broumovská</i> kancelář číslo 40	telefon 485244815
kancelář číslo 41	telefon 485244819	kancelář číslo 42	telefon 485244915	kancelář číslo 42	telefon 485244821
<i>týrané a zneužívané děti</i> Liberec 9 - Janův Důl		Liberec 3 - Jeřáb Liberec 12 - Staré Pavlovice Liberec 19 - Horní Hanychov		Liberec 7 - Horní Růžodol Liberec 8 - Dolní Hanychov Liberec 10 - Františkov	

V. PŘÍLOHA – Informace k vyhodnocení situace dítěte během šetření (pomocný formulář)

(OSPOD Liberec)

Informace k vyhodnocení situace dítěte					
Datum zahájení, přijetí do péče		<input type="text"/>			
Om/Nom		<input type="text"/>			
<i>Poznámka: Pokud vyplňujete formulář elektronicky, textová pole se rozšíří tak, aby korespondovala s vaším textem. Tam, kde jsou zaškrťovací rámečky, vložte 'X' u rámečků, kterých se to týká.</i>					
Zjišťování podrobností o dítěti					
Jméno dítěte	<input type="text"/>		Příjmení	<input type="text"/>	
Pohlaví mužské	☐	Pohlaví ženské	☐	Občanství/státní příslušnost (případně status pobytu)	<input type="text"/>
Adresa trvalého pobytu	<input type="text"/>		Rodné číslo	<input type="text"/>	
	<input type="text"/>		Kontaktní telefon	<input type="text"/>	
Adresa faktického pobytu	<input type="text"/>		Kontaktní email	<input type="text"/>	
	<input type="text"/>		Datum hodnocení	<input type="text"/>	
Mateřský jazyk dítěte	<input type="text"/>		Mateřský jazyk rodičů	<input type="text"/>	

Podrobnosti o rodičích

Jméno a příjmení	<input type="text"/>	Kontaktní tel.	<input type="text"/>
Adresa	<input type="text"/>	Kontaktní email	<input type="text"/>
		Rodičovská zodpovědnost?	<input type="text"/>
	PSČ	<input type="text"/>	

Jméno a příjmení	<input type="text"/>	Kontaktní tel.	<input type="text"/>
Adresa	<input type="text"/>	Kontaktní email	<input type="text"/>
		Rodičovská zodpovědnost?	<input type="text"/>
	PSČ	<input type="text"/>	

Sourozenci

Počet sourozenců	<input type="text"/>				
Jméno a příjmení	<input type="text"/>	Pohlaví mužské ☐	Pohlaví ženské ☐	Datum narození	<input type="text"/>
Jméno a příjmení	<input type="text"/>	Pohlaví mužské ☐	Pohlaví ženské ☐	Datum narození	<input type="text"/>
	<input type="text"/>	Pohlaví mužské ☐	Pohlaví ženské ☐	Datum narození	<input type="text"/>
	<input type="text"/>	Pohlaví mužské ☐	Pohlaví ženské ☐	Datum narození	<input type="text"/>
	<input type="text"/>	Pohlaví mužské ☐	Pohlaví ženské ☐	Datum narození	<input type="text"/>
	<input type="text"/>	Pohlaví mužské ☐	Pohlaví ženské ☐	Datum narození	<input type="text"/>
Jiné důležité informace o sourozenci / sourozencích	<input type="text"/>				

Podrobnosti o jiných fyzických osobách zodpovědných za výchovu

Jméno a příjmení	<input type="text"/>	Kontaktní tel.	<input type="text"/>
Adresa	<input type="text"/>	Kontaktní email	<input type="text"/>
	PSČ	<input type="text"/>	
Jméno a příjmení	<input type="text"/>	Kontaktní tel.	<input type="text"/>
Adresa	<input type="text"/>	Kontaktní email	<input type="text"/>
	PSČ	<input type="text"/>	
Jméno a příjmení	<input type="text"/>	Kontaktní tel.	<input type="text"/>
Adresa	<input type="text"/>	Kontaktní email	<input type="text"/>
	PSČ	<input type="text"/>	

Institute a další odborníci pracující s dítětem

Všeobecné	Praktický lékař	☐ detaily	<input type="text"/>	Tel.	<input type="text"/>	
				Kontaktní email	<input type="text"/>	
	Předškolní/základní/ střední vzdělání	☐ detaily	<input type="text"/>	Tel.	<input type="text"/>	
				Kontaktní email	<input type="text"/>	
Další instituce	Instituce	<input type="text"/>	detaily	<input type="text"/>	Tel.	<input type="text"/>
				Kontaktní email	<input type="text"/>	
	Instituce	<input type="text"/>	detaily	<input type="text"/>	Tel.	<input type="text"/>
				Kontaktní email	<input type="text"/>	
	Instituce	<input type="text"/>	detaily	<input type="text"/>	Tel.	<input type="text"/>
				Kontaktní email	<input type="text"/>	
	Instituce	<input type="text"/>	detaily	<input type="text"/>	Tel.	<input type="text"/>
				Kontaktní email	<input type="text"/>	
	Instituce	<input type="text"/>	detaily	<input type="text"/>	Tel.	<input type="text"/>
				Kontaktní email	<input type="text"/>	

1. Vývojové prostředí dítěte

Každé z oblastí věnujte pozornost v rozsahu, který odpovídá skutečným podmínkám. Je nutné, vyjádřit se ke všem položkám podrobně. V maximální možné míře vycházejte ve svém komentáři z přímých důkazů (uveďte odkaz na použité nástroje), nikoli jen z názoru či dojmu, a tyto důkazy popište. Jestliže se však budou názory výrazně lišit, zaznamenejte i tyto rozdíly.

Zdraví

Zdravotní stav – aktuální a dlouhodobý zdravotní stav dítěte, růst, vývoj, tělesné a duševní prospívání, nemoci a postižení (včetně psychiatrických), úrazy. Zajištění pravidelné lékařské péče – praktický lékař, zubní lékař, další specialisté dle potřeby. Návštěvy u lékaře, preventivní lékařské prohlídky, očkování, hospitalizace, zdravotní doporučení. Strava, pitný režim, spánek a odpočinek, zrak a sluch, jemné motorické dovednosti, hrubé motorické dovednosti. Zdravotní rizika – kouření, alkohol, jiné návykové látky, obezita, anorexie, bulimie.

Učení se

Forma komunikace, mateřský jazyk, vyjadřování se, kladení otázek, odpovídání na otázky, naslouchání, reagování, porozumění, čtení a psaní. Jiné než verbální způsoby komunikace – znaková řeč, Brailovo písmo, makaton, piktogramy a symboly, VOKS a jiné. Pochopení, odůvodnění a řešení problémů – schopnost pochopit a utřídit si informace, racionálně uvažovat a řešit problémy. Hry, příběhy, písničky, objevování, zkoumání, pozornost. Zapojení se do učení, přístup vzdělávání a zaměstnání, aktivní zapojení se a docházka, prospěch, přístup k odpovídajícím zdrojům. Pokrok u základních a klíčových dovedností, ambice. Speciální vzdělávací potřeby – sociální znevýhodnění, poruchy učení, zdravotní postižení.

Emoční vývoj a chování

Rané citové vazby, celkové emoční nastavení, sebedůvěra, vztahy s dospělými, vztahy s vrstevníky, temperament, empatie, aktuální emoční stav. Traumata, psychické potíže, zvládání stresových situací, pocity izolovanosti a samoty, strach, obavy. Životní styl, příslušnost k subkultuře, pozitivní faktory v chování, respektování hranic a pravidel, sebeovládání, chování ve vztahu k vrstevníkům a ve vztahu k dospělým, lehkomyšlné nebo impulsivní chování, zneužívání návykových látek, asociální chování, sexuální projevy, delikventní chování, násilné a agresivní chování, neklid a hyperaktivita, roztržitost, udržení pozornosti, soustředění, riskování, sebepoškozování.

Rodinné a sociální vztahy

Stabilní a vřelý vztahy se členy rodiny, včetně sourozenců a širší rodiny, vztahy s vrstevníky, vztahy s širší komunitou. Schopnost empatie a schopnost budování vztahů, pomoc druhým. Míra zapojení se do negativních vztahů.

Identita

Vnímání a uvědomování si sebe sama, pozitivní obraz sama sebe, sebedůvěra, znalost vlastní a rodinné minulosti, pocit sounáležitosti s rodinou, jinými sociálními skupinami, uvědomování si příslušnosti k pohlaví, etniku, národnosti, kultuře, víře, příslušnost k subkultuře, zkušenosti s diskriminací z důvodu rasy, náboženského vyznání, věku, pohlaví, sexuální orientace nebo postižení.

Sociální prezentace

Sebe prezentace, ambice; sebedůvěra dítěte a náhled na vlastní pokroky, motivace, vytrvalost. Místo ve skupině vrstevníků.

Samostatnost a sebeobsluha

Základní dovednosti v oblasti sebeobsluhy – hygiena, stravování, oblékání, úklid, vyřizování běžných záležitostí. Dovednosti v oblasti sebeobsluhy a samostatnost, znalost vlastních práv a povinností, objevování vlastních hranic a limitů, schopnost požádat o pomoc, schopnost odmítnout, rozhodování a uvědomění si důsledků, plánování osobního života, dovednost obstát v různých sociálních rolích, pozitivní odpoutávání se od rodiny.

2. Rodičovská kapacita

Základní péče

Zajištění potravy, nápojů, tepla, obydlí, oblečení, hygieny, zajištění zdravotní péče, zajištění školní docházky, využívání služeb různých organizací – zdravotních, vzdělávacích, sociálních.

Zajištění bezpečí a ochrany

Zajištění bezpečného prostředí pro kojence, dítě nebo mladistvého, rozpoznání rizik doma i mimo domov, zajištění hlídání dítěte vhodnou osobou, nastavení ochrany adekvátně věku dítěte, ochrana před násilím, zneužíváním a jinými nepříznivými vlivy.

Citová vřelost

Vytvoření vřelého, podporující a stabilního rodinného prostředí, schopnost vytvoření citového pouta k dítěti, oceňování a povzbuzování dítěte, pocity rodiče při péči o dítě, schopnost empatie a adekvátních reakcí na dítě.

Stimulace a podněty

Aktivní poskytování podnětů potřebných k vývoji dítěte. Častá interakce rodiče s dítětem. Podpora v zájmech a činnostech a poskytování podnětů a vytváření příležitostí pro sociální kontakt. Podpora a umožnění přístupu ke vnějším zdrojům informací. Motivace k učení a vzdělávání.

Vedení a hranice

Poskytování jasného, důsledného a vhodného vedení dítěti, stanovení hranic a pravidel žádoucího chování, včetně nastavení hranic vzhledem k rizikům. Míra kontroly, tolerance a pozitivních vzorů chování. Podpora samostatnosti.

Stabilita

Stálé rodinné prostředí, změny ve složení domácnosti, míra stěhování rodiny, změny škol, změny zaměstnání rodičů. Předvídatelné chování rodičů. Jednotný výchovný styl rodičů.

3. Rodina a prostředí

Rodinná historie a fungování rodiny

Velikost a složení rodiny, kulturní zázemí rodiny. Fungování rodiny, včetně rituálů, atmosféra v rodině, vztah rodiny ke vzdělání. Historie rodiny – zdroje pomoci, zvládání krizových situací, nemoci, úmrtí blízké osoby, násilí, zneužívání návykových látek, trestná činnost, chybějící rodič, rozpad vztahu, zdravotní stav pečujících osob v rodině, zneužívání.

Širší rodina

Formální a neformální podpůrné sítě v rámci širší rodiny a dalších osob; role a odpovědnost širší rodiny v rámci zajištění potřeb dítěte.

Bydlení

Druh bydlení, vybavení domácnosti, vlastnický vztah, prostor pro dítě v rámci bytu, možnost soukromí.

Zaměstnání

Kdo z domácnosti pracuje, jaký je jeho pracovní režim a jaké proběhly změny v pracovním zařazení Jaký má vliv pracovní činnost pečujících osob na dítě.

Finanční situace

Finanční aspekty – dlouhodobý příjem domácnosti, nárok rodiny na dávky a pobírání dávek rodinou, příjem potřebný k zajištění potřeb rodiny, způsoby, jak rodina s příjmem nakládá, dluhy rodiny.

Sociální začlenění rodiny

Charakteristiky obce / čtvrti - úroveň kriminality, znevýhodnění, zaměstnanost, velké rozšíření zneužívání/prodeje návykových látek, sociální status rodiny.

Komunitní zdroje

Dostupnost základního vybavení obce, doprava, škola, obchody, volnočasová zařízení, lékař, kostely nebo jiné modlitebny, podpůrné sociální a jiné služby. Míra jejich využití rodinou.

4. Analýza situace a potřeb dítěte

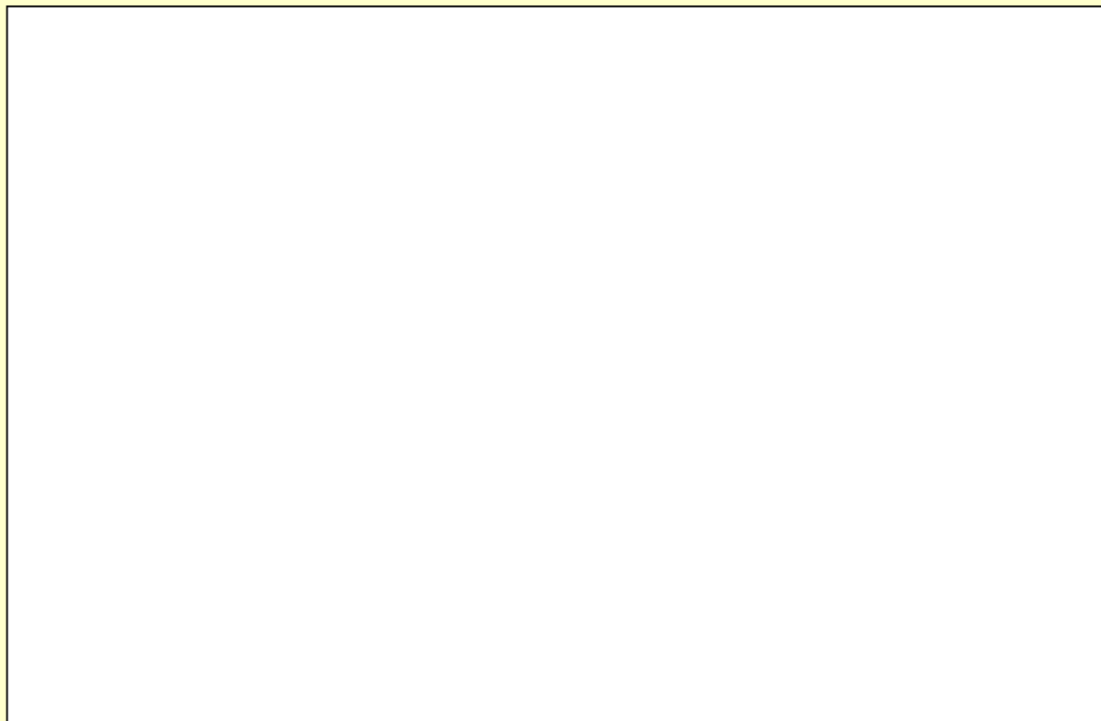
Potřeby dítěte

Rodičovské dovednosti, rodinná situace

Přání dítěte

Přání rodičů dítěte

Ochranné a rizikové faktory

Individuální plán ochrany dítěte

Cíle	Plánované kroky a opatření	Odpovědné osoby	Termín

Individuální plán ochrany dítěte

Cíle	Plánované kroky a opatření	Odpovědné osoby	Termín

Individuální plán ochrany dítěte

Cíle	Plánované kroky a opatření	Odpovědné osoby	Termín

Jméno a příjmení sociálního pracovníka

Podpis

Datum

Rodiče či jiné osoby zodpovědné za výchovu seznámeni

Datum

Podpis

Datum

Podpis

VI. PŘÍLOHA – Počty pracovníků OSPOD dle návrhu vyhlášky - personální standardy kvality orgánů sociálně právní ochrany dětí

(OSPOD Liberec)

Počty pracovníků OSPOD dle návrhu vyhlášky - personální standardy kvality orgánů SPOD

Obecní úřad obce s rozšířenou působností	Počet obyvatel v působnosti obce ve věku 0 - 17 let ke dni 31.12.2011 dle ČSÚ	Počet živých případů v roce 2011 - dle statistických výkazů OSPOD za rok 2011	Stávající počet pracovníků dle statistických výkazů OSPOD 2011	Počet pracovníků dle standardů (1 pracovník na 800 dětí do 18 let)	Maximální počet případů dle standardů (80 aktivních případů na 1 pracovníka)	Maximální počet případů v evidenci stávajícího počtu pracovníků dle standardů	Počet pracovníků dle standardů na počet aktivních případů
Česká Lípa	14.714	2007	16	18,3	1280	1464	25
Frydlant	4.886	567	4	6,1	320	488	7,1
Jablonec nad Nisou	9.820	3279	13	12,2	1040	976	40,1
Jilemnice	4.103	277	4	5,1	320	408	3,5
Liberec	25.437	3587	18,5	31,8	1480	2544	44,8
Nový Bor	4.813	1050	6	6	480	1256	13,1
Tanvald	3.787	282	4	4,7	320	376	3,5
Turnov	5.669	1005	3,51	7,1	281	568	12,6
Semily	4.550	616	3	5,7	240	456	7,7
Železný Brod	2.148	217	1,5	2,7	120	216	2,7
Celkem	79 927	12 887	74	100	5 881	8 752	160

VII. PŘÍLOHA – Seznam kladených otázek řízeného rozhovoru s vedoucí OSPOD

1. Můžete jmenovat, jaké činnosti pracovníků OSPOD souvisí s přijímáním, evidencí, zpracováním a následnou realizací žádostí o náhradní rodinnou péči? Jaká je pro tyto činnosti vhodná časová dotace?
2. Můžete specifikovat činnosti přímo související s prováděním sledování výchovy, výkon dohledu a návštěv? Jak jsou tyto činnosti časově náročné?
3. Kolik času zabere pracovníkům OSPOD příprava a zpracování návrhů podaných soudu (zbavení rodičovské zodpovědnosti, dohled, nařízení ústavní výchovy, určení nezájmu rodičů o dítě, vydání předběžného opatření podle §76a zákona č. 99/1963 Sb. a občanského soudního řádu)?
4. Jaké činnosti musí provést OSPOD v případě:
  - kdy je orgán OSPOD ustanoven opatrovníkem?
  - kdy je orgán OSPOD ustanoven opatrovníkem podle §45 odst. 2, trestního řádu?
  - přijetí souhlasu rodičů k osvojení?
  - soudních jednání s dětmi mladšími 15 let, kterých se zúčastní pracovníci OSPOD?
  - jednání u jiných institucí, ve kterých pracovníci OSPOD zastupují nezletilé dítě?
  - řešení případů domácího násilí, kterého jsou přítomny nezletilé děti a které jsou řešeny OSPOD?
  - zásahu zaměstnanců OSPOD v rámci pracovní pohotovosti?

Jak velký časový prostor pro tyto činnosti pracovníci OSPOD potřebují?